bilimsel sosyalizm ve sosyal demokrasi

v. vassine
s. gribanov
i. oundassynov

sosyal demokrasi ve kitleler üzerindeki etkisinin kökenleri
reformizm reforma uğradı
sosyal demokrat hareket içinde yoğunlaşan ayrılıklar
gelişmiş kapitalist ülkeler işçi sınıfı öncü partilerinin stratejilerinin temelleri
işçi partilerinin eylem birliği : hayati bir zorunluluk

bilim yayınları

BİLİM YAYINLARI : 4
İKİNCİ BASIM

Bilim Yayıncılık Limited Ortaklığı
Piyerloti Cad. 21/1 Çemberlitaş - İstanbul

V. Vassine- S. Gribanov- . Oundassynov

BİLİMSEL SOSYALİZM VE SOSYAL DEMOKRASİ

Çeviren :

Erol Yahyalı

Communists and Social — Democrats
Novosti Press Agency Publishing House, 1972

Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi
Bilim Yayınları, İstanbul, Birinci basım : Kasım 1974
İkinci basım : Mart 1976

dizgi : Emek—Tepe Matbaası
baskı : Haşmet Matbaası
cilt : Numune Mücellithanesi
kapak : Reyo Koll. Şti.

İÇİNDEKİLER

Giriş 7

I

Sosyal Demokrasi ve Kitleler Üzerindeki Etkisinin Kökenleri 9

II

Reformizm Reforma Uğradı 26

III

Sosyal Demokrat Hareket İçinde Yoğunlaşan Ayrılıklar 52

IV

Gelişmiş Kapitalist Ülkeler İşçi Sınıfı Öncü Partilerinin Strateji-
lerinin Temelleri 70

V

İşçi Partilerinin Eylem Birliği: Hayati Bir Zorunluluk 85

GİRİŞ

Günümüz dünyasının işçi sınıfı, politik arenada başlıca iki örgütlü güç, bilimsel sosyalistler ve sosyal demokratlar tarafından temsil edilmektedir. Bilimsel sosyalist partilerin, devrimci ideolojisi ile sosyal demokrasinin program ve pratik eylemine egemen olan reformizm arasındaki keskin mücadele çağdaş tarihin belirgin bir özelliğidir. Bu mücadele hiç bir zaman yalnızca fikirlerin çarpışmasıyla sınırlı kalmamış, gelişimi ve sonuçları her aşamada tarafların hedef ve ülkülerini gerçekleştirebilme dereceleriyle belirlenmiştir.

Dünyamızın üçte birinde kapitalizmin ortadan kaldırılması, dünya sosyalist sisteminin oluşması, yeni toplumsal sistemin ekonomik ve toplumsal başarıları, devrimci teorinin pratik uygulanmalarının sonuçlarıdır. Reformizmin siyasal ve toplumsal pratiğinin ise, kapitalist sömürünün temellerini zayıflatma ve tekelci burjuvazinin egemenliğine son vermede yetersizliği kanıtlamıştır. Bağımsızlıklarını kazandıktan sonra ekonomik ve toplumsal gerilikten kurtulmanın en etkin ve en hızlı yollarını arayan ülkelerde sosyal demokrat ideolojinin gelişme ortamı bulamayışının nedeni budur. Bu ülkelerin halkları, emperyalizme karşı savaşmadıkça, önlerindeki ağır görevleri başaramıyacakları-

nın farkındadırlar ve reformizmin bütün tarihsel deneyi onun bu mücadelede bir platform ve bir silâh görevi yapamayacağını göstermektedir.

Ancak, bilimsel sosyalist ve sosyal demokrat partiler arasındaki çelişkiler, sosyal değişim uğruna verilen mücadelede eylem birliği için aşılmaz bir engel değildir.

L. İ. Brejnev 24. kongre'ye sunduğu raporda şöyle diyordu: «1969 Uluslararası toplantısında belirlenen çizgiye uygun olarak, SBKP, ideoloji ve devrimci prensiplerinden hiç bir ödün vermeden, gerek barış ve demokrasi, gerekse sosyalizm uğruna verilen mücadelede sosyal demokratlarla işbirliğini geliştirmeye hazırdır.» (1)

Bugünkü durumda bu birlik, işçi sınıfının ve diğer emekçi halkın barış ve sosyal ilerleme yolunda verdiği mücadelenin başarısı için acil bir ihtiyaç ve bazı hallerde de kesin bir koşul haline gelmektedir.

Birlik uğruna verilen mücadeleyi oportünizm ve reformizmin etkin bir eleştirisiyle diyalektik bir biçimde birleştirmek bilimsel sosyalist partiler için hayati bir gerekliliktir. Bu da ancak, işçi sınıfının politik örgütlerinin cephesni güçlendirmek ve genişletmekle, sosyal demokrat hareketin anti-tekelci ve anti-kapitalist potansiyellerinden yararlanmakla ve bunun emekçi halkın tutarlı bir sınıf hareketine dönüşmesi için çalışmakla mümkündür. Bu ise, sosyal demokrat hareketin toplumsal niteliğinin, siyasal ve toplumsal etkisini belirleyen unsurların ve gelecekteki görünüşünün doğru olarak değerlendirilmesini gerektirir.

1

SOSYAL DEMOKRASİ VE KİTLELER ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN KÖKENLERİ

Ondokuzuncu yüzyılın son üçüncü diliminde Avrupa İşçi Sınıfının politik örgütleri olarak ortaya çıkan sosyal demokrat partiler, sosyalizmi nihai amaçları olarak ilân ettiler ve birkaç on yıl boyunca —en azından programlarında— işçi sınıfının hayati çıkarlarını açık olarak dile getirdiler. Örneğin, Lenin şunu belirtir: «Alman devrimci sosyal demokrasisi... zafere ulaşmak için proletaryanın ihtiyaç duyduğu devrimci parti olma durumuna çok yaklaştı.» (1)

Ancak o dönemde proletarya henüz yönetimi ele geçirme görevi ile karşı karşıya değildi; dayanabilecek yaşam koşulları elde etmeyi, kapitalist toplumda tanınmasını ve temsil edilmesini sağlamayı, kendi örgütler ağını kurmayı vb. istiyordu.

Sosyal demokrasi, bu en önde gelen ihtiyaçların üzerine eğildi, onları yeterli bütünsellikteki reform programlarıyle formüle etti ve kısmen gerçekleşmelerini sağladı. Fakat pratikte, işçi sınıfının acil çıkarları için verilen mücadeleyi, nihaî amaç olan sosyalizm için verilen mücadele ile birleştirmeyi başaramadı. İşçi sınıfının politik yönden temsil edilmesi, temel haklarının ve ivedi taleplerinin sa-

vunulması zamanla sosyal demokrat partilerin eylemlerine egemen oldu.

1914 yılında bu partiler, toplam 3.400.000 üyeye ve yaklaşık olarak 11 milyon seçmene sahiptiler. 1925 yılına dek, bunların üyeleri 6.300.000'e çıktı. Bugün bu sayı yaklaşık olarak 17 milyonu bulmakta ve 75 milyondan fazla insan seçimlerde sosyal demokratları desteklemektedir.

Ancak, elli yıllık oldukça güçlü bir büyümeden sonra, uluslararası sosyal demokrasi son yıllarda güç bela ilerlemiş, ve münferit başarılar (Alman Sosyal Demokratlarının —ASDP— 1969 yılındaki seçim başarıları gibi) ve gerilemeler (İngiliz İşçi Partisinin 1970 yılındaki yenilgisi gibi) ve aynı zamanda önemli ulusal farklılıklar bir tarafa bırakılırsa, sosyal demokrasinin kitleler üzerindeki etkisi duraksamaya yönelmiştir.

Bugünkü durumda İtalya, Fransa, Finlandiya ve Birleşik Amerika dışındaki gelişmiş kapitalist ülkelerde, sosyal demokrasi işçi hareketi içindeki en kitlesel akımdır. İtalya ve Fransa'da komünistler, hem üye bakımından ve hem de halk kitlelerini etkileme bakımından reformist partilerden çok daha ağır basmaktadırlar. Finlandiya'da Komünist ve Sosyal Demokrat partiler güç bakımından kabaca eşittirler. Birleşik Amerika'da ise, hiç bir kitlesel işçi partisi bulunmamaktadır. (*)

Bir çok ülkede sosyal demokrasi en çok sanayi proletaryasına dayanmaktadır. Sosyal Demokratlar, Britanya işçi oylarının yaklaşık olarak üçte ikisine; Federal Almanya, Avusturya, İskandinav ülkeleri ve diğer bazı ülkelerin işçi oylarının ise, çoğunluğuna sahiptirler. Son zamanlarda

(*) Gelişmiş kapitalist ülkeler dışında yalnız dört-beş tane kitleler üzerinde gerçekten etkili sosyal demokrat parti bulunmaktadır. Asya, Afrika ve Lâtin Amerika ülkelerindeki diğer sosyal demokrat partiler ülkelerinin politik hayatında gerçekten önemsizdirler.

Sosyal Demokrasi taraftarları arasında küçük - burjuva tabakanın ve çeşitli memur ve görevli gruplarının yerinin büyüdüğü görülmektedir. Bu toplumsal gruplar, Fransız Sosyalist Partisi seçmenlerinin yarıdan fazlasını, İngiltere İşçi Partisi'ninkilerin yaklaşık olarak üçte birini ve İtalyan Sosyalist Partisi'ninkilerin de dörtte birini oluşturmaktadır.

Sosyal demokrat partlerin etkilerindeki kararlılık, büyük ölçüde, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki nüfusun politik bilincinin genel evrimi ile açıklanır. Bu evrim, düz bir çizgi izlememekle birlikte uzun-dönemli bir eğilim yine de gözlenebilir. Buna aşırı sağ ve muhafazakâr guruplaşmaların sosyal tabakanın giderek daralması diyebiliriz. Kitlelerin ideolojik ve politik yönden sola kaymaları çoğu kez sosyal demokratlara yaramaktadır. Burjuva partilerinin politikalarından hayal kırıklığına uğrayan küçük-burjuvazinin bazı kesimleri, aydınlar, büro işçileri ve aynı zamanda, halâ tutarlı bir anti-kapitalist tutum alamayan bazı işçi sınıfı gurupları hem sol ve hem de yeterince «ılımlı» bir politik güç olan sosyal demokratları tercih ederler.

Sosyal demokrasinin etkisinin, işçi sınıfının politik örgütlerinin oluştuğu somut şartlara bağlı tarihsel nedenleri de vardır. Çoğu kez bu süreç, geniş çaplı makineli üretimin sanayi proletaryasının önemli kitlelerini bir araya getirip birleştirmesinin sonucudur. Yine bu süreç, kendi sınıf çıkarlarını politik ve toplumsal düzeyde savunma zorunluluğuyla, işçi kitlelerinin sınıf bilinçlerinde ve eylemlerindeki hızlı yükselişe bağlıdır. Böyle dönemlerde işçi hareketinin, küçük gurup ve çevrelerden, dağınık meslek örgütlerinden hızla ulusal düzeyde politik ve meslekî kitle örgütlenmesine geçtiği görülür. Böylelikle işçi sınıfı, toplumsal yasalar, parlamenter ve yerel temsil alanlarında ilk ciddî başarılarını gerçekleştirir.

Böyle dönüm noktalarında işçi sınıfının sözcüsü olarak tarih sahnesine çıkan parti, öncü rolünü uzun bir süre koruyabilir. Etkisi, yalnızca ilk zaferin anısıyla değil, fakat aynı zamanda politik atalet sayesinde de pekişir. Kuşaklar boyunca işçiler, bu partiyi «kendi öz partileri» olarak değerlendirmeye alışırlar ve onun eylemlerinin bazı yönlerinden hoşnut olmasalar bile, daha militan ve daha tutarlı bir sınıf çizgisine sahip olsa da bir başka partiye geçmenin bölünmeler yaratıp kendi sınıflarının politik gücünü azaltacağından endişe ederler.

Batı Avrupa ülkelerinin çoğunda Sosyal Demokrat Partiler, bu, «ilk evlat olma hakkı»ndan yararlanmaktadırlar. Elbette bu partilerin çoğunun ideolojik ve politik görünümü İkinci Enternasyonal'in ilk kongrelerinden bu yana esaslı değişikliklere uğramıştır. Batı Alman sosyal demokrat işçisi bugün kendi partisi için «istisna yasası»na karşı verilen savaşın büyük babasında uyandırdığı heyecanın bir zerresini bile duymamaktadır.

Oportünizme karşı gerçek alternatif, sosyal demokrasinin Batı Avrupa İşçi Hareketinde derin kökler saldığı bir sırada ortaya çıktı. Komünist Partiler, özellikle modern sanayi proletaryasının sosyal demokrasinin tarih sahnesinde görünmesinden sonra şekillenmeye başladığı yerlerde, işçi sınıfının çoğunluğunu kendi saflarına kazanmayı son çözümlemede başardılar. Bu, en başta Avrupa'nın lâtin kökenli (*) ülkeleri için böyleydi. 19. yüzyılın sonlarıyla 20. yüzyılın başlarında, bu ülkelerin, eskimiş üretim biçimleri içinde bulunan işçi sınıflarının önemli bir bölümü, o zamanlar devrimci olan sosyal demokrasinin ileri sürdüğü politik örgütlenme ve politik iktidar için mücadele fikirlerini henüz benimseyecek durumda değildi. Bunun sonucu, işçi kitlelerinin devrimci heyecanları gitgide

(*) Lâtin kökenli ülkeler: İtalya, Fransa, İspanya (y.n.)

anarşizme ve anarko-sendikalizme kanalize oldu. Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında büyük sanayinin ve yeni toplumsal deneyin gelişmesi anarko-sendikalist ideolojinin tarihsel temellerini zayıflatınca, devrimci işçiler için sosyal demokrasi ve bilimsel sosyalizm arasında bir seçme yapma fırsatı doğdu ve onlar da bilimsel sosyalizmi seçtiler.

Aynı eğilim, tek tek ülkelerde de görülebilir. Örneğin Fransa'da sosyal demokrat partinin en güçlü işçi kalesi halâ kuzeydedir. Bu kale 19. yüzyılın sonlarında parti henüz devrimci Marksist görüşlerin öğreticisiyken kazanılmıştır. Bu bölgede daha o zamanlar, büyük üretime bağlı ve yoğun bir sanayi proletaryası oluşmuş bulunuyordu. Ve bu proletarya sosyal demokratlara kesin bir destek sağlıyordu. Bunun tersine, proletaryanın sosyal yapı ve bileşiminde önemli yenilenmeler getiren büyük sanayinin 20. yüzyıl başlarında (yani komünist partilerin oluşumu sıralarında) geliştiği Paris bölgesinde, özellikle güçlü komünist hücreler gelişmiştir.

Çeşitli işçi partilerinin kitleler üzerindeki nisbi etkilerinde köklü değişiklikler, özellikle, kitlelerin geleneksel politik anlayışlarını alt-üst eden politik ve toplumsal sarsıntılar, şiddetli bunalımlar ve devrimci ortamlar sırasında meydana gelebilir. Halk cephesi döneminde ve yine İkinci Dünya Savaşı sırasında Fransa'da böyle bir durum ortaya çıktı. Birinci Dünya Savaşı'nın sonuyla 1930'ların başı arasındaki dönemde, Almanya sosyal fırtınalarla sarsıldı. Bütün bu anlarda komünist partilerin kitleler üzerindeki etkisi hızla arttı.

Faşizmin uzun bir süre hüküm sürdüğü ülkelerde eski politik gelenekler yıkılmış ve faşizmin yenilgisinden sonra bunların yeniden canlanışı veya yerlerini başka geleneklere bırakışları varılan somut duruma bağlı olmuştur. Örneğin İtalya'da kitlelerin savaş sırası ve savaş sonrası

yıllarındaki anti-faşist ve demokratik hareketi, komünist partisini işçi sınıfının ana politik örgütü durumuna getirmiştir. Federal Almanya'da ise anti-faşist hareketin yokluğu, soğuk savaş döneminde ülkenin cephe hattına dönüşmesi, milliyetçi ve intikamcı duyguların egemenliği, Komünist Partisi'nin yasaklanması ve ezilmesi, anti-komünizmi önemli derecede güçlendirmiş ve sosyal demokrasinin işçi sınıfı hareketi içinde hemen hemen bir tekel durumu kazanmasını sağlamıştır. Sosyal demokrasinin durumu, politik ve toplumsal gelişimin görece «sakin» olduğu ülkelerde de (İngiltere, İsveç) güçlü olmuştur.

Sosyal demokrat hareketin işçi sınıfı üzerindeki geleneksel etkinliklerini sürdürmelerine yardımcı olan somut tarihsel koşulların çözümlenmesi ilgili ülkelerde bu gelenekler ile iktisadi, toplumsal ve politik gelişim arasındaki ilişkiyi açığa çıkarır. Fakat bu çözümleme, bu geleneklerin katılığının içsel nedenlerini ve toplumsal köklerini açıklamaz. Açıktır ki, emekçi halkın geniş tabakaları sosyal demokrat hareketi on yıllar boyunca yalnızca bir alışkanlık gereği desteklemezler. Politik gelenekler otomatik olarak işlemez; bu gelenekleri tutan toplumsal grupların gerçek çıkarları tarafından pekiştirilir.

Sosyal demokrasi kimlerin gerçek çıkarlarını temsil etmektedir? Lenin, işçi aristokrasisi ve bürokrasisini, işçi sınıfı hareketi içinde reformizmin baş savunucusu olarak nitelendirmiştir. İşçilerin bu kesiminin bileşim ve durumunda on yıllarda meydana gelen değişikliklere rağmen, bu sonuç bugün de geçerlidir. Sosyal Demokrat partilerin ve reformist sendikaların birçok sorumlu ve yöneticileri, parlamenterler, belediye başkanları, ve bugünkü sosyal demokrat görevliler, kapitalizmin ekonomik ve politik iktidar sisteminin birer parçası durumuna gelmişlerdir. Bu sistemin hararetli savunucuları olmaları ve işçi hareketinin önüne geçerek, onu sarsmak için bilinçli olarak çaba-

lamaları bu yüzdendir. Oportünist ideoloji, ayrıcalıklı durumları sanayideki ve ekonominin diğer alanlarındaki toplumsal bağlantıların değişmezliğine doğrudan bağlı olan işçi sınıfı grupları arasında da az-çok tutarlı ve bilinçli destekçiler bulmaktadır. Bu guruplar, sanayide ve diğer ekonomik alanlarda «denetim görevleri» yapan alt kademe idare personeli, kariyeri «patronla iyi ilişkiler»e bağlı olan yüksek ücretli fabrika ve büro işçilerinin bir kısmı vb. gibilerdir.

Ancak, reformist hareketin kaynağı ve aktif temsilcisi olan işçi aristokrasisi ve bürokrasisi, bu ideolojinin kitlesel etkisini garantilemez. Dünya Sosyalist Sistemi'nin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin varolduğu bir dünyada, bu guruplar, yarımyüzyıl önce bazı ülkelerin işçi sınıfı hareketinde sahip oldukları ideolojik tekeli yitirmişlerdir. İşçilerin sosyal demokrat parti ve sendika «liderleri»nin otoritelerine körü körüne inandıkları zamanlar artık geçmiştir. Ve hatta sosyal demokrat partileri aktif olarak destekleyenler bile bilmektedir ki, sınıf açısından bakan daha kararlı ve tutarlı yeni bir ideoloji ve politika mümkündür. Ve bu yeni ideoloji ve politikayı her zaman benimsemeseler bile, bu bilgi onlara liderlerinin eylemlerini eleştirici bir kafayla değerlendirmeye yardımcı olmaktadır.

İşçi aristokrasisinin ideolojik etkisi, üretimde, işin örgütlenmesinde ve işçi sınıfının nitelik ve yapısında meydana gelen objektif değişmeler tarafından da aşındırılmaktadır. Vasıflı, uzmanlaşmış işçilerin işlerindeki aşırı standartlaşma ve bölünme, ve bu işçilerin mesleki ve kültürel düzeylerinin genel yükselişi, işçi sınıfının çeşitli gruplarının üretimde ve işin derecelendirilmesinde aldıkları durumları hissedilir ölçüde birbirine yaklaştırdı. Eskiden yüksek ücret alan vasıflı işçi, çoğu zaman daha az vasıflı ve vasıfsız işçilerden oluşan bir tim'in gerçek başı olurdu. Çoğunlukla, işçilerin kafa yapıları ve davranışları yüksek

düzeyli vasıflı işçi gurupları tarafından belirlenirdi. Ve bu guruplar reformizme yöneldiklerinde, otoriteleri, sıradan işçiler arasında reformist görüşlerin yayılmasını hızlandırırdı.

Önceleri ayrıcalıklı maddi ve toplumsal duruma sahip birçok işçi gurubu, bugünkü üretim koşulları altında bunları artık yitirmişlerdir. Deyimin geleneksel anlamıyla «işçi aristokrasisi» sahneden kaybolmaktadır.

Bunların yerini, burjuvazinin yeni-pedercilik (neo - paternalizm) denen (*) yeni toplumsal politikasını oluşturan işçi kesimleri almaktadır.

Fakat yeni-pedercilik'in eylem alanı sınırlıdır ve bu nedenle işçi aristokrasisinin parçalanması ve rolünün azalmasının sonuçlarına çare olamaz. Emekçi halkın kafasına oportünizm ideolojisinin tohumlarının «ekilmesi» artık işçi sınıfı dışındaki gurupların işidir (sosyal demokrat parti ve sendika görevlileri, parlamenterler ve gazeteciler gibi). Diğer bir deyişle, bu iş çoğunlukla reformist kurumlar ve onların propaganda organları tarafından sürdürülmektedir.

(*) Yeni-Pedercilik: (neo-paternalizm) emekçi halkın belli bir kesimi üzerinde özel bir iktisadî, toplumsal ve psikolojik etki şeklidir. Modern bilimsel teknolojik devrimin özelliklerini ve aynı zamanda günümüz sınıf güçleri ilişkilerini yansıtır.

İşçi aristokrasisinin «geleneksel» satın alınmasından farklı olarak, yeni-pedercilik yalnızca yüksek derecede vasıflı işçileri etkilemeyi amaçlamaz. Çoğunlukla hızlı teknik modernleşmeye ve üretim artışına uğrayan yeni sanayi dallarındaki büyük işletmelerde kullanılmaktadır. (Petrol işleme ve petro-kimya, radyo-elektronik, bazı mühendislik dalları, mühimmat sanayii vs.) Böylesi işletmeler, pahalı makina ve donanımların kesintisiz çalıştırılması için istikrarlı bir iş gücüne, «vicdanlı ve fedakâr» personele şiddetle ihtiyaç duyarlar. «Sosyal barış»ın güvene alınması ve eylemleri bu «barışı» zedeleyebilecek olan seidikaların etkilerinin zayıflatılması, bu işletmelerin

«Dışardan» yapılan ideolojik etki ne denli güçlü olursa olsun, eğer tecrübe ve çıkarlarına tümüyle ters düşüyorsa, sıradan işçiyi reformist görüşlerin doğruluğuna inandıramayacaktır. Ancak bu görüşlerin, işçi sınıfının kendi kollektif bilincinde ve psikolojisinde bazı köklerinin olduğu açıktır. Bu konuda Lenin şöyle demiştir: «Kendiliğinden gelme işçi sınıfı hareketi sendikalizmdir» ve sendikalizm politikası, «içinde bulundukları koşullardan ileri gelen acıların hafifletilmesi için hükümeti tedbir almaya zorlamak yolunda işçilerin yaptıkları ortak mücadeleyi ifade eder, fakat bu durumun yarattığı koşulları ortadan kaldırmayı, yani emeği sermayenin boyunduruğundan kurtarmayı hedef almaz» (2).

Lenin'in sendikalizm politikasını değerlendirişi, modern sosyal demokrat partilerin politikaları için aynen geçerlidir. Bu partiler, kapitalizme karşı politik mücadele görevini yüklenmeden, bazan tutarsız ve çelişkili olarak, daha iyi koşullar için, «tüm işçilerin ortak çabasını» dile getirirler. Örneğin, emekçi halkın maddi koşullarının geliştirilmesi için sosyal sigorta sisteminin düzenlenmesinde

---

yöneticilerince çok önemli bir görev sayılır ve bu görev, nisbeten yüksek ücretlerle ve çeşitli «ek yardımlar» (emeklilik - kıdem tazminatı, işçi konut yardımı, kantinler, kreşler, ana okulları vs.) ile yerine getirilir.

Bu politikanın maddi temeli, vasıfsız işçilerin çoğunlukla geleneksel sanayilerdeki vasıflı işçilerden daha fazla kazandıkları bu yeni endüstri kollarındaki işletmelerin elde ettiği yüksek kârlarla sağlanır. İşverenler, işçilerine ayrıcalıklı bir durum sağlarken, onlara işletmenin «tek bir çalışma topluluğu» olduğu fikrini aşılamaya, onları ideolojik yönden diğer işçi sınıfı gruplarından tecrit etmeye çalışırlar. Burjuvazinin toplumsal politikasının diğer şekillerin yanısıra («insani ilişkiler», modern ödül yöntemleri, vs.) yeni-pedercilik, emekçi halkın bazı tabakaları arasında sınıflar arası işbirliği ideolojisinin yayılmasına ve böylece reformizmin etkilerini güçlendirmeye yardım eder.

ve diğer tedbirlerin alınmasında sosyal demokratların oynadığı rol çok iyi bilinmektedir.

Marksizmin burjuva eleştirmenleri çokluk, Lenin'in yukarıdaki sözlerini, işçi sınıfına devrimci aydınlar tarafından verilen sosyalist ideolojinin proletaryanın kendi bilincinde kökü olmadığı, ona dışardan empoze edildiği anlamında yorumlarlar. Bu yorum tümüyle temelsizdir. Lenin, «İşçi sınıfının kendiliğinden sosyalizme meylettiğini» (3) vurgulamıştır. İşçiler, kendi başlarına bilimsel sosyalist bilinci geliştiremezler; fakat onlar, sömürüye derinden karşıdırlar, üretimde ve toplumda ikinci derecede bulunmaktan hoşnutsuzdurlar, sosyal eşitsizliği ve «başkaları için çalışma» zorunluluğunu protesto ederler. Proleter zihniyetin bu özellikleri, işçi sınıfının anti-kapitalist birikiminin ve toplumsal koşulların köklü olarak değiştirilmesi için çokluk içgüdüsel olarak duyduğu ihtiyacın temelini oluşturur. Bu, işçi sınıfının sosyalizme kendiliğinden meyletmesine yol açar.

İşçi sınıfı bilincinin sorunlarına Marksist diyalektik yaklaşım, birbirine sarılmış iki eğilimi ayırtetmeyi mümkün kılar: Maddi ve toplumsal durumun yürürlükteki düzen içinde elde edilebildiğince iyileştirilmesi arzusu ve bu sistemin tümüyle değiştirilmesi mücadelesi. Birinci eğilimin tek yönlü gelişimi, reformist ideolojinin yayılması için elverişli koşulları yaratır.

İşçi sınıfı hareketinin iki eğilime (devrimci ve reformist) bölünmesinin objektif temeli, çalışan halkın sınıf mücadelesinin günlük hedefleri ve nihai amaçları arasındaki diyalektik ilişkinin koparılması olasılığında yatar. Bu ilişki, ya nihai amaçların tümüyle bir yana itilip, bütün çabaların işçi sınıfının günlük taleplerinin elde edilmesine yöneltilmesiyle, ya da tersine, emekçi halkın günlük ihtiyaçları için verilen mücadelenin kenara atılıp, nihai amaçların gereğinden daha hızlı koparılmasına fazla ağırlık ve-

rilmesiyle bozulabilir. Her iki durumda da sonuç, işçi sınıfı hareketinin devrimci strateji ve taktiklerinin bozulması ve giderek tümüyle terk edilmesidir. Aradaki tek fark, birinci durumda oportünizm ve reformizmin güçlendiği; ikinci durumda ise, sekterlik ve maceracılığın hakim olduğudur. Yalnızca, işçilerin günlük ihtiyaçları için verilen mücadele ile sosyalizmin zaferi için verilen mücadeleyi maharetle birleştiren işçi sınıfı liderliğine gerçek devrimci gözüyle bakılabilir.

Buradan anlaşılmalıdır ki, sosyal demokrasi ile bilimsel sosyalizm arasındaki temel ayrılık; birincinin burjuva toplumunu, yavaş yavaş ve barışçı yoldan sosyalist topluma «dönüştürme» niyetinde yatmaz. Bilimsel sosyalistler barışçı yoldan köklü değişiklikler yapılabileceği olasılığını reddetmezler ve ani bir sosyalist devrim için uğraşmazlar. Fakat sosyal demokratlar günlük ihtiyaçlar ve parça parça reformlar için yapılan mücadeleyi, kendi içinde bir sona vardırırlar. Onlar bu mücadeleyi, önce emekçi halkın temel çıkarları için verilen mücadeleden koparırlar, sonra da ikinciyi tümüyle terk ederler.

Elverişli objektif koşulların emekçi halkın iktisadi, toplumsal ve politik talepleri için verilen mücadeleye uygun bulunduğu sırada, yani kapitalizmin hızlı ekonomik gelişme dönemlerinde, oportünizm ve reformizm işçi sınıfı hareketi içinde çok yaygın olur. Böyle iki dönem geçirilmiştir: biri 19. yüzyılın sonlarıyla 20. yüzyılın başlarında, diğeri 1950'ler ile 1960'ların ilk yarısında. Bazı kapitalist ülkelerde bu koşullar iki dünya savaşı arasındaki yıllarda, kısa bir süre için ortaya çıkmıştır. Ekonomik ortamın elverişli olması sayesinde, işçi sınıfı inatçı mücadelesiyle iktisadi ve siyasal düzeyde bazen önemli mevziler kazanmayı başarmıştır. Bu durum, sınıf çelişkilerinin keskinliğini bir ölçüde köreltmiş ve giderek, nihai amaçların göz den uzaklaşmasına, günlük mücadelelerin köklü değişik-

likler yolundaki mücadeleden koparılmasına neden olmuştur. Ve bu kazanımların, bir çok ülke emekçi halkınca, sosyol demokratların yönetimi sırasında veya sosyal demokrat partilerin ve reformist sendikaların örgütlü işçi sınıfı hareketinin başında bulunduğu sıralarda elde edildiği hatırlanırsa, bunların emekçi halk üzerindeki etkilerinin artmasının nedeni daha bir açığa çıkar.

Bilimsel sosyalistlerin örgütlü işçi sınıfının önemsiz bir azınlığını oluşturduğu bir-kaç ülkede, bilimsel sosyalist fikirleri en iyi biçimde benimsemeye hazır olan işçiler bile, sosyal demokrat partilerin yalnız başlarına burjuva partilerinin gerçek alternatifi olduğunu düşünerek ve bilimsel sosyalist partileri desteklemenin (örneğin bilimsel sosyalist adaylara oy vermenin) sosyal demokratlarının durumunu zayıflatıp burjuva partilerini güçlendireceğinden korkarak, sosyal demokrat partileri desteklemeyi tercih ederler.

Ekonomik refahın ve bunun sonucu olarak da kârların görülmemiş bir biçimde artışının, tekelci sermayeye geniş toplumsal manevralar yapma ve işçi sınıfına da ekonomik durumunu iyileştirme olanağı tanıdığı 1950'lerde, işçiler arasında (burjuva reformizmi dahil) reformizmin ve oportünizmin yayılmasına yol açan özellikle elverişli koşullar son derece gelişti. Buna ek olarak, bir yandan dünya güçler dengesinde sosyalizm lehine olan esaslı değişmeler, öte yanda emekçi halkın yüksek örgütlenme düzeyi ve kapitalist dünyada grev hareketlerinin hızla büyümesi, tekelci sermayeyi, şiddetli toplumsal çatışmaları önlemek için işçilere bazı iktisadi ve toplumsal tavizler vermeye zorlar. Büyük oranlarda üretilen tüketim mallarının (özellikle otomobil, televizyon, buzdolabı vs. gibi dayanıklı tüketim mallarının) dengeli ve genişleyen bir pazara ihtiyaç duyması da, buna yardım eden bir unsurdur. Nüfusun büyük oranda proleterleşmesi halinde, bu pazar an-

cak emekçi halkın satın alma gücünü artırmakla yaratılabilir. Ve işgücü tüketicisi olarak emeğe yaptığı harcamaları azaltmakta çıkarı olan tekelci sermayenin mal arzedici olarak da, ücretlerde belli bir artış yapmakta çıkarı vardır.

İşçiler kısa vadeli talepleri için yaptıkları mücadelede bu objektif çelişkiden de yararlanırlar.

Burjuvazinin toplumsal esnekliği ve belli bir derecedeki uysallığı bir etkenle daha açıklanır. Üretimin sürekli yoğunlaşması ve bilimsel ve teknolojik gelişmenin ilerlemesiyle eskiden burjuva partilerinin tabanı ve toplumsal desteği olan nüfus ya ortadan kalkmakta veya politik ve ekonomik gücünü yitirmektedir. Bu da, emekçi halkın önemli bir kesiminin politik yönden kazanılması gereğini doğurur. Burjuvazi bunu, burjuva reformizmi çerçevesi içinde, yani işçi sınıfına ve toplumun yarı proleter kesimlerine iktisadi ve toplumsal bazı tavizler vererek başarmayı umar.

Sonuç olarak, savaş yıllarında kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı, gerçek ücretlerin az-çok kararlı bir şekilde artmasını, sosyal güvenlik sisteminin iyileştirilmesini, haftalık çalışma süresinin kısaltılmasını, ücretli yıllık izinlerin uygulanmasını veya geliştirilmesini vb. sağlamıştır.

Bu kazanımların inatçı bir sınıf mücadelesi sonucu elde edildiği ülkelerde bu durum işçi sınıfı içinde militan eğilimlerin sağlamlaşmasına çok büyük bir katkıda bulunmuştur. Ve sermayeye karşı saldırısında emekçi halk tarafından bir mevzi olarak kulanılmaktadır. Fakat hayat düzeyinin yükseltilmesinin daha çok önleyici tedbirler olarak yukardan sağlanması —emekçi halkın baskısı altında olsa da— kaçınılmaz olarak reformist hayallerin canlanıp yayılmasına sebep olmaktadır.

Tekellerin temel çıkarları ile işçi sınıfının kısa vadeli talepleri arasında manevra yapan sosyal demokrat par-

tiler, halkın hayat düzeyinin yükselmesine yardımcı olan reformların ve tedbirlerin gerçekleştirilmesini sağladılar veya buna katkıda bulundular.

İşçi sınıfının temel taleplerinin kazanılmasındaki başarı muhakkak ki, sosyal demokrat partilerin işçiler arasındaki politik itibarına çok şey eklemiştir.

Kapitalizmin bugünkü evrimi, işçi sınıfı hareketindeki değişik eğilimlerin eylem koşullarını yavaş yavaş değiştirmektedir. Bu süreç düz bir çizgi olmamakla birlikte kapitalizmdeki yeni olguların reformizm için tehlikelerle dolu olduğuna dikkat edilmelidir. Birincisi, özellikle sosyal demokratların eskiden uyguladıkları kısmi reform ve sosyal manevra taktikleri şimdi artık giderek artan bir şekilde burjuva partilerince, öncelikle İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan «geleneksel» burjuva politikasının yenilgilerinden ders almış olan popüler desteğe sahip burjuva partilerince kullanılmaktadır. Yine kapitalizm bayrağı altında sıralanan burjuva partileri, kapitalist toplumun tekelci devlet eliyle «reform»u alanında, sosyal demokratlarla başarıyla yarışmaktadırlar. Bütün bunlar, sosyal demokrat ve burjuva politikaları arasındaki farkın silinmesine ve emekçi halkın, sosyal demokrasinin, burjuva partilerinin alternatifi olma iddialarını şüpheyle karşılamasına yol açmaktadır. Bazı ülkelerde görülen, seçmenlerin bir çoğunun sosyal demokrat partilerden burjuva partilerine yönelmeleri olgusu, bir sürecin sonuçlarından biridir.

Tekelci devlet ve «reformcu» yönelimli burjuva politikası, sosyal demokrat ve burjuva partilerinin, İtalya'da «Merkez-Sol» veya Federal Alman Cumhuriyeti'nde önceki ikili HDB - ASDP (*) gibi koalisyon hükümetleri çerçevesi içinde iş birliği yapmalarının temelini genişletir. Bu gelişme, temsil ettikleri halkın günlük çıkarlarının savunu-

(*) Hristiyan Demokratlarla, Sosyal Demokratların koalisyonu. (y.n.)

sunu dahi terk ederek, devlet gücünden pay alan sosyal demokrasinin tarihinde hiç de yeni değildir. Fakat tekelci devlet kapitalizmi altında böyle bir politikanın izlenmesi kitlesel etkinin kaybında daha büyük bir risktir. Kapitalist devletin ekonomik süreçlere ve emek-sermaye ilişkilerine doğrudan müdahalesi ölçüsünde, halkın durumunun, iktidar partilerinin politikası karşısındaki doğrudan bağımlılığı da artar. Düşük ücretleri, işsizliği, kendiliğinden ve kontrolsuz güçlerin hareketi ile bazı sanayilerde veya ekonomik bölgelerde meydana gelen düşmeyi tevil etmek giderek zorlaşır. Böyle olgular, gelirler politikası, devlet yatırımları ve öteki ekonomik yöntemlerle, hükümetlerin tasarrufunda «düzenlenir». Bu nedenle sosyal demokrasinin yönetici kesiminin tekelci devlet sistemi ile bütünleşmesi, halkın gözünde partinin bütününün sorumluluğunu modern burjuva toplumunun bütün hareket alanlarında arttırır. Ve sonuç olarak manevra alanını kısıtlar.

Sosyal Demokrat Partiler iktidarda olduklarında, tekellerin etkisini kısıtlayacak toplumsal ve ekonomik gelişmeyi, emekçi halkın çıkarları doğrultusunda etkileyecek birşeyler yapma durumundadırlar ve var olan sosyal kuruluşa hiç bir etkisi olmayan bayağı reformlarla yetinmeleri zordur. Halkın talepleri ve kısa vadeli çıkarları son yıllar içinde esaslı değişikliklere uğramaktadır. İstihdama bağlı problemler ve hayat düzeyi, eğitim ve mesleki ilerlemenin elde edilebilirliği ve üretimin yönetimine katılma bugün artan ölçülerde önem kazanmaktadır. Ve bu problemlerin hiç biri tekelci burjuvazinin ekonomik ve politik gücünün temellerine dokunmaksızın, kısmi tedbirlerle çözümlenemez. Diğer bir deyişle, reformizmin geleneksel kitle desteği azalmaktadır.

Kuşkusuz reformizmin bütün imkânlarını tükettiği söylenemez, fakat bu imkânlar yavaş yavaş azalmaktadır. Sosyal Demokrasinin politik kozlarından biri de, tota-

literliğe olan düşmanlığı ve burjuva demokratik özgürlüklerle, hükümetin parlamenter biçimini savunuyor olmasıdır.

Fakat, özellikle kendilerinden emin oldukları o alanda bile, tekelci devlet kapitalizminin gelişimi, sosyal demokratları kaygılı bir duruma getirmektedir. Parlamentoların ve öteki seçilmiş organların haklarının kısılması, sosyal demokrasinin destekleyicilerinde özellikle sert protestolar uyandırır. Bu nedenle, reaksiyoner tekelci çevrelerin politikalarındaki anti-parlamenter eğilimlerin gelişmesi, sosyal demokratları kurulu politik pratiği gözden geçirmeye zorlayabilir. Buna en iyi örnek, tek adam rejimini önceleri tam olarak destekleyen, fakat sonraları buna muhalefet eden Fransız sosyal demokratlarıdır (Fransız Sosyalist Partisi).

Sosyo-politik ortamdaki objektif değişmeler, sosyal demokrat hareketi birçok zor problemlerle yüz-yüze getirmektedir. Bir çok sosyal demokrat parti liderleri bu problemleri reformcu yöntemlerle çözümlemeye çabalıyor. Bu, belli bir dereceye kadar halâ mümkündür, çünkü yukarda belirttiğimiz tarihsel psikolojik ve toplumsal etkenler, sosyal demokrasiye verilen halk desteğinin ufalanmasını önlemeye meyletmektedir.

Ancak, emekçi halkın ivedi çıkarlarıyla temel çıkarlarının birleştirilmesi ve köklü sosyal değişiklikler olmadan bir çok «kısmi» istekleri tatmin etmenin olanaksızlığı, bu etkenlerin hareket alanını sınırlıyor. Politik bir kitle gücü olarak, yeni bir kalkınma yolunun izlenmesi sosyal demokrasi için objektif olarak mümkün olmaya başlamıştır: Siyasal ve toplumsal sistemin demokratikleştirilmesi, iktisadi ve toplumsal hayatta tekellerin hakimiyetine son verilmesi ve ekonomik düzenleme aygıtının emekçi halkın çıkarları doğrultusunda kullanılması için mücadeleye geçmek ve reformizmi geride bırakmak... Sosyal Demokrasi

giderek daha da açıklaşan bu ikilem ile karşı karşıyadır. Ya bütünüyle burjuvazi ile birleşmek, ya da yeni ve arayıcı bir bakışla tüm pratiğini gözden geçirmek.

Bilimsel sosyalistler, sosyal demokrat partilerin yapacakları seçmeye derin bir ilgi gösteriyor ve sosyal demokrasiyi destekleyen kitlelerin tekellere karşı mücadelede birleşmeleri için, onları etkilemeye çabalıyorlar. Genel demokratik hedefler için mücadele, anti-tekelci koalisyonun gerekliliği ve mümkün olabilirliği gibi fikirlerle zenginleşen bilimsel sosyalist hareketin genel çizgisinin yaratıcı gelişmesi, sosyal demokratları izleyenler de dahil olmak üzere emekçi halkın en geniş yığınlarının özlem ve ihtiyaçlarına uygundur. Bilimsel sosyalistlerin, sosyal demokrat partilere karşı izledikleri bu politika, anti-komünist ön yargıları yok etmekte ve sosyal demokrat hareket içinde birlik fikrinin muhaliflerinin durumlarını çürütmektedir. Fransa, İtalya, Finlandiya deneyleri, son sıralarda işçi partilerini ikiye bölen görünüşte aşılmaz engellerin kaldırılabileceğini veya en azından, birlik için kararlı ve amaçlı bir mücadele verildiğinde azaltılabileceğini göstermiştir.

Bu engellerin zayıflığı aynı zamanda sosyal demokrat parti içinde yürürlükte olan iç süreçle de denenmektedir. Sosyal demokrasinin yoğun etkisini belirtir ve sebeplerini gösterirken, bu olgunun derinliğine çelişkili doğasından sözetmeyi ihmal etmek yanlış olacaktır. Sosyal demokrat partilerin emekçi halkın bazı kesimlerince desteklenmesi hiç bir zaman şartsız değildir. Her zaman, oportünizme ve uzlaşıcılığa karşı ve hareketin nihai hedeflerinin ihmaline karşı kendiliğinden protestolarla birlikte ortaya çıkar. Sosyal demokrat politika içindeki zik-zaklar ve dönüşler, onun kitle tabanının çıkarlarının, görüşlerinin ve düşüncelerinin bu çelişkili karakterini yansıtır.

II

REFORMİZM REFORMA UĞRADI

İkinci Dünya Savaşı ve savaş sonrası dönem, tekelci devlet kapitalizminin gelişmesine ve çelişkilerinin keskinleşmesine tanık olmuştur. Devletin ekonomik eylem alanı beklenmeyen bir genişleme gösterirken, bu faaliyet sürekli yeni biçimler almaktadır. Tekelci devletin ekonomik düzenlemelerinin yayılışı, burjuvaziyi, bilimsel ve teknolojik devrimin verdiği imkânları kendi yararına kullanmaya yöneltmektedir.

Bu gelişme, işçi sınıfı hareketi içinde, bugünkü kapitalizmin kendi çelişkileri tarafından içine sürüklendiği ölü noktadan kendini kurtarması temel sorunu etrafında sert bir tartışmaya yolaçmıştır. Genellikle sağ-oportünist ideologlar bu soruya, kapitalizmin esaslı ve niteliksel değişmeler geçirdiğini söyleyerek olumlu bir cevap veriyorlar. Bu ideologlar, Lenin'in emperyalizm analizinin —ki, Lenin emperyalizmi, kokuşmuş ve çürüyen kapitalizm olarak tanımlamıştı— günümüz kapitalizmi ile olan ilgisini inkâr ediyorlar.

Ancak, Lenin, kapitalizmin çürümesini ve yok olmasını, sürekli ilerleyen bir eğilim, evrensel bir durgunlaşma veya toplumun ve ekonominin dağılması olarak nitelen-

dirmiyordu: «Bu çurume eğiliminin, kapitalizmin hızlı gelişmesini engellediğine inanmak yanlış olurdu.» (1)

Tekelci devlet kapitalizminin varolduğu ülkelerdeki bugünkü gelişme, önceleri ekonomik sistemin işlemesini mümkün kılan özel teşebbüsün kendiliğinden mekanizmasının artık aynı amaç için tümüyle yetersiz kaldığını, ve kontrolsüz faaliyetinin yalnızca çalışan halkın çıkarlarına ters düşmediğini, fakat aynı zamanda tekelci burjuvazinin sınıf çıkarlarını da tehlikeye attığını gösteriyor. Ekonomik ayrıcalıkların devlet kurumlarında yoğunlaşması, burjuvaziyi, üretici güçlerin toplumsal karakterini tanımaya zorluyor. Lenin'in de koyduğu gibi, kapitalistler; «arzuları ve bilinçlerinin hilafına, bir çeşit yeni toplumsal düzene, bütünüyle serbest rekabet ile bütünüyle sosyalizasyon arasındaki bir ara biçime,» sürüklenmektedirler. (2)

Tekelci burjuvazi; bilimsel ve teknolojik devrim, dünyadaki iki sosyal sistemin karşı karşıya gelmesi, kapitalist ülkelerin kendi içinde yükselen işçi sınıfı mücadelesi ve emperyalizmin sömürge sisteminin yıkılışı sonucunda, modern kapitalist toplumda oluşan yeni zorunluluklara uyma ihtiyacının farkına varıyor. Özellikle emekçi halkın temel çıkarlarına karşı yöneltilen bu uyma, bu kitlelerin artan direnişiyle karşılaşıyor. Böylece sınıf mücadelesi kaçınılmaz olarak keskinleşiyor. Tekellerin, kendilerince ihtiyaç duydukları toparlanmayı gerçekleştirmek için belli bir süreye ihtiyaçları vardır. Özellikle dünyadaki güçlerin bugünkü saf tutuşu karşısında, işçilerin mücadelesinin kendi iktidarlarını tehlikeye sokacak geniş boyutlara ulaşmasına izin veremezler. İşçi sınıfı «sessiz» kalmalıdır. Bu, burjuvazinin tek başına üstesinden gelemiyeceği bir iştir. İşte bu nedenle, sağ-kanat sosyal demokrasinin yardımına başvurur. Tekelci devlet kapitalizminin bugün-

kü gelişme düzeyinde, Sağ-kanat Sosyal Demokrasinin objektif fonksiyonu tam tamına budur.

Gerçi, kapitalizm bazen tekelci devlet düzenlemeleri aracılığı ile ayakta duruyorsa da, gelişmenin kendi mantığı, üretimin soyal karakteri ve tekelci mülk edinme mekanizması arasında her an yeni çelişkilerin doğmasına yol açar. Ortam kapitalizmin çökmesi için ne denli olgun, ve gelecek toplumun ekonomik çerçevesinin yapısı ne denli belirgin olursa olsun, bu tedbirler otomatik olarak yeni bir sosyo - ekonomik sisteminin kuruluşunu getiremez.

Tekelci devlet kapitalizminin hızlı gelişimine ve bilimsel ve teknolojik devrime bağlı olarak, kapitalist ülkelerdeki sınıf mücadelesi koşullarında ortaya çıkan objektif değişmeler, uluslararası işçi sınıfı hareketini yeni bir sorunla yüz yüze getirmiştir. Bu sorun, söz konusu değişmelerin işçi sınıfının ve bütün emekçi sınıfların eylem biçimleri *üzerinde ne gibi etkileri olduğu sorunudur.*

Uluslararası komünist hareketin program belgelerinde en yoğun ifadesini bulduğu gibi, komünistlerin vardıkları ana sonuç, işçi sınıfının, tekelci burjuva diktatörlüğüne karşı demokrasi alternatifi için savaşırken, müttefik kazanmak, onları güçlü bir anti-monopolist blok içinde birleştirmek ve nihai olarak da sosyalist devrimi barışçı veya barışçı olmayan araçlarla gerçekleştirmek zorunda olması ve olacağıdır.

Sağ-kanat Sosyal Demokrasi ise bütünüyle farklı bir sonuca varıyor. Bunların teorisyenlerine göre, bilimsel ve teknolojik devrim, ve ekonominin tekelci devlet eliyle düzenlemesi, kapitalizmin kanunlarını işlemez hale getirmiş ve onun sosyalizme doğru gelişmesini sağlamıştır. Bu teorisyenler şunları söylüyorlar: «Eski toplumsal düzenden bir yenisine geçiş döneminde yaşıyoruz. Sosyalizm ve kapitalizm arasındaki köklü çelişki bir soyutlamadır.

«Çünkü ekonomik faaliyetin öncelikle özel kapitalizm biçiminde gelişmeye devam ettiği bir toplumda, sosyalist fikirler yavaş yavaş yayılabilir.» (3)

İlk bakışta bu, savaş öncesi Sosyal Demokrasinin eski argümanları ve tezlerinin yalnızca bir tekrarı olarak görünebilir. Fakat bu yanlış bir izlenim olur.

Austro-marksizm'in nüfuzlu kişilerinden Karl Renner'in çalışmalarında, yukarıda söylenenlerden çok az farklı önermeler bulunabilir, («kapitalist gelişmenin kendi kendine otomatik olarak... sosyalizasyona yol açacağını söyleyebiliriz... Eski toplumun derinlerinde ... yeni toplumun bütün unsurları olgunlaşıyor: sermaye sosyalleşiyor,» vb.) Ancak yazar şunu vurgular: «Yalnızca kapitalist gelişmenin otomatik seyrine bel bağlıyan sosyalistler vahim bir hata işlerler. Kapitalizm tamamen kendi kendine yok olacak değildir. Tek başına kendi iç mantığıyla da dosdoğru sosyalizme dönüşmeyecektir.» (4)

Renner'in bu şartı koyuşu raslantı değildir. Marksizme beslediği bir saygı da değildir. Marksizmi teorileştirir ve revizyondan geçirirken, ihtiyatlı da olsa, şunu kabul etmektedir: «Kapitalizmin otomatik gelişmesiyle oluşan sosyalizasyon, sanki görünmez bir zincirle bağlanmış gibi yalnızca sıkıcı bir çabasızlıkla damgalanmıştır. Fabrikada çalışma gerçekten sosyalleşmiştir, fakat işçi topluluğu bu konuda şevkli olmaktan uzaktır... Bu otomasyon, artık-değer gerçeğini, bu öldürücü kitle sömürü yığınını zerre kadar değiştirmez.» (5)

Bu nedenle, İngiliz işçi hareketinin sağcı teorisyenleri İngiltere'nin kapitalist bir ülke olmadığını açıkladıklarında ya da Avusturyalı Sosyalistler, «demokratik ülkelerde işçi hareketi şimdiden ... sosyalizmin uygulanması dönemine girmiştir» (6) vb. gibi bir iddiada bulunduklarında, bu, geleneksel sosyalist sloganların yalnızca açıkça inkârı değil, aynı zamanda, geleneksel Sosyal Demok-

rat fikirlerin de geniş ölçüde revizyonu, bir çeşit «reformizmin reforma uğraması»dır.

Bilimsel sosyalistler, modern Sağ-kanat Sosyal Demokrasinin, geleneksel reformizmden ayrıldığına uzun süredir dikkati çekiyorlar. Luigi Longo, «Eski ve Yeni Revizyonizm» (1957) başlıklı çalışmasında şu gözlemi dile getiriyor: «önceleri reformizm, özlemlerinde ve hedeflerinde sosyalist olan bir eğilimi temsil ediyordu, fakat Sosyal Demokrasinin bugün istediği reformlar, kapitalist sistemin sınırlarını aşmıyor... Günümüzün reformizmi artık reformist sosyalizm değil, reformist yeni-kapitalizm, tekellerin reformizmidir.» (7)

Bir çok kapitalist ülkede, modern Sağ Sosyal Demokrasi, kendisini, tekelci burjuvazinin işçi sınıfına karşı mücadelesinde çoğu kez bir silâh olarak kullanılan reformlarla sınırlar. Uzun bir evrim geçiren Sağ Sosyal Demokrat liderlerin reformizmi, şimdi tekellerin reformizmi ile aynı kayıkta karaya çıkmaktadır.

Sosyal Demokrasinin temel program belgeleri, bugünkü kapitalist toplumun sosyo-ekonomik ve politik yapısının, Karl Marx tarafından incelenen o zamanki kapitalizm ile hemen hemen hiç bir ortak yanı bulunmadığı biçiminde tanımlar. Sosyal Demokrasinin politika saptayıcıları ve Sağ-kanat teorislerinin söylediklerine inanılırsa, eski kapitalizmin en aşikâr uzlaşmazlıkları şimdiden ortadan kalkmıştır ve işçi sınıfı, bu toplumla «bütünleşerek» diğer tabakalarla aynı haklardan yararlanmaktadır. (8) Batı Alman Sosyal Demokratı Gisbert Rittig, şu örnek mantığı yürütüyor: «Eğer somut tarihsel koşullar, insanoğlu tarafından bu sistemden daha insancıl bir başka sistemin bulunduğunu gösterir ve eğer bunun yolu, somut şartlarda, bu hedefin ışığında ispatlanırsa, hiç bir şey bir sosyalistin bu sistemi kabul etmesini engelliyemez, ne

dogmalar ve saygıdeğer gelenekler, ne de geçmişin sosyalist yöntemlerini koruma arzusu.» (9)

Şüphesiz bu ideolojik başkalaşım (metamorfoz) bir gecede oluşamazdı. «Demokratik Sosyalizm»in az çok tutarlı bir doktrine ulaşma evrimi, 1940'ların sonu ve bütün 1950'ler boyunca devam etti. Sağ Sosyal Demokrasinin bugün sırt çevirdiği duygular, yani geleneklere saygı ve geçmişin sosyalist yöntemlerini koruma arzusu, Sosyal Demokrat kitlelerin bilincinde yeterince derin kökler salmıştır. Sosyal Demokrat Partilerin üye ve militanlarının büyük çoğunluğu, geleneksel reformizme sadık kalmıştır. Geleneksel reformizmin nihai amacı sosyalizmdi. Bu eğilim, Sosyal Demokrasinin bugünkü sağcı liderlerinin yeni-kapitalist reformizmiyle temelde çelişki içindedir. Eğer bu liderler, kitlelerin «reformizmin reforma uğratılışı»na karşı gelişinden büyük telaşa kapılmışlarsa, bu bir raslantı değildir.

Sınıf mücadelesi, üretim araçlarının sosyalizasyonu ve diğerleri gibi belli Marksist önermelerin, (bunlar, Avusturya Sosyalist Partisinin (ASP) 1926 Linz Programında, Almanya Sosyal Demokrat Partisinin (ASDP) 1925 Heidelberg Programında ve diğer birçoklarında halâ duruyordu) bazı Batı Avrupa Sosyal Demokrat Partilerinin programlarından çıkarılması çabaları, bu partiler içindeki Sol güçlerin büyük direnişiyle karşılaştı.

Avusturya Sosyalist Partisi örneği bu açıdan öğreticidir. Parti liderliğinin resmi görüşünü yansıtan tanınmış Sosyal Demokrat Karl Czernetz: «Kapitalizm esaslı değişmeler geçirmiştir. Savaştan ve faşizmden geride kalan maddî ve ideolojik yıkıntılar üzerinde, Sosyalizmin talepleri bugünün yeni biçimleri altında yavaş yavaş gerçekleşmeye başlamıştır» (10) diye bir açıklamada bulundu. Buna karşılık Sosyalist Gençlik Örgütünden bir delege, büyüklerine şunları söyledi: «İşçilerin hareketi, emekçi

halka her zaman, işlerin kötü gidişinden ötürü kapitalistleri, suçlamaları gerektiğini göstermiştir. Bireyin yenilgileri ve başarısızlıklarının nedenini de ortaya koymuştur. Hedefi belirlemekle kalmamış, fakat aynı zamanda düşmanın da kim olduğunu göstermiştir. Bizim programımız, böyle bir analizden yoksun bulunuyor. Günümüzde de sömürü pekâla var olmaya devam ediyor.»

Bu ses yalnız değildi ve ASP liderliğince önemle dinlenmeliydi. 1957'de yayınlanan taslaktan farklı olarak, ASP'nin Mayıs 1958'deki Viyana Kongresinde kabul edilen program, sınıf mücadelesinden ve sınıflardan söz ediyor ve şunu kabul ediyor: «Bireyin özgür gelişimi, özel kapitalistin ve kapitalist devletin iktidarının, kişisel ve ekonomik toplumsal çıkarların uyumu yoluyla kırılarak, yerine toplumsallaştırılmış ekonomik düzeninin geçirilmesini gerektiriyor.» Bunun da ötesinde, «bu hedefleri gerçekleştirmek için, kâr tarafından yönetilen ve sömürüye dayanan ekonomik sistemi, herkesin refahına hizmet eden bir ekonomik sisteme dönüştürmek zorunludur.» (11)

Gördüğümüz gibi, ASP'nin Sağcı yönetimi, partinin, «demokratik sosyalizm» doktrinini kendi «katışıksız» biçiminde kabul etmesini sağlıyamadı.

Avusturya programı, bu açıdan bir istisna değildir. İsveç Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin Haziran 1960'da kabul edilen programında artık, bu ülkede sosyalizm sorununun şimdiden çözümlendiği iddiasını bulamayız. Bu olaya dikkati çeken İsveç Komünistleri, şöyle diyorlar: «Sosyal Demokratlar, ülkemizde sosyalizmin kurulduğunu (veya hatta temellerinin atıldığını) iddia etmiyorlar. Onlar, İsveç'i nitelemek üzere bunun yerine, baştanbaşa burjuva teorilerinden aktardıkları 'refah devleti' kavramını kullanıyorlar. Bu fikir kapitalizm ve sosyalizm 'unsurlarının' birlikte varoldukları toplumu işaret etmek için kullanılır. 'Refah Devleti', prestijini kaybetmiş kapitalizmden kulağa

daha hoş geldiği gibi, manevra yapmak için de çok alan bırakır. Nüfusun bir veya diğer kesiminin durumunda kısmi de olsa bazı gelişmeler meydana getiren değişmeler, 'sosyalist' olarak adlandırılırken, toplumsal kötülükler 'kapitalizmin yaşayan' unsurlarına yükleniyor.» (12)

Böyle bir çok örnek daha verilebilir. «Eski reformizm» ve «demokratik sosyalizm» unsurları; Kasım 1959'da Bad Godesberg'de kabul edilen ASDP programında, 1962 yazında 54. Kongre tarafından onaylanan Fransız Sosyalist Parti Programında, aynı zamanda Hollanda İşçi Partisinin (1959 sonbahrında), Danimarka Sosyal Demokrat Partisinin (Haziran 1961), Norveç İşçi Partisinin (Nisan 1961), vs. nin programlarında birarada bulunurlar.

Gördüğümüz gibi, bu «birlikte-varoluş» olayı son dere önemlidir. Çünkü dolaylı da olsa, Sosyal Demokrat Partilerin savaş-öncesi dönemdeki silâhlarından biri olan ve sosyal demokrat yığınlar tarafından az çok benimsenen, «reforma uğramış» ve geniş ölçüde mahiyet değiştirmiş Marksizmin, Sosyal Demokrasinin bir bütün olarak açıkça «yeni-kapitalizm»e kaymasını önleyecek yeterlikte olduğunu gösterir.

Bu nedenle, deyimin tam anlamıyla «demokratik sosyalizm», teorik bakımdan düzmece bir öğretidir. John Strachey, Richard Crossland gibi «yeni düşünürler», ve bunların Fransız, Batı Alman, Avusturyalı, Japon politikacı arkadaşları, sosyal demokratlar kitlelere bu öğretiyi «yutturmaya» çalışıyorlar. Bu öğreti, tek bir ülkenin sosyal demokrat kitleleri tarafından dahi bütünüyle benimsenmiş değildir.

«Demokratik Sosyalizm»in «ulusal» biçimlerindeki çeşitlilik ve bu öğretiyi resmen benimseyen değişik partilerin program belgelerindeki çelişkili karakter buradan geliyor. Bu partilerin her birinin liderleri, kendi başına «de-

mokratik sosyalizm»in ilkelerini değerlendiremiyorlar. O zaman da, en azından, mücadele geleneklerini, iktisadi ve toplumsal gelişimin özelliklerini, gerek ülkenin bütünü içindeki ve gerekse işçi hareketi içindeki kuvvet ilişkilerini hesaba katıyorlar.

Sosyal Demokrat Partilerin büyük çoğunluğu tarafından 1950'lerin sonunda ve 1960'ların başında «demokratik sosyalizm»in ruhunda gerçekleştirilen programı «yenileşmeleri» şüphesiz, Sosyal Demokrasi'nin, bir bütün olarak, çağdaş toplumun bilimsel analizinden, kapitalizmin ve ona karşı mücadelenin bilimsel eleştirisinden bir adım daha ayrıldığını kanıtlamıştır. Fakat bu yenileşme, modern Sosyal Demokrasinin ideolojik düzeyde öncekinden de az bir bütünleşme gösterdiğini açıkça ortaya çıkarmıştır.

Bu öğretinin destekleyicileri arasında: Bernsteincılıktan kaynaklanan «eylemci sosyalizme» bağlı ideologlar; «demokratik sosyalizm»in en aşırı biçimlerine kapılanan teorisyenler (ki bu, onların, yeni sosyalist toplumun ekonomik temellerinin özenle hazırlanması sorunu ile uğraşmamalarına ve sosyalizm ile kapitalizm arasına, yalnızca kapitalizmi hayali «moral idealler»le «aşılama» gereğini kabul ederek, bir eşit işareti koymalarına imkân verir), ve son olarak da «global determinizmin» yokluğu mazereti ile, sosyalizmin, tarihi olarak kaçınılmaz ve zorunlu olduğunu toptan reddeden «sosyalistler» bulunur.

Tek tek partilerin programlarındaki ve Sosyalist Enternasyonal belgelerindeki hükümler, Sosyal Demokrat Partiler içindeki eğilimler arasında mücadelenin dolaylı bir yansıması olarak, bu çelişkilerin etkisini taşır. Bu mücadele, «yeni» Sosyal Demokrat doktrinlerin şekillendirilmesinin bu kadar uzun sürüşünün nedenlerinden biridir. İsveç Sosyal Demokratlarının programının yazarlarından biri olan Kaj Björk, programın hazırlanış sürecini şöyle

anlatıyor: «Yeni taslak, tek bir kişinin ürünü değil, fakat geniş ölçüde kollektif bir çabanın sonucudur. Düşünceleri ve geçmişleri farklı olan insanlar birlikte oturumlar yaptılar, ve eski ve yeni formülasyonlar bütünüyle gözden geçirildi. Farklı çıkar ve düşünceleri uzlaştırma ve ortak bir payda bulma çabası, çoğu kez tatsızlıkla sonuçlandı. Her katılan, bugün şu veya bu formülasyondan tatmin olmayabilir ve hiç kimse son ürünü tümüyle kendine uygun bulmayabilir.» (13)

Batı Avrupa Sosyal Demokrat Partilerinin yeni programlarını daha ayrıntılı inceleyelim.

«Özel» sosyal düzenleme ve «üçüncü yol» fikirlerini geliştiren Sağcı Reformist liderler, gerçeğin amansız mantığından kaçmak için, kapitalizm ile sosyalizm arasındaki tarihi seçmeyi yapmaktan kaçınıyorlar. Fakat, «Biz, komünizmin hissiz tiranlığını ve kapitalizmin yok edici adaletsizliğini tanımıyoruz» (14) demek başka bir şey; modern kapitalizmin ekonomik sisteminin ciddi ve birleşik bir analizini yapmak ve «evrensel özgürlük», «herkese adalet», «gerçek demokrasi» üzerinde temellenen yeni toplumsal sistemin özelliklerini tanımlamak başka şeydir.

Olgulara dönelim, Alman Sosyal Demokrat Partisi (ASDP) programı şöyle diyor: «Sosyal Demokrat ekonomi politikasının hedefi, refahın sürekli artması ve herkesin ulusal ekonominin gelirinden pay alması, bağımlılığı ve sömürüyü canavarlaştırmadan özgürlük koşullarında yaşamıdır.» (15) Avusturya'lı Sosyalistler de hedeflerini benzer deyimlerle ifade ediyorlar: «ASP'nin hedefi, geniş bir demokratik denetim altında, kişisel özgürlükle planlamayı, rasyonal üretimle toplumsal ürünün adil dağılımını birleştiren ve bütün insanların iktisadi varlığını güvene alan bir ekonomi yaratmaktır.» (16) Hollanda Sosyal Demokratları da şöyle diyorlar: «Ekonomik sistem, bireyin ve top-

lumun ihtiyaçlarını sağlamada verimliliğe, tüm üretim kapasitelerini ve insan gücünü en iyi biçimde kullanmaya, gelir ve zenginliğin adil dağılımını sağlamaya yönelmelidir.» (17) Benzeri ekonomik hedefler, Batı Avrupa'nın öteki Sosyalist ve Sosyal Demokrat Partilerinin programlarında da dile getirilmiştir.

Sosyal Demokratlar, bireyin daha ileri gelişimini sağlayacak ekonomik sistemin kurulmasında esas engel olarak neyi görüyorlar? Bu önemli soruya verilen cevaplar nüanslar göstermekte, ancak hepsi tek ve aynı noktada birleşmektedirler.

Alman Sosyal Demokrat Partisi programında, «büyük ekonominin gücünü sınırlamak, özgürlükçü bir ekonomi politikasının baş görevidir» deniyor. «Devlet ve toplum, ortak çıkarlarla birleşen güçlü grupların esirleri olmamalıdır.» (18) Diğer bir deyişle, suç, toplumun üretici güçlerinin gelişmesini gerileten tekellere (Sosyal Demokratlar bu kelimeyi kullanmayı önleme çabasında olsalar da) yüklenir. Avusturya'lı Sosyalistler, yukarıda da belirtildiği gibi, programlarında saptanan ekonomik hedeflere, halâ kâr tarafından yönetilen sömürüye dayalı bugünkü ekonomik sistemin evrensel refaha hizmet eden bir sisteme dönüştürülmesiyle ulaşılabileceğini düşünürler. Hollandalı Sosyal Demokratların programı, «toplumda yer alan değişmelere rağmen halâ kuvvetli olan kapitalist güçlere karşı» savaştıklarını belirtir. (19)

Bir hayli soyut da olsa bu beyanlar, henüz modern kapitalist sistemin haklılığından söz etmeye imkân vermiyor ve ilerlemeyi engelleyen gücün doğru bir biçimde saptandığını gösteriyor. Ancak, gerçeğin bu görece objektif dile getirilişinin ardısıra açıklanan hedeflere karşı olan tezlerin geliştiği görülebilir.

ASDP programı şöyle diyor: «Üretim araçlarının özel mülkiyeti, adil bir sosyal sistemin kuruluşuna müdahale

etmediği ölçüde, korunmaya ve desteklenmeye hak kazanır.» (20) Aynı fikir Hollanda İşçi Partisinin Prensipler Deklerasyonunda da belirtilir: «Verimliliği arttırmak ve ekonomik gücün daha 'yaygın dağılımını' sağlamak için kamusal ve özel girişimin çeşitli biçimlerinin yan yana varolmaları arzu edilir. Ancak böyle bir içinde, toplumun çıkarları açısından zorunlu ölçüde, özel girişim üstünde kamu denetimi kurulabilir.» (21) Avusturya'lı Sosyalistlerin programı, daha iyi işleyen bir ekonomik sistemin yaratılması için, «girişimci insiyatifine, rekabete ve fiyat mekanizmasına, yalnızca toplumun bir bütün olarak çıkarına hizmet eden bir ekonomi çerçevesi içinde geniş gelişme imkânı verilecektir» (22) der.

Gördüğümüz gibi, Sosyal Demokrat programlar, özel kapitalist mülkiyetin feshedilmesi ve bütün halkın sosyalist mülkiyeti ile yer değiştirmesi sorununu, «adil bir sosyal sistemin» kuruluşu ile birleştirmezler. Bu Sağ-kanat Sosyal Demokrat teorisyen ve politikacıların çalışmalarının ve söylediklerinin ana noktasıdır.

Sosyalizm ve üretim araçlarının özel mülkiyeti birbiriyle bağdaşmaz, çünkü özel mülkiyet, emeğin, sermaye ve sosyal eşitsizlik tarafından sömürülmesini doğurur. Bu açıktır. İşte bunun içindir ki, bilimsel sosyalistler, Sosyal Demokrat programları, ve kapitalizmi savunarak işçi sınıfını yanlış yönlere teşvik edenleri suçlarlar.

Sağ-kanat oportünizmin ideologlarının tezlerinin kökenlerini ayrıntılı biçimde incelemeyi önemli görüyoruz.

Sosyal Demokratlar kendilerinin yarım yüzyılı aşkın bir süre önce tavsiye ettikleri yolun, sosyalist hareketteki gerek devrimci, gerekse oportünist «aşırılıkların» üstesinden gelinmesini mümkün kılacağını iddia ettiler. Sonuç olarak oportünist «aşırılıklar»dan söz etme son buldu ve Sosyal Demokrasi, eleştirisinin tüm ateşini, kapitalist gerçeği değiştirmenin devrimci yöntemlerine karşı yönelt-

ti. Bu Sosyal Demokrasi'nin liderlerinin yazılarından kolaylıkla izlenebilir.

Karl Kautsky 1918'de şöyle yazıyordu: «Hepimiz aynı toprağın üstünde, Marksizm toprağının üstünde duruyoruz. Aramızdaki ayrılıklar, temelde, aynı ilkelerin değişik yorumlanma ve uygulanma biçimlerinden geliyor. Aşırı görüş taraftarlarının, kendilerini tümüyle burjuva düşünüş biçiminden kurtarmadıkları, ve iç kuvvetini hesaba katmadıkları burjuva dünyasına fazla inanma eğiliminde oldukları söylenebilir. Diğerleri ise, yalnızca bir avuç vurguncu olarak gördükleri burjuva dünyasını hiç bir şekilde *anlamıyorlar.* Burjuva dünyasının manevi ve ekonomik değerlerini gözönünde tutmuyorlar ve proletaryanın, şimdiye kadar burjuva kurumları tarafından düzenlenen tüm politik ve ekonomik görevleri hiç bir özel bilgi ve hiç bir hazırlık olmaksızın anında devralabileceğini düşünüyorlar.» Sosyalist hareketin «aşırılıklarını» anlattıktan sonra Kautsky, çoğuna «ileri giderken aynı zamanda freni kullanma gibi çelişkili bir görev düşen» *bu azınlığın olumlu* katkısını iddia etmeye koyuluyordu. Kautsky bunlar arasında, «çalışmış ve burjuva dünyasını anlamaya başlamış» olanları, «burjuva dünyasına bağımsız olarak ve eleştirerek karşı koyan, fakat bu sistemin faziletlerini takdir edebilen ve onun, daha ileri bir sistemle yer değiştirmesinin doğuracağı zorlukların farkında» olanları sıraladı. (23) Kendisini, «Marksist Merkez» olarak nitelediği bu ikinci *grubun taraftarı olarak* düşünüyordu.

Kautsky'nin, kapitalist toplumun daha ileri bir sistemle, yani sosyalizmle yer değiştirmesi hakkındaki görüşlerine daha yakından bakalım. Ona göre, Alman işçi sınıfı hareketinin devrimci kanadı Spartakist Birliği'nin başlıca —ve Kautsky'nin büyük ölçüde abarttığı— hatası, devrimci hareketin derinleştirilmesi hakkındaki yanlış

görüşüdür. Spartakist'lere göre «sürekli grevler yaparak ve bu arada üretimin her kesiminde gerçekleştirilmesi imkansız talepler ileri sürerek işçiler, bütün üretimi imkansızlaştıracaktı. Sefaletin büyümesi, devrim derecesini patlama noktasına getirecekti. Bu kaynayan cadı kazanında, toplumsal üretim biçiminin nasıl kotarılacağı hala bir muamma olarak kalıyordu.» (24)

Spartakist'lerin durumunu böylece yanlış olarak sunan Kautsky, hükmünü şöyle verdi: «Sosyalist bir Almanya'da işçiler, kapitalist ülkelerden daha kötü yiyecek, giyinecek ve yaşayacaklar,» ve bu, «eğer Almanya'daki sosyalist rejim, işçilere yanlızca sefalet ve yoksulluk getirecekse çekiciliği artmayacak» olan uluslararası sosyalizm davasına o zamandan bir tehdit olacaktır. (25)

Kautsky bunun yerine ne önerdi?

«Geniş yığınların, üreticilerin olduğu gibi tüketicilerin de hayat düzeyi temel sosyal reformlarla ve üretime, konut yapımına ve ulaşıma yapılan devlet müdahelesi ile, mevcut üretim ilişkileri çerçevesinde ulaşılabilecek en yüksek seviyeye çıkartılmalıdır. Fakat aynı zamanda, mevcut kapitalist üretim ilişkisinin mümkün olan en hızlı biçimde sosyalist üretim ilişkisine dönüştürülmesi için her türlü çaba gösterilmeli ve böylece, insanın insan tarafından sömürülmesinin en son yaşayan biçimi ortadan kaldırılmalıdır.» (26)

Kautsky, «sonuç olarak işçi sınıfı bu programı gerçekleştirmek için iktidara ne şekilde gelecektir?» sorusunu geçiştirmek için büyük çaba harcadı. Bu nedenle, politik ve toplumsal devrim arasındaki ayrılıklar üzerinde müphem nutuklar atarken, «politik devrim, yıkım ve kargaşa olmaksızın başarılamazken, toplumsal devrim üretimin düzenli sürecini birinci plana alır.» (27) Sosyo-ekonomik sistemin özünün, sadece iktidarın ele geçi-

rilmesi ile değiştirilmeyeceği üzerine sık sık tekrarladığı uyarılarda bulundu.

Aynı görüş, «politik iktidarın bir sınıftan diğer sınıfa geçişi nispeten kısa süreli bir eylemle tamamlanabilirken,... ekonomik gelişme her zaman uzun bir organik devrim yoluyla gerçekleşir.» (28) diye yazan R. Hilferding tarafından da paylaşılmaktadır.

Bu görüşler savaş-arası dönemde Sosyal Demokrasinin silahları arasına giren «örgütlenmiş kapitalizm», «evrensel sosyalizasyon», «ekonomik demokrasi» vs. gibi kavramların formülasyonlarına temel teşkil etmiştir.

Sosyal Demokratlar o dönemdeki politikalarını genel çizgileriyle, kapitalist sistem içinde yer alan sosyo-ekonomik süreçlerin özellikleri üzerinde temellendirmeye çalıştılar. Ancak temel hükümlerinin yanlışlığından ötürü, teorisyenleri tarafından sunulan kapitalizmin gelişme görünümü esrarlı bir biçim aldı. Örneğin, sermayenin ve üretimin yoğunlaşması gerçeğinden hareketle, temel ekonomik görevin, mevcut karteller ve tröstler üzerinde devlet denetimi kurulması ve bunların varolmadığı yerlerde de devletin yardımıyla yaratılması sonucunu çıkardılar. Renner şunu önerdi: «Şimdilik, kartel ve tröstlerin artık değeri kendi yöntemleriyle tasarruf etme ve yığmalarına izin verelim, ardından ani bir darbe ile, onları daha üretici biçimde kullanacak olan devlete devredelim.» (29) Böylece, zamanla «toplumsal ve kamusal bir nitelik» alacak olan devlet kontrolu başta gelir. Bu nedenle sonuç, «baş antagonizmanın (uzlaşmaz karşıtlığın) ... kontrolsüz özel ekonomi (kapitalizm) ile bilinçli kamu ekonomisi (sosyalizm) arasında» olduğudur. (30) Renner daha da ileri giderek, en önemli politik görevin, —(soyut bir biçimde formüle edilse de)— gerçek sosyalizasyon için kaçınılmaz olan politik iktidarın ele geçirilmesi olduğunu söylemiştir. (31)

Bütün bu şekil değiştirmelerde en göze çarpan şey, geniş bir dizi uyumsuzluk oluyor. Orneğin, bir yanda devlet mülkiyeti, sosyalizm olarak kavramlaştırılan kamu ekonomisinin şimdiden bir unsuru olarak görülüyor. Öte yanda ise, politik iktidarın hiç kuşkusuz parlamenter yoldan gasbının, burjuva devletini, yalnız insanın insan tarafından sömürüsünü ortadan kaldırmada değil, aynı zamanda «ekonominin işlerliğini koruyacak» yeni bir ekonomik sistemin kurulmasında da etkili bir araç olarak kullanma imkânını yarattığı iddia ediliyor. Parlamenter çoğunluğu, kapitalist toplumda iktidarın gerçek kaldıraçlarına sahip olmakla eşit gösteren Sosyal Demokratlar, ekonomik ve politik düşüncelerini suni bir biçimde birleştiriyor ve gerçekle ilk temasında yıkılan teorilerine belli bir bütünlük kazandırıyorlar.

Friedrich Engels Anti-Dühring'de şunu vurgulamıştı: «...Ne anonim şirketler (ve tröstler) haline geliş, ne de devlet mülkiyeti, üretici güçlerin sermaye niteliğini ortadan kaldırmaz. Anonim şirketler (ve tröstlerde) bu açıktır. Modern devlet de, kapitalist üretim biçiminin genel dış koşullarını gerek işçilerin ve gerekse tek tek kapitalistlerin saldırıları karşısında korumak için burjuva toplumunun kurduğu bir örgütten başkası olamaz. Modern devlet, biçimi ne olursa olsun, esas olarak, kapitalist bir makine, kapitalistlerin devleti, ideal kollektif kapitalisttir. Üretici güçleri kendi eline alışı ne denli ilerlerse, devlet o denli gerçek bir kollektif kapitalist olur, yurttaşları o denli sömürür. İşçiler, ücretli işçi, proleter olarak kalırlar. Kapitalist ilişki yokolmaz, aksine aşırılaşır.» (32)

Böylece Engels, devlet mülkiyetinin payındaki artışın, bir üretim biçimi olarak kapitalizmin özünü hiç bir şekilde değiştirmeyeceğini, kapitalizmde devlet ve devlet mülkiyetinin yalnızca, üretimde hakim sınıf olan burjuvazinin ekonomik ihtiyaçlarının yoğun bir ifadesi olduğunu

kesinkes koymuştur. Fakat aynı zamanda Engels, «aşırılaşan» kapitalist ilişkinin «bir dönüş yaptığını» kaydetmiştir. «Üretici güçler üzerindeki devlet mülkiyeti çatışmanın çözümü değildir, fakat o çözümün unsurlarını şekillendiren teknik şartları içinde gizler.» (33)

İkinci tez, Engels'in 27 Ekim 1890 tarihli Conrad Schmidt'e yazdığı ünlü mektubunu okuduktan sonra daha iyi anlaşılacaktır. Engels, burada, sınıflara bölünmüş bir toplumun, varolmaları zorunlu belli fonksiyonları gerektirdiğini ve bu amaçla atanmış kişilerin, toplum içinde iş bölümünün yeni bir dalını oluşturarak, kendilerini toplumdan bağımsız kıldıklarını ve yine, kendilerine yetki verenlerin çıkarlarından ayrı olarak özel çıkarlar sağladıklarını yazmıştır. «Yeni bağımsız güç olarak, devlet, esasta üretim faaliyetini izlerken, doğasında saklı bulunan nisbi bağımsızlığından dolayı —ki, bu nisbi bağımsızlık bir kez verildikten sonra giderek daha da gelişir— üretimin gidişi ve koşulları üzerinde bir karşı etkide bulunur. Bu eşit olmayan iki gücün birbirine etkisidir: bir yanda ekonomik hareket, öte yanda mümkün olduğu kadar bağımsız olmaya çalışan ve bunu bir kez elde ettikten sonra, kendi hareketine sahip çıkacak yeni politik güç.» (34)

Gördüğümüz gibi Engels burada, devletin, toplumun ekonomik gelişmesine karşı etkisi olarak adlandırılan mekanizmanın varlığına işaret ediyor. Engels'e göre devletin gücü, «ekonomik gelişmeye onunla aynı yönde etkide bulunabilir ve o zaman gelişme daha hızlı olur. Bu güç, gelişme çizgisini karşı yönde de etkileyebilir, ki bu durumda, büyük ülkelerde zamanla parçalanır. Ya da, ekonomik gelişmenin belli yönelimlerinin önüne geçer, belli başka yönelimleri ise destekler.» (35)

Devletin mal hacmindeki ve izafi bağımsızlığındaki büyümede, Engels, her şeyden önce, emeğin toplumsal

karakteri ile ürünün özel kapitalist tasarrufu arasındaki çelişkinin şiddetlendiğinin aşikâr bir belirtisi, kapitalist sistemin bu merkez çelişkisini mümkün olduğu kadar azaltma ve saklama çabasını gördü. «Kapitalist üretim biçimi, nüfusun büyük bir çoğunluğunu artarak proleterleştirirken, kendi yıkımı pahasına da olsa, bu devrimi gerçekleştirmeye zorlanan gücü yaratır.» Ama Engels, büyük önem taşıyan şu sonucu da geliştirdi: «Şimdiden toplumsallaştırılmış olan büyük üretim araçlarını devlet mülkiyetine dönüşmeye gitgide zorlamakla, bu devrimin yapılması yolunu kapitalizm bizzat kendisi göstermiş olur. Proletarya politik iktidarı ele geçirir ve ilk ağızda, üretim araçlarını devlet mülkiyeti haline getirir.» (36)

Yukarda da gördüğümüz gibi, Sosyal Demokrat ideologlar, bu soruna bütünüyle farklı bir biçimde yaklaşıyorlar. Aslına bakılırsa onlar, devlet mülkiyeti ile sosyalist tipte bir toplumsal ekonomiyi özdeşleştiriyorlar. Devlet kapitalizminin sosyalizmle özdeşleştirilmesinin 1920'ler ve 30'ların Sosyal Demokrat düşüncesinde bir dereceye kadar yeni bir fenomen (ki aslında K. Renner'in konuşmalarında ortaya çıkmıştı) olduğunu burada belirtmek yersiz olmayacaktır. Çünkü önceki dönemde geçerli olan bakış açısı, «her somut durumda, özel mülkiyetin devlet mülkiyetine dönüşmesinin, sosyalist devletin mi, yoksa kapitalist devletin mi özelliğini taşıdığını ortaya çıkarmak gerekir» biçimindeydi. (37)

Tedrici sosyalizasyon, zamanın Sosyal Demokratları tarafından savunulan evrensel ilaç haline bu şekilde geldi. Bu ideologlar sanayi ve tarımdaki küçük ve orta mülk sahiplerinin tarafsızlaştırılmasının, çıkarları ekonominin yeniden örgütlenmesinden vb. en az etkilenen büro işçileri ve sivil hizmetlilerin desteğinin sağlanmasının ancak bu şekilde mümkün olduğuna inanıyorlardı.

Devlet sektörünün ve devletin bir bütün olarak, top-

lumun «sosyalleştirilmesi»ndeki rolü üzerine yukarda sözü edilen değerlendirmeler, bugünkü Sağ Sosyal Demokrasinin devlet konusundaki program görüşlerine kaynak olmuştur, ve bu nedenle üzerinde biraz daha ayrıntılı durmayı gerektirir.

Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte, birbirlerinden büyük ölçüde bağımsız ve karşılıklı olarak birbirlerini tamamlayan iki sosyal yapı —ekonomik ve politik— oluşmaya başladı. Buna göre, hakim sınıfın ve yönetici sınıfın (bazı araştırmacılar ikincisi için tamamiyle uygun olan «yönetici elit» deyimini kullanıyorlar) kendilerine özgü vasıfları sorununu ortaya koymak bizce uygun olacaktır. İkisi arasındaki başlıca ayrım, hakim sınıfın, toplumun ekonomik yapısının temel sınıflara bölünmesinin bir ürünü olmasına karşılık, yönetici elitin, ayrıca toplumun politik sisteminin de bir ürünü olmasıdır. Açıktır ki, 1920'lerin ve 1930'ların ve gerekse bugünün kapitalist toplumunda, kapitalistlerin tümü ekonomik ve politik olarak yönetici elite dahil olmamışlardır.

Sosyal Demokrat teorisyenler bu gerçeği başarıyla farkettiler, ancak bunun bilimsel bir analizini yapamadılar. Onlar, bunun, sınıf egemenliği biçimlerinin değişime uğraması ile ilgili en önemli yönünü ihmal ettiler. Antagonist (uzlaşmaz karşıtlıklar barındıran) bir toplumda, sınıf hakimiyetinin üç temel görünümü vardır: (a) üretim araçları üzerinde, iş süreci ve onun ürünü üzerinde denetim; (b) bu denetimin, devlet yasalarıyla garanti altına alınması; (c) mevcut ideolojik sistemle, bu kontrolün haklı gösterilmesi. Yönetici elit ise, mevcut programları ve politik kararları uygulayan ve görevi yalnızca pasif bir teorik hazırlıkla sınırlanmayıp, bu programların pratik bir hale getirilmesini ve en üst seviyede gerçekleştirilmesini sağlayan bir kurum olarak nitelenebilir.

Bu «iş bölümü», yönetici sınıfın (daha kesin olarak,

tabakanın) karar alırken hemen hemen tam bağımsız olduğu veya olabileceği izleminimini yaratabilir. Bu görüş, karar alma süreci, yönetici sınıf için tabu olan bir unsurun etkisinden bağımsız ise bir temel kazanabilir. Bu tabu, kapitalist sınıfın bir bütün olarak ekonomik hakimiyetidir. Bu yüzden, sınıf egemenliği karar alma sürecinden her ne kadar farklı da olsa, bir noktaya kadar son çözümlemede özerk olan bu süreç, ekonomik ve toplumsal oluşum tarafından belirlenmiştir. Yani, ancak bu oluşumun çerçevesi içinde özerktir. Diğer bir deyişle, yönetici elit bir program hazırlarken, tüm kapitalist sınıfın çıkarlarını göz önünde tutan en uygun çözümü bulmaya, onun hakimiyetini korumaya ve aynı zamanda emekçi halkın taleplerini bir dereceye kadar tatmin ederek, kapitalist sistemin hastalıklarını gizlemeye çalışır. Böylece kapitalist devletin ana görevi, büyük burjuvazinin ekonomik hakimiyetini muhafaza etmek ve kapitalist sistemin yıkılmasını önlemek için kapitalist sistemi, hem ulusal, hem me uluslararası alanda güçlerin karşılıklı ilişkilerindeki değişikliklere bağlı somut gerçeğe uydurmak olmuş ve olmaktadır. Bu görevden dolayı, yönetici elit (son çözümlemede, devlet), tutucu ve duragan olmaya meyleden hakim sınıfa göre çoğu kez, daha «dinamik» ve «yenilikçi» bir güç olduğunu ispatlar.

Kapitalist devletin burjuva özelliği, politikasının değişmeyen hedefinin, kapitalistlerin gelirlerini doğrudan arttırmak ve emekçi halkın gelirini azaltmak, olmasından anlaşılmaz. Kapitalistlerin bir sınıf olarak çıkarlarının savunulması, tek tek kapitalistlerin ve hatta tekelci grupların acil özel çıkarları ile belli ölçülerde çelişen bir politikanın izlenmesini engellemez. Yurt içinde ve uluslararası arenadaki değişiklikler kapitalist devleti, faaliyetine bazı «tarafsız» unsurları katmaya zorlar; fakat bu, halkın şu veya bu özlemlerinin giderilmesi ve söylenmesi için yal-

nızca «destek» veya «sempati» anlamında olup, özel sermayenin çıkarlarına dokunulmaması şartına bağlıdır ve sistemin bütününün işliyebilmesinin kaçınılmaz bedeli olur.

Bu nedenle burjuva devletini her şeye kadir olarak nitelemenin anlamı yoktur. Oysa bu, Sağ Sosyal Demokratların teorisyenleri kanalıyla tam tamına yaptıklarıdır: «Devletin gücü dev boyutlara ulaşmıştır ve bugün devlet ülkenin ekonomik hayatını yöneten ara yerde bir güçtür,» ki bu sayede «kapitalist dönem bugün artık tarihe karışmıştır.» (38)

Sağ Sosyal Demokratlar, burjuva devletini yeni toplumun temeli olarak görürler. ASDP'nin Bad Godesberg programının bir bölümünde şöyle denilmektedir: «Devlet, her bireyin, kendi sorumluluğunun ve toplumsal görevinin farkında olarak özgürce gelişmesi için gerekli öncelikleri yaratmak zorundadır... Sosyal devlet olarak, yurttaşlarının varlığını teminat altına almalı, böylece herkese kendi sorumluluğu temelinde kendi kendine karar verme fırsatını vermeli ve özgür toplumun gelişimini ilerletmelidir.

«Demokratik düşüncenin, sosyal ve yasal düşünce ile birleşmesi nedeniyle, içeriğini sosyal güçlerden alan ve insanların yaratıcı ruhuna hizmet eden devlet, kültürlü bir devlet olmak durumundadır.» (39)

Sosyal Demokrat Partilerin programlarında, bu amaçlara ulaşmak için üretim araçlarının özel mülkiyetinin feshi artık gerekli görülmemektedir. Örneğin, Avusturya Sosyalist Partisi, emekçi halkın kapitalistler karşısındaki ekonomik bağımlılığının, «üretim araçlarının kullanımı ve ulusal gelirin dağılımı üzerinde demokratik bir denetim ve ekonomik bir planlama yoluyla» tasfiye edileceğini düşünüyor. Ancak daha ilerde aynı ASP programı, sosyalistlerin, «ekonomide kilit noktaları işgal eden geniş teşeb-

büsleri sosyalleşmiş sistem içine dahil etmeyi ve ekonomideki işletme gücünü ve idareyi demokrasiye tabi kılmayı tasarladıklarını» söylüyor. Ancak bir kaç satır ötede, bu vaadin değeri, bu görevlerin yerine getirilmesinde sosyalleşmiş ekonominin özel ekonomi ile işbirliği yapacağının açıklanmasıyla hükümsüz kılınıyor. (40)

Tekelci devlet kapitalizminin gelişmesiyle, sosyalizasyon düşünceleri, (öncelikle devletin kişiliğindeki) toplumsallaşmış ekonomi ile özel sermaye arasında ekonomik fonksiyonların gereği üzerinde soyut sözler edilerek yavaş yavaş geri alınmaktadır. Aynı sırada, üretim tarzı sorunu bırakılmakta, yerine ekonominin gelişmesi için etkili bir yol olarak görülen, ekonomik biçimlerin çoğulluğu ilkesi geçirilmiştir.

Bu geriye dönüş en azından bir bilimsel dayanağı gerektirmiş ve Sosyal Demokrasinin ideologları bunu sağlamak için ellerinden geleni yapmışlardır. Sayısız teorik ve sözde-teorik tartışmaların en tipiği şudur: «Toptan sosyalizasyon» ekonomik bir kaosu doğurur ve böylece halkın durumunun kötüleşmesine, sosyal demokrat partilerden yüz çevirmesine, seçimlerde bu partileri desteklemekten vazgeçmeye ve oylarını burjuva partilerine atmalarına neden olur.

Saf biçimsel açıdan, bu argümanda bir miktar anlam vardır. Gerçekten de, işleyen bir ekonomik mekanizmada herhangi bir radikal parçalanma, belli bir süre için, yüzyıllardan beri kurulmuş olan üretim ve değişim alanlarındaki uyumu bozacaktır. Ve sınıf bilinçleri yüksek seviyede gelişmemiş bazı sanayi işçileri de dahil olmak üzere, emekçi halkın bir kesiminin durumlarının kötüleşmesinden (geçici de olsa) hoşnutsuz kalarak, işçilerin partisinden yüz çevirmeleri ve bir benzetmeyle, kendilerini barikatların öte yanında bulmaları pek âla mümkündür.

Fakat böyle bir ihtimal, sosyalizasyonun anlık bir ey-

lem olmayıp, belli aşamaları içeren yavaş bir süreç olduğunu, böylece kapitalist toplumun üretim yapısının ciddi ekonomik tufanlar olmaksızın değişmesinin mümkün kılınacağını düşünen *1920'ler* ve *30'ların* Sosyal Demokrat teorisyenleri tarafından da önceden görülmüştü. Aynı K. Renner şöyle yazıyordu: «Sosyalizasyon kesinlikle örgütsel bir çalışmadır. Her çalışma gibi zamanla ölçülür. Ne diktatörlük gücünün tek bir buyruğuyla, ne de 'Bırakın orada kalsın, ve 'işte al sana!' gibi sihirli kelimelerin kuvvetiyle oluşturulur. Sosyal hareketin tarihi bu mucizelere güven duymayı bilir, fakat sosyalizm bir bilim ve eylem olarak ne mucizeleri tanır, ne de onlara ihtiyacı vardır.» (41)

Bu nedenle, sosyalizasyon sloganının (bazı Sosyal Demokrat Partilerin programlarında biçimsel olarak alıkonmuştur) prensip olarak kaldırılmasını «klasik» Sosyal Demokrat teorinin bakış açısından bile eleştirmek zaman kaybıdır.

Sağ Sosyal Demokrasi, kendi teorik görüşünü ve işçi sınıfının toplumu temelinden değiştirme amacıyla ekonomik, *politik* ve sosyal hayata müdahele etmesini reddeden politik çizgisini doğrulamak için, tekelci devlet kapitalizminin gelişmesindeki yeni eğilimlerden, özellikle devletin büyük ekonomik rolünden ve belli burjuva çevrelerinin, sınırlı millileştirme tedbiri de dahil olmak üzere bazı sosyo-ekonomik reformların yapılmasındaki objektif çıkarından yararlanmaktadır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki ekonomik ve toplumsal gelişme, sosyal demokratlara göre, «doktrinci sosyalizmin» (yani bilimsel sosyalizmin) üç temel kavramının içeriğinde değişikliğe yol açmıştır. Devlet, sınıf ve devrim kavramlarıdır bunlar. Örneğin Pietro Nenni bunu şöyle açıklar: «Devlet artık tek bir sınıfın (bu sınıf iktisaden en güçlü sınıf da olsa) diktatörlüğünü ya da tekelini ifade

etmez. Sınıfsal güçlerle politika arasındaki bağlılıktan doğan toplumsal denge ya da dengesizlikleri kamu sektörüyle özel ekonomi arasındaki ilişkileri yansıtır...» Sınıf kavramı da artık «bütün emek güçlerini içine almıştır: işçileri, köylüleri, teknik elemanları ve aydınları». Son olarak, «devrim kavramı da bundan böyle şiddete, iç savaşa, sınıf ve parti diktatörlüğüne dayalı değildir. Bu kavram, toplumun demokratik evrimi kavramına dönüşmüştür. Bu evrim, toplumsal hayatın, eşitliği yaratan daha yüksek biçimlerine doğru yükselir.» (42)

ASDP'nin Sağ-kanat lideri Herbert Wehner bu konuda daha somuttur. Partisinin 1959'da kabul ettiği programla, toplum ve devletle ilgili politik prensiplerden hangilerini reddettiği sorulduğunda şöyle cevap veriyor: «Reddedilen ilkelerin en önemlisi şunlar: demokrasinin ve demokratik devletin, sosyalizmin yalnızca başlangıcı olduğu ilkesi; ... sosyal demokrat partinin ve politikasının, tarihsel gelişmeyi ve sınıf mücadelesini ifade ettiği ilkesi; sosyalizasyonun, sosyal demokrat ekonomi politikasının aracı ve hedefi olduğu ilkesi.» (43)

Böylece, Sağ Sosyal Demokratlar, tekelci devlet kapitalizminin gelişmesindeki çelişkili eğilimlerden, çağımızda kapitalizmin bizzat kendisinin sosyalizm doğrultusunda evrimleştiğini ve işçi sınıfının yalnızca bu «spontane» (kendiliğinden) süreçteki bazı engelleri kaldırması gerektiği sonucuna varıyorlar. Onlara göre, kapitalizmde üretici güçlerin gelişmesi, bilimsel ve teknolojik devrim, hayatın faydalı nesnelerinin bolluğunu kendi kendine öylesine garantiliyor ki, bu, kapitalist dağıtım ve üretim kanunlarını etkisiz hale getiriyor. Kapitalist ülkelerde sermaye mülkiyeti ve sermaye işlevinin birbirinden giderek ayrılması, kapitalizmin temelini, yani üretim araçlarının özel mülkiyetini, tasfiye ediyor. Ekonominin tekelci devlet eliyle tüm kapitalist sınıfın çıkarlarına uygun olarak düzenlenmesi, Sos-

yal Demokratlar tarafından, modern burjuva devletinin «sınıflar-üstü» niteliği konusundaki tezin kanıtı olarak sunulmuştur.

Sınıf mücadelesini reddeden Sağ Sosyal Demokrat liderler, geleceğin sosyalist toplumunun temellerinin, «yeni - kapitalizm»in içinde şimdiden yer aldığını belirtiyorlar. Sosyal Demokrasinin görevini de, yalnızca bunu adım adım geliştirerek, ekonomik alanda özel ve devlet girişimlerinin sentezini, toplumsal alanda da burjuva demokrasisi ve ahlaki kategorilerin sentezini sürdürmek olarak görüyorlar. Çağdaş Sosyal Demokrat ideologların kafalarındaki sosyalizm, işçi sınıfı ve müttefiklerince iktidarın ele geçirilmesi ve inatçı bir sınıf mücadelesi yoluyla elde edilen niteliksel bakımdan yeni bir toplumsal düzen değildir. Onlara göre, görev yalnızca, «yeni-kapitalist» toplumun istenmeyen bazı yanlarını kaldırmak ve bu topluma «insani» idealler eklemektir.

Bütün bu fikirler, yukarda da değinildiği gibi «demokratik sosyalizm» doktrininde toplanmıştır. Bu doktrin, ekonomik alanda, özel mülkiyetin toplumsallaştırılmasını reddediyor; politik alanda ise sınıf mücadelesi gereğini ve proletarya iktidarı ilkesini kesinlikle inkar ediyor. Nihai hedef olarak da, sosyalizm için mücadeleyi «adalet», «ahlak» ve «özgürlük» gibi soyut ideallerle beslenen «sadık» bir parlamenter mücadeleye indirgeyen «ahlaki sosyalizm»i gösteriyor.

1960'ların Sağ Sosyal Demokrasinin tipik görünümü, teoriden uzak, «pragmatizm»i vurgulayan bir eğilimdir. Böylece işçi sınıfının bütün hedeflerini, kapitalizm çerçevesi içinde tam istihdam, daha iyi sosyal güvenlik, yüksek hayat düzeyi, gelirin daha adil dağılımı, medeni hakların genişletilmesi ve eşit eğitim ve kültürel fırsatlar vs. gibi reformlara indirger. Sosyal Demokrasi'nin politik çizgisi, insanoğlunun geleceğinin genel perspektifini kaybeder,

onun sosyalist yanlarını terkeder.

Burjuva sosyal demokrasisi, böyle bir politikanın baş aracının «sınıflar-üstü» devlet olduğunu düşünüyor. «Kamusal sorumluluğun paylaşılması» üzerine ısrarla eğilmesi de bir raslantı değildir. Sosyal Demokrasinin, modern tekelci devlet kapitalizmi koşullarında, emperyalizmle bağlarını pekiştirmesi bunun göstergesidir. Sağ Sosyal Demokrasinin tekelci burjuvaziyle işbirliği öylesine ilerlemiştir ki, bir zamanlar birlik içinde olan reformizmin bölünmesine neden olmuştur.

Sağ Sosyal Demokrasi tekellerin iktidarını sınırlayacak güçte kapsamlı bir reform programını uygulamayı reddetti. Sosyal Demokrasinin tabandaki destekleyicileri ise böyle bir programı olan eski «geleneksel» reformizmin taleplerine az çok sadık kaldılar. Çoğunlukla Sağ Sosyal Demokrasinin yürüttüğü tekelci dönüşümlerin sonucunda uğradıkları baskı, bu kitleleri direnişe itti. Bu kitlelerin hâlâ, kendi talepleriyle Sağ Sosyal Demokrat politika arasındaki uzlaşmaz çelişkinin farkında olmaktan çok uzak bulundukları doğrudur. Fakat bu gerçeği kavramak üzereler - bu konuda en önemli etken geleneksel ekonomik demokrasi talepleri etrafında dönen mücadele oldu. Ekonomik demokrasi, bazı gelişmiş kapitalist ülkelerde, özellikle sendikalarda, Sosyal Demokrat kitleler tarafından öne sürülen temel isteklerden biridir. Sağ Sosyal Demokrasiye gelince, o , bu talepten de vazgeçmiştir.

Böylece Sağ Sosyal Demokrasi telkellerle flört ederken tabandaki Sosyal Demokratlar objektif olarak anti - tekelci nitelikli talepleri destekliyorlar. Bu eğilimler arası mücadele hem tek tek partilerin, hem de uluslararası Sosyal Demokrat hareketin gelişimini etkiliyor.

III

SOSYAL DEMOKRAT HAREKET İÇİNDE YOĞUNLAŞAN AYRILIKLAR

Sosyal Demokrat Partiler, ideolojik görüşlerinde ve politikalarında büyük ölçüde ayrılık gösterirler. Bu ayrılıklar, ülkelerin tarihi gelişimlerindeki özellikleri yansıtır ve iç ve uluslararası politik duruma, belli bir partinin kendi ülkesinin politik sisteminde işgal ettiği yere, ve bütün olarak işçi sınıfının ve bu partinin. öteki işçi sınıfı partileri ve başta bilimsel sosyalizm tarafından etkilenme derecesine dayanır.

Hedeflerindeki ve politikalarındaki büyük farklılıklara rağmen, modern Sosyal Demokrat partilerin çeşitli tiplerini en genel çizgileriyle ayırdetmek mümkündür. Bunların başında, «yeni-kapitalist» yönelimli olarak adlandırılabilecek olan partiler gelir. Bu partilerin liderlerinin politik çizgileri ve teorik görüşleri, bugünkü kapitalst toplumun savunulmasında odaklaşır. Bu partiler, burjuva toplumunu «genel refah toplumu» olarak, tekellerin devletini de «sınıflar-üstü» devlet olarak nitelerler. Bu liderler, yalnızca sınıf mücadelesini değil, fakat modern kapitalist toplumdaki sınıfların varlığını da inkâr ederler; geleceğin sosyalist sisteminin temellerinin, ekonomik açıdan gelişmiş kapitalist ülkelerde prensip olarak, şimdiden varolduğunu ve Sosyal Demokrasnin görevinin yal-

nızca, bunları yavaş yavaş mükemmelleştirmek olduğunu ileri sürerler. Doğrudan veya dolaylı olarak emperyalist saldırı ve yeni sömürgeci genişleme eylemlerini kabul ederler. Kafaları anti-komünizmle tohumlanmıştır, ve dünya görüşlerinin temeli budur. Bilimsel sosyalistlerle ortak eylem imkânının fikri bile, «yeni-kapitalist» yönelimli partilerin liderlerinin çoğunluğuna ters düşer.

İktidarda bulundukları zaman, köklü sosyal reformları yerine getirmeyerek, kendilerini yarım-tedbirlerle sınırlarlar. Muhalefete geçince, burjuva partilerine meydan okumak için varolan imkânları ürkeklikle kullanırlar. Sosyal Demokrat hareketi saf parlamenter mücadele sınırları içinde tutmayı gözleyerek, ülkelerindeki kitle hareketlerini kısıtlamayı amaçlayan bir politika izlerler.

İkincil ayrıntılar ve nüanslar hesaba katılmazsa, uluslararası Sosyal Demokrasinin sağ kanadı içinde Japon «demokratik sosyalist» Partisi, İtalyan Birleşik Sosyalist Partisi, Avustralya Demokratik İşçi Partisi, Alman Sosyal Demokrat Partisi ve Avusturya Sosyalist Partisinin çoğu liderleri sayılabilir.

Tabii bu, bütün bu partilerin politikalarının, emekçi halkın çıkarları açısından olumlu bütün unsurları dışarda bıraktığı anlamına gelmez. Ancak bu unsurlar, Sağ-kanat liderlerinin «yeni-kapitalist» çizgisinin özünü değiştirmezler.

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki, öteki bazı Sosyal Demokrat Partilerde de sağa doğru bir kayış gözlenebilir. İskandinavya Sosyal Demokrasisi buna örnektir. Açıklanan hedeflerinin bazılarını yerine getirdikten ve emekçi halkın hayat koşullarını bir dereceye kadar iyileştirdikten sonra, İsveç, Norveç ve Danimarka Sosyal Demokrat Partileri kendilerini, ilân ettikleri sloganların yalnızca büyük sermaye iktidarının kararlı bir biçimde sınırlandırılması yoluyla gerçekleştirilebileceği bir ortamda buldular.

Ama bu, İskandinav liderlerin girişmeye cesaret edemeyecekleri bir şeydi.

Politikalarındaki belli çelişkilere rağmen, uluslararası Sosyal Demokrasinin sol kanadı içinde ise Japon Sosyalist Partisini, Finlandiya Sosyal Demokrat Partisini ve son olarak da Fransa'daki yeni Sosyalist Partiyle, İtalyan Sosyalist Partisini sayabiliriz. Bu partilerin belirgin özelliği, az çok, anti-komünist bir politika uygulamayı reddedişleri, şu ya da bu biçimde komünistlerle işbirliği yapmaları, iç ve uluslararası politikanın birçok önemli sorunlarında ilerici ve gerçekçi bir tutum almalarıdır.

Uluslararası Sosyal Demokrat hareket içinde değişik eğilimlerin gelişmesine paralel olarak, son yıllarda, birçok Sosyal Demokrat Parti içinde farklı eğilimler arasındaki mücadele aynı ölçüde yoğunlaşmaktadır. Bu mücadelenin önemi ve şiddeti her ülkede, politik güçlerin karşılıklı ilişkilerine, bir bütün olarak, emekçi halkın ve işçi sınıfının çeşitli kesimlerinin sınıf bilinci düzeyine, işçi hareketinin deney ve geleneklerine vb. dayanmaktadır. Sosyal Demokrat Partilerin içindeki farklılıkların derinliği, ekonomik faktörlere, burjuvazinin işçi sınıfına karşı izlediği taktiklere ve Bilimsel Sosyalist Partilerin stratejik ve taktik çizgilerine bağlıdır.

Bugün, tabandaki militanların ve bazı sorumluların, oldukça değişik oranlarda da olsa, partilerinin daha fazla ideolojik ve politik bağımsızlık kazanması için çaba göstermediği bir Sosyal Demokrat Parti bulmak zordur.

Tabandaki sosyal demokratların ve sorumlu militanların arasındaki mücadeleci ruhun yeniden canlanışı, sosyal demokrat partilerin sağcı liderlerinin görüşleriyle burjuva partilerin görüşleri arasındaki tehlikeli yakınlaşmaya bir tepkidir. Bu yakınlaşma, sosyal demokrasinin politik batışını hazırlamaktadır. Sol Sosyal Demokrat kanadın artan hareketliliği kongrelerde, konferanslarda, ma-

halli ve ana örgütlerde ve basında parti liderliğinin çizgisine karşı tutum almalarla belli oluyor.

Sol Sosyal Demokrat kanat, ideolojik ve politik olarak homojen değildir. Bir yanda Marksizme yakın olanları, Sosyal Demokrat - Bilimsel Sosyalist eylem birliğinin destekleyicilerini, kapitalizmin kararlı muhaliflerini, öte yanda sallantılı, kararsız unsurları, bir başka yanda da sekter grupları ve bazen kuvvetli anti-komünist ön yargıları olan Sol-kanat reformistleri birleştirir. Bu grupların nisbi ağırlıkları partiden partiye değişir, fakat varlıkları, Sosyal Demokrasi içindeki derin kaynaşmanın, üyelerin Sağcı liderlerin politikasına karşı duydukları büyüyen hoşnutsuzluğun göstergesidir.

Bugün, parti programının bazı noktalarını, partinin iç veya dış politika konularındaki belli pratik eylemlerini eleştiren seslerin duyulmadığı bir Sosyal Demokrat Parti hemen hemen yoktur. Herşeye rağmen akıldan çıkarılmaması gereken nokta, bu eleştirilerin, yönetimin, partinin bütününe kabul ettirdiği ideolojik ve politik ilkelere yönelmediği, zaman zaman önemli olmakla birlikte, yalnızca pratik politikanın belli noktalarını hedef aldığıdır. Bu eleştiriler kural olarak, emekçi halkın büyük bir kesimi eyleme geçtiğinde yoğunlaşır. Fakat tabandan gelen bu baskı hafiflediğinde, muhalif sosyal demokratların eylemi de durgunlaşır.

İngiltere Sosyal Demokrat Partisindeki iki eğilim arasındaki mücadeleyi örnek olarak ele alıp inceleyelim.

1965'den 1970'e kadar geçen dönemde, İşçi Partisi ve sendikalar içindeki Sol, emekçi halkın Wilson hükûmetinden duyduğu büyüyen hoşnutsuzluk nedeniyle artan bir hareketlilik gösterdi. Hükûmet, iki Alman devletinin ve İkinci Dünya Savaşı sonu meydana gelen sınırların tanınması ve merkezî Avrupa'da nükleer silahlardan arınmış serbest bir bölgenin yaratılması konusunda ver-

diği sözleri yerine getirme yolunda hiç bir şey yapmadı. Bütün dünya, İşçi Partisi liderliğinin, Güney Rodezya ırkçı rejimine doğrudan ya da dolaylı olarak verdiği desteğe tanık oldu. Wilson hükümeti, uluslararası gerginliğin yumuşatılmasının açık muhalifleri olan saldırgan emperyalist çevrelere bir çok konuda yandaş oldu.

Wilson'un dış politikasının halkın hoşuna gitmeyişi, İşçi Partisi ve sendikalar içinde muhalif düşüncelerin ve hareketlerin büyümesinde tam anlamıyla ilk güçlü uyarıcı olmuştur. İngiliz işçi sınıfının büyük protestoları, özellikle hükûmetin Vietnam'daki Amerikan saldırısını desteklemesi üzerine yükseldi.

Bu saldırı ve Wilson hükûmetinin bu konudaki politikası, sırasıyla 1.500.000, 350.000, ve 300.000 kadar üyeye sahip Ulaşım ve Genel Hizmet İşçileri Sendikası (TGWU), Atölye ve Dağıtım İşçileri Sendikası (SDAWU) ve Ulusal Demiryolları Sendikası (NUR) gibi büyük sendikalar da dahil olmak üzere birçok sendika tarafından şiddetle kınandı.

Eylül 1965'deki yıllık konferans için İşçi Partisi Yürütme Kurulunca hazırlanan dış politika bildirisi görüşmeleri sırasında, Vietnam sorunu üzerine çok şiddetli tartışmalar yapıldı. Çok sayıda konferans delegesi için İşçi Partisi Yönetiminin bu bildirisinin Amerikan saldırısına karşı çıkmamasını ve onu açıkça kınamamasını şiddetle eleştirdiler. Yönetimin bu konudaki tavrına karşı çıkan delegeler, Vietnam sorunu hakkında Demokratik Vietnam Cumhuriyetinin bombalanmasının derhal durdurulmasını ve Amerika Birleşik Devletleri politikasından ayrılınmasını isteyen kendi karar tasarılarını önerdiler. Bu karar tasarısı delegelerin üçte birinden fazlasınca desteklendi.

Hükûmetin dış politikasına duyulan hoşnutsuzluğa ek olarak iç politikası da eşit ölçüde sert bir muhalefetle karşılaştı. Emekçi halk, 1966 Mart'ında İşçi Partisine oy

verirken, Wilson hükûmetinin parlamentoda emniyete alınmış bir çoğunlukla halkın çıkarları için daha yararlı bir sosyo-ekonomik politikaya öncülük etmesini beklemişti.

Fakat bu ümitler gerçekleşmedi. Hükûmet, Avam Kamarasında durumunu pekiştirdikten sonra, emekçi halkın yaşama düzeyine, doğrudan doğruya bir saldırıya geçti. 1966 Ağustosunda, bir Fiyatlar ve Gelirler Kanununu aceleyle meclislerden geçirdi. Bu kanun, ücretleri uzun bir süre için donduruyordu. Ulusal Fiyat ve Gelirler Dairesine, grev yapan, hatta yalnızca ücret artışı için grevden söz eden işçiler hakkında kovuşturma yetkisini veriyordu. Böylece, yalnızca ücretler dondurulmuyor aynı zamanda sendikaların grev hakkı da kısıtlanıyordu. Kısacası kanunun hedefi, devlet ayarlaması («gelirler politikası») kanalıyla ücretleri, sendikaların toplu pazarlık yoluyla sağlayacakları seviyenin çok daha altında tutmaktı. Fiyatlar ve Gelirler Kanunu inşaat, pamuklu, makine, demiryolları ve ekonominin öteki dallarında çalışan 3.5 milyon işçinin ücretlerindeki yükselmeyi önlüyordu.

Bu kanun, İngiliz işçi sınıfı hareketinin yığınsal muhalefeti ile karşılaştı. Sendikalar Kongresi (TUC)'nin 1966'da (5-9 Eylül) yapılan toplantısında, hükûmetin ve Sağcı sendika liderlerinin korkunç baskılarına rağmen, fiyatlar ve gelirler kanununu kınayan karar, 3.908.000 oy alırken, (5.037.000 karşı oy vardı), «gelirler politikası» da dahil olmak üzere hükûmetin ekonomik politikasını tasdik eden karara, 4.936.000 oy'a karşı 3.814.000 red oyu kullanıldı. TUC Genel Konsey raporunun ücret-dondurma politikasını destekleyen bölümünün oylamasında ise, yalnızca 344.000 oyluk bir çoğunluk ile (4.577.000'e karşılık 4.233.000) sağ kanat yenilginin eşiğine geldi.

Şüphesiz, Kongre'deki oylama, Wilson hükûmetinin sosyo-ekonomik politikasına karşı büyüyen sendikal mu-

halefetin et etkili, fakat tek olmayan gösterisi idi. Sendikal hareketin içinde, köklü sosyal reformların gerçekleştirilmesi ve hükûmetin politikasının genel eğiliminde değişiklik yapılması çağrısında bulunan birçok ses işitildi. Sayıları giderek artan birçok sendika, bazı sanayilerin millileştirilmesini, burjuvaziye daha ağır vergiler konmasını, sermaye ihracının yasaklanmasını ve askeri harcamalarda ciddi bir kesinti yapılmasını istedi. Fabrikalarda işçi kontrolü isteği daha sık bir biçimde tekrarlandı.

Sendikalar Kongresi (TUC), Wilson hükûmetinin iç politikasına karşı duyulan yığınsal hoşnutsuzluğu gösterirken, Ekim 1966'da yapılan İşçi Partisi yıllık konferansı, işçi sınıfı hareketi içinde, Sağ-kanat işçi liderlerinin dış politika çizgilerine karşı büyüyen bir muhalefete sahne oldu. Sendika yönetimi, hükümetin iç ve dış politikasının esas yönlerinde konferansın onayını almayı başardı. Fakat politik önemi büyük olan birkaç konuda konferans, bakanların ve Yürütme Komitesinin itirazlarına rağmen, üç önemli öneriyi benimseyerek, hükümet politikasına açıkça karşı çıktı.

Ulaşım ve Genel Hizmet İşçileri Sendikası (TGWU) tarafından sunulan kararlardan birincisi, ülkede hızla büyüyen işsizlik karşısında duyulan ciddi endişeyi ifade ederek, hükümeti, işten çıkarmalara karşı ivedi tedbirler almaya çağırdı. Bu karar tasarısı, 3.137.000 oya karşılık 3.289.000 oy ile kabul edildi.

Yine TGWU tarafından sunulan ikinci karar, daha sağlıklı bir ulusal ekonomi, sosyal ilerleme ve refah gözönünde tutularak askeri harcamalarda esaslı bir kesinti yapılmasında ısrar etti. Bu karar, 2.932.000 oy'a karşılık, 3.470.000 oy ile yürürlüğe girdi.

İtfaiyeciler Sendikası tarafından ortaya atılan ve kabul edilen (2.644.000 oy'a karşılık 3.851.000 oy) uçuncü karar, hükümeti, Vietnam savaşının sona erdirilmesi ama-

cıyla Birleşik Amerika'ya azami baskıyı yapmaya çağırıyordu.

Dış politika sorunlarında, öteki Sol karar tasarıları da oyların sayıca büyük kesimini topladı.

Kitlelerin artan hoşnutsuzlukları 1968 yazında İşçi Partisi Sol Kanadı (İşçi Solu) tarafından yayınlanan Sosyalist Bildiri'de yansıdı: «Önümüze geçen yüzyılın Çartistlerinden daha iyi bir örnek konamıyor. Onlar, çalışan halkın kendi kaderini kendisinin tayin etme hakkının bulunduğunu savunmuşlardı... Çartistlerin istedikleri yanlış değildi, fakat yetersizdi. Günümüz Sosyalist Bildirisi'nin temel prensibi, halkın refah ve mutluluğunu etkileyen kararaları alanların halka karşı sorumlu olmalarıdır.» Bildiri'nin ana isteklerinden biri de «özel ve kamu kurumlarının halk karşısında bütünüyle sorumlu olmaları, ve işçilerin ve çalışanların kendi çalışma hayatlarını belirleyen kararlarda artan bir demokratik kontrole sahip olmaları» idi. (1)

1967 ve 1968 konferanslarında İşçi Partisinin sol güçleri, sağcı yönetimin durumuna yeni darbeler indirdi. Örneğin 1967 konferansı, Sol kanadın insiyatifi ile, Birleşik Amerika'nın Vietnam saldırısına karşı bir kararı benimserken, 1968 konferansı, oyların ezici bir çoğunluğu ile (1.124.000 oy'a karşılık 5.098.000 oy'la) hükümetin ekonomik politikasını kınadı.

1968 konferansının en göze çarpan yanı, İşçi Konferansları (Labour Conferences) tarihinde ilk kez Sağcı liderlere karşı esas muhalefetin sendikalardan gelmesiydi. Parti yönetimi önceleri sendikaları ve Mektupla Oylama'yı (Card Vote), sol güçleri yerel parti örgütlerinde etkisiz kılmak için kullanırdı. Diğer bir deyişle, sendikalar, İşçi Partisi yönetimine, konferanslarda muhalefeti sindirme araçları olarak hizmet ederlerdi. Fakat 1968 konferansında, parti yönetimi ilk kez, hükümetin politikasına

karşı olmakla kalmayan, başka bazı konularda da belli bir uyum içinde hareket eden geniş sendikalar bloku ile yüz yüze geldiler.

1969 Ağustos'unun başlarında, haftalık gazete Tribune, İşçi Partisinin önündeki yıllık konferansı için hazırlanan dış politika üzerindeki karar tasarısı metnini ve «Avrupa'da Barış» başlığını taşıyan Avrupa güvenliği konusundaki bir bildiriyi yayınladı. Her iki belge, aralarında Michael Foot, Tom Driberg, William Griffith, Hugh Jenkins, Jan Mikardo ve Trevor Park gibi önemli adların bulunduğu İşçi Solu milletvekilleri tarafından yazılmıştı. Metinlerde, Avrupa Güvenliği konusunda bir konferans toplanması fikri destekleniyor ve İşçi Partisinde bu konuda bir tartışma açılması çağrısında bulunuluyordu.

Kararın bir bölümünde şöyle deniliyordu: «Budapeşte'deki Komünist ve İşçi Partileri toplantısı iki askeri paktın yerine geçecek bir Avrupa güvenliği paktı hazırlanması amacıyla Doğu ve Batı hükümetleri arasında bir konferans toplanması için bir resmi öneride bulundu veya eski önerisini tekrarladı. Nisan 1969'da Washington'da yapılan NATO Konseyi toplantısı, bunu tersine çevirerek, Varşova Paktı ülkelerinin önerilerinde samimi olmadıklarını ileri sürdü.»

«NATO'nun bu tutumu ile güçlü bir şekilde mücadele edilmelidir. Batılı hükümetler, karşı tarafta olanların ne demek istediklerini, eğer görüşmelere giderek denemeye hazırlanmazlarsa nasıl öğrenecekler?» (2) Karar tasarısı, Odr-Neisse sınırının ve bugün Avrupa'da varolan öteki sınırların tanınmasını talep ediyordu. Aynı zamanda bir yanda Demokratik Alman Cumhuriyetinin tanınması talep edilirken, öte yandan Batı Berlin'in bağımsızlığının sağlanması isteniyordu.

Karar sonuç bölümünde şöyle diyordu: «Dünyanın en büyük askeri gücünün barış içinde birarada yaşama-

ya doğru gerçek adımları atmaya hazır olduğu bir sırada eğer İngiliz İşçi Hükûmeti hamle yapmakta başarısız olursa, bu bir trajedi olacaktır.

İşçi Partisinin sol kanadı ve birçok sendikanın büyüyen baskısı tek hedef izliyordu: Wilson hükümetinin iç ve dış politikasında köklü bir değişiklik. Bu, 1969 İşçi Partisi konferansı tarafından onaylandı. 29 Eylül - 3 Ekim tarihleri arasında Brighton'da yapılan toplantı, İşçi Partisinin iktidar partisi olarak düzenlediği son konferanstı.

Parti yönetimi, konferansta, hükümete yöneltilen eleştirinin etkinliğini ve alanını sınırlamak ve genel seçimler arifesinde parti içinde suni bir birlik yaratmak için elinden geleni yaptı. Yürütme komitesi, muhalefet yapan delegelerin oy hakkını elinden alma, partide anlaşmazlık yaratan konuları gündemden kaldırma, ve Sağcı yönetime karşı olduğu bilinen büyük sendikaların sonucuna kesin bir etki yapacağı Mektup Oylaması'nı önleme gibi usul manevraları yardımıyla amacını gerçekleştirmeye koyuldu. Bakanlar ve Yürütme Komitesi üyeleri, delegelere doğrudan baskı yapma yöntemini bile kulanmaya kalkıştılar. Örneğin Harold Wilson, fiyatların artması ile sonuçlanan ve ücretleri dondurmanın yanı sıra işsizliği de görmezlikten gelen fiyatlar ve gelirler politikasına destek sağlamayı kabul etmeyen en büyük iki sendikanın, Ulaşım ve Genel Hizmet İşçileri Sendikası (TGWU) ile Mühendislik ve Dökümhane İşçileri Birleşik Sendikası (EFWAU)'nun temsilcileriyle gece yarılarına kadar süren toplantılar yaptı.

Partinin seçim bildirgesi «Bugünkü Kuşağın Gündemi»nin, konferansın açılışından bir gün önce yayınlanması, Yürütme'nin bir diğer manevrasıydı. Delegelerin yeni program belgesini yakından incelemeye zamanları olmadı. Ayrıca belgeyi konferanstan sonra ele geçirebilen

parti tabanının «Gündem»i tartışma imkanlarının ortadan kalkması için tedbirler alındı.

Bildirge, partinin durumu ve hedefleri bakımından temkinli bir belirsizlik içindeydi. İşçi Partisi hükümetinin, iktidarda bulunduğu 5 yıllık dönem boyunca yaptığı eylemleri özellikle göklere çıkarmaya ayrılmış olan bildirge, seçmenlere somut vaatlerde bulunmayı önleme çabasının bir göstergesiydi. İngiliz emekçi halkını yakından ilgilendiren, Ortak Pazar'a girme gibi problemler hakkında hiç bir şey söylenmiyordu.

Belgenin dış politika bölümü Sovyetler Birliğine saldırılarla doluydu. İşçi Partisi hükümetinin, Doğu ve Batı yakınlaşmasının yolarını aramayı, gerginliği gidermeyi ve Avrupa Güvenliği sistemini kurmayı reddetmeğe devam edeceği anlaşılıyordu.

Böyle bir seçim bildirgesi ile, İngiliz seçmenleri arasında, hükümetin, prestejini arttırmak. ya da hükümetin politikasına karşı uyanan hoşnutsuzluk ve sükutu hayalin korkunç oranlarda büyüdüğü İşçi Partisi tabanının, partinin zaferine güvenmesini sağlamak zordu, hatta imkânsızdı. Ara seçimlerde, İşçi Partisi adaylarının bir kısmı güçlü oldukları yerlerde bile yenilgiye uğradılar ve parti hemen hemen 110.000 üyesini kaybetti. İşler öyle bir noktaya geldi ki, 250.000 sendikacı hükümetin ekonomik politikasını protesto amacıyla, parti fonuna yaptıkları yardımları vermeyi reddettiler.

Muhalefet, önceki konferanslarda olduğu gibi Brighton'da da, 1.000.000 oy'u bulunan Ulaşım ve Genel Hizmet İşçileri Sendikası ile 700.000 oy'u bulunan Mühendislik ve Dökümhane İşçileri Birleşik Sendikasının delegeleri tarafından yürütüldü. Bunlar, konferansın ta başından itibaren, hükümetin ekonomik politikasını destekleyen bölümüne muhalif oldukları bildirgenin aleyhinde oy kullanacaklarını açıkladılar.

Konferansın son gününde, seçim bildirgesi («Gündem») 2.272.000 oy'a karşılık 3.562.000 oy'la benimsendi. Oylama sonucu, iki büyük sendikanın yarım milyondan fazla oyu yanına almayı başardığını, öte yanda, delegelerin çoğunluğunun genel seçimler arifesinde parti yönetimine karşı olma riskini göze almadıklarını gösterdi.

Yönetimin baskısı altında «Bir Nesil İçin Gündem»i kabul eden konferans, emekçi halkın sosyal değişiklik ve daha sağlıklı bir uluslararası ortam için giriştiği çabaları yansıtan bir iç ve dış politika isteyen bir dizi ilerici kararı da benimsedi. Örneğin ekonomik konularda TUC tarafından ortaya konulan ve 2.416.000 oya karşılık 3.569.000 oyla yürürlüğe giren karar tasarısı, işsizliğin tasfiyesini, herkese iş sağlanmasını, dengeli fiyatların oluşturulmasını, askeri harcamalarda kesinti yapılmasını ve sarmaye ihracının kısıtlanmasını istiyordu. Hükümetin ancak bu temel üzerinde İşçi Hareketi'nin bütün unsurlarının toplu desteğini bekleyebileceği belirtiliyordu. Konferans, grev hakkı da dahil olmak üzere temel sendikal hak ve özgürlükleri hedef alan işçiler aleyhine yasaları tezgahlama planlarının tümünü kesin bir biçimde reddetti.

Yaklaşan seçimleri düşünen birçok delege, hükümete yönelttikleri sert eleştiriye rağmen, parti yönetimini desteklemeyi kabul etti. İşçi Partisi hükümetinin eylemleri konusundaki geleneksel karar, partiye, İşçi Partisini İktidarda tutmak için mümkün olan herşeyin yapılması çağrısında bulundu. Karar, özellikle sendikalar tarafından isteksizlikle kabul edildi; çünkü parti içindeki çelişkiler, yaklaşan seçimler ışığında yalnızca yatışıyor, yoksa çözümlenmiyordu.

İşçi Hareketi içinde ciddî anlaşmazlıkların varlığı, 21-24 Nisan 1970 tarihlerinde toplanan 73. İskoçya TUC konferansında da kendini gösterdi. Konferans kararları, Wilson hükümetinin iç ve dış politikasının bütün ana yön-

lerini şiddetle kınadı. Konferans, «Tüm Dünyada Barış» başlıklı kararda, hükümeti, Avrupa Güvenliği konferansı konusundaki çabaları desteklemeye, nükleer silahların yaygınlaşmasını önleyen Antlaşmanın gerçekleşmesini sağlamaya, ve Orta-Doğu'da Güvenlik Konseyi'nin 22 Kasım 1967 tarihli karar temeline dayalı barışçı bir çözüme ulaşmak için ivedi tedbirler alınmasına yardımcı olmaya zorladı. Sol güçler, konferansta yeni seçilen İskoçya TUC'u, genel konseyi içindeki durumlarını güçlendirdiler.

Bu konferans, emekçi halk arasındaki büyüyen hoşnutsuzluk ve hükümetin politikasında gerçek bir değişiklik yapılması ihtiyacı üzerinde İşçi Partisi hükümetini uyaran yeni ve büyük bir gösterge oldu.

İşçi Partisi liderleri, bu son uyarıyı da aynı biçimde küçümsediler ve parti tabanını cesaretlendirecek tek bir pratik adım bile atmadılar. Sonucu biliniyor: Haziran'da yapılan parlamento seçimlerinde İşçi Partisi yenildi ve Muhafazakârlar, İşçi Partisinin oyların yüzde 43'ünü alarak 287 sandalye kazanmasına karşılık, oyların yüzde 46.4'ünü toplayarak 330 sandalye ile iktidara geldiler.

İşçi Partisinin yenilgisi, Wilson hükümetinin, kapitalizmin muhafazakârlardan daha etkili bir bekçisi olduğunu ispatlamada uğradığı başarısızlığını gösterir. İngiltere Komünist Partisinin yayın organı «Comment» seçim sonuçları konusunda şöyle diyordu: «Sonuç, İşçi Solunun, sendika militanlarının ve Komünist Partisinin, İşçi Partisi Hükümetinin ekonomik, sosyal ve uluslararası alanlarda Muhafazakarların tedbirlerini uygulaması tehlikesine karşı yaptıkları sürekli uyarıların haklılığını gösteriyor. Halk, 1964 ve 1969'da, 13 yıllık muhafazakar yönetimden kökünden ayrılan bazı şeyler yapılmasını istemişti; oysa bunun yerine, farklı doktor kontrolünde yine aynı ilacı aldı.» (4)

Wilson'un politikasına karşı protesto olarak bakanlık görevinden istifa eden ve parlamentodaki koltuğunu bırakan önde gelen bir İşçi Partili ve sendika lideri Frank Cousins, İşçi Partisindekl tersine dönüşün ana nedenini şu kelimelerle belirtiyor: «İşçi Partisinin trajedisi, ıskartaya çıkarılmış bir sosyalizme sahip olmasıdır.» (5) İşçi hareketinin görevini doğru bir biçimde kavrayan İşçi Solu, «İşçi Partisinin politikasını sosyalizm yoluna nasıl geri çevirebiliriz» (6) konusunda bir tartışmanın başlatılmasını istiyor.

Yine de, görevin doğru tanımının ve bazı kararların kabulünün, bunları yürürlüğe koyacak gerekli tedbirlerle birlikte gelmemesi, Sendika ve İşçi Solu muhalefetinin bir zayıflığı olarak kalıyor. Şüphesiz bu pasifliğin üstesinden gelmek, İngiltere İşçi sınıfı hareketi içindeki ilerici güçlerin karşı karşıya bulunduğu önemli ve zor görevlerden biridir.

İşçi Partisinin ve sendikal hareketin içindeki bütün sol güçlerin yeniden toparlanması, onlarla yakın ve sürekli kontaklar kurulması ve işbirliği alanının yavaş yavaş genişletilmesi - işte bu, halen İngiltere Komünist Partisinin işçi sınıfının birliğini sağlamak ve işçi sınıfını sosyalizmden yana kazanmak için yürüttüğü mücadelenin esas yönüdür. Komünist Partisi Politik Komitesi bir bildirisinde şöyle demektedir: «İşçi hareketiyle ilerici hareket eğer birleştirilir ve harekete geçirilirse, bütün Muhafazakar saldırılarını yenecek gücü bulacaktır. Yenilgi duygularının zamanı değildir. Muhafazakar hükümetin ömrünü kısaltmak için harekete geçmelidir.» (7)

Son yıllar, Sosyal Demokrat hareket içinde iki eğilim arasındaki mücadelenin keskinleşmesine tanık olmaktadır. Bu mücadelenin analizi, Sosyal Demokrat kitlelerin sola kayış içinde olduğunu ve tabandaki sosyalistlerin (ve anti - komünist öryargıları reddeden bazı liderlerin)

gittikçe çoğalarak birçok temel iç ve dış politika konularında daha ilerici bir duruma geçtiklerini doğrular.

Sağ-kanat liderlerinin ideolojik ve politik prensipleri, kapitalist gerçeklikle ve kitlelerin sert sınıf mücadeleleri yolunda kazandıkları politik tecrübe ile karşılaştığında zayıflıklarını gittikçe ortaya koyuyorlar.

Ekonomik büyüme oranlarının nisbi yükselişiyle ve uluslararası gerilimin belirli ölçüde gevşemesiyle karakterize olan 1950'ler ile 1960'ların başında, tekelci sermaye sınıf mücadelesini körleştirmeye çabalamış, ve böylece, ideolojik ifadesini «refah toplumu», «kararlı toplum», «tüketim toplumu» gibi sloganlarla bulan ve işçi sınıfına önemli ekonomik, sosyal ve hatta politik ödünler veren bir politika ile durumunu güçlendirmiştir.

Dünya güçlerinin karşılıklı ilişkileri ve proletaryanın sayısal güç ve örgüt düzeyinin yükselişi tarafından dayatılan bu politika, bir yanda, bazı kapitalist ülkelerde emekçi halkın yaşama düzeyinde belli bir gelişmeye olanak verirken, diğer yanda da, işçi sınıfının bazı gruplarında hakim olan, kapitalizmin Sosyal Demokrat liderlerin gösterdiği çizgilerde değişime uğrayabileceği inancının bir süre daha pekişmesine neden oldu ve işçi sınıfı içinde sosyalist bilinçlenmenin belli bir körelişe uğramasına ortam sağladı.

1960'ların ortalarından itibaren, kaba baskılar ve işçi sınıfı hareketinin çok açık biçimlerde ezilmesi ön planda gözükmeye başladı. Bunun nedenleri, emperyalizmin yoğunlaşan uluslararası saldırganlığı, bilimsel ve teknolojik devrimin taleplerine kendini uydurma uğraşı, ekonomik büyümenin yavaşlaması ve sosyal manevraların dindirmeyi başaramadığı sınıf mücadelesinin yoğunlaşması idi.

Tekelci burjuvazinin politikasında gerici ve aşırı gerici eğilimlerin yükselmesi, kendisini, emekçi halkın sahip

olduğu demokratik hak ve özgürlüklerin sürekli çabalarla engellenmesi, önde gelen hakların ve burjuva demokratik kuvvet organlarının —parlamentolar ve belediye konseyleri— zayıflatılması, yaşama gücünün harcanması pahasına yürütme gücünün güçlendirilmesi ve devletin baskı aygıtının genişletilmesi ile gösterir. Emek-sermaye ilişkileri üzerindeki aktif hükümet müdahalesinin artışı günümüzün özelliğidir. Bu ilişkilerin düzenlenmesinde —hiç bir zaman işçilerin çıkarları doğrultusunda değil— proletaryanın sınıf örgütlerinin bağımsızlığının kısıtlanmasında ve ulusal gelirin tekellerin yararına yeniden dağılımında devlet makinesi daha sık kullanılmaktadır.

İngiltere ve Hollanda'da «gelirler politikası», Birleşik Amerika ve Batı Almanya'da ise hükümet tavsiyeleri politikası bu amaca hizmet etmektedir. Her ikisinin de hedefi, ya dondurma ya da kısma yoluyla, gerçek ücret artışlarını merkezi biçimde engellemektir.

Böylece, gelişmiş kapitalist ülkelerde son yıllarda işçilerin temel politik ve ekonomik değişiklikler konusundaki uğraşlarını güçlendiren sosyo-ekonomik bir ortam şekillenmektedir. Bu nedenle, işçi sınıfı sola kaymada ve tekellerin ekonomik ve politik hegemonyalarına karşı gerçek demokrasi mücadelesinde daha aktif rol almada artan bir eğilim gösteriyor. Bu kaymanın Sosyal Demokrat Partileri etkilememesi mümkün değildir.

Emperyalizmin dış politikasındaki bunalım ve gittikçe büyüyen saldırganlığı, Sosyal Demokrat Partiler ve reformist sendikalar da dahil işçi hareketindeki sol eğilimlerin güçlenmesine büyük ölçüde katkıda bulunmaktadır. Kapitalist ülkeler halkları, giderek artan oranlarda, uluslararası ilişkilerin içinde bulunduğu duruma derin bir ilgi göstermektedirler. Emperyalizmin saldırgan eylemlerine karşı hareketler her yerde gelişmekte ve bu hareketler, uluslararası yumuşamayı Doğu - Batı ilişkilerinin iyileş-

mesını ve sömürgeci baskının bütün biçimlerinin tasfiye edilmesini amaçlamaktadır. Liderlerinin barışın korunması ve güçlendirilmesi için enerjik tedbirler almasını isteyen Sosyal Demokrat üye ve sempatizanlar, bu hareketlerde artan biçimde aktif rol almaktadırlar. Liderler, doğal olarak, Sosyal Demokrasinin kitle temelini oluşturan emekçi halkın duygularını küçümseme gücünde değillerdir.

Uluslararası gerilim arttıkça, iç ve dış gericilik, dünyadaki kuvvet ilişkilerini kendi yararına değiştirmek amacıyla giriştiği umutsuz ve barış için tehlikeli girişimleri desteklemesi için, Sosyal Demokrat partilere yaptığı baskıyı çoğaltıyor. Bir çok Sosyal Demokrat parti için bu baskıya direnmek kolay olmuyor. Çünkü bu partilerin Sağcı liderleri, kendilerini burjuva toplumunun politik mekanizması ile «bütünleştirmiş», özellikle dış politika konularında bağımsızlıklarının büyük bir bölümünü kaybetmiş ve bazı durumlarda bütünüyle yönetici elitin gerici dış politikası ile yandaşlaşmışlardır.

Sosyal Demokrat Partilerin çelişkili durumu, modern Sosyal Demokrasinin dış politikası konusunda iki eğilim arasındaki mücadelenin yoğunlaşması için objektif bir temel sağlar. Emperyalist blokların, anti-komünizmin ve sömürgeciliğin destekçisi olan gerici eğilimin Sosyal Demokrat hareket içinde hala hakim olmasına rağmen, karşı eğilimde —temel uluslararası konularda daha gerçekçi bir tutum alınması ve bağımsız demokratik bir dış politika izlenmesi eğilimi— güçlenme belirtisi göstermektedir. Bu eğilim, kendisini özellikle, Birleşik Amerika'nın Güney Doğu Asya saldırısının Sosyal Demokrat Partilerin çoğu tarafından doğrudan veya dolaylı kınanması ve bir Avrupa Güvenlik Konferansının toplanması önerisinin desteklenmesiyle duyurmuştur.

Avrupa Güvenliği problemlerini tartışan Sosyalist Enternasyonal Konsey'i Mayıs 1971'de Helsinki'de bir oturum yaptı. Uzun tartışmalardan sonra Avrupa Güvenlik Konferansı fikrini destekleyen bir karar kabul edildi. Bu karar, Sosyalist Enternasyonal'in 1969'da yapılan 11. Kongresinden bu yana dünya Sosyal Demokrasisinin dış politika tavrında meydana gelen bazı olumlu değişiklikleri yansıtıyordu. Karar, silahsızlanma konusunda da bir kaç yapıcı öneriyi içermekteydi.

Tabandaki Sosyal Demokratlar, eski programın devam ettirilmesi halinde, Sosyal Demokrat hareketin geleceğinin ümitsiz olduğunu giderek kavrıyorlar. «Hareketin amaçlarının gerçekliği temelden ispatlanmadan ve ortada bir ideoloji olmadan, sosyalizm zayıf düşüyor», gibi düşüncelere sık sık raslanıyor. Şüphesiz, ideolojik krizin farkında olunması, Sosyal Demokrat Partileri, sağcı liderlerce reddedilen Marksist mirasın kıymetini yeniden değerlendirmeye zorluyor.

IV

GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELER İŞÇİ SINIFI ÖNCÜ PARTİLERİNİN STRATEJİLERİNİN TEMELLERİ

Bilimsel sosyalist bir partinin politik çizgisinin doğruluğunun ölçütü, kurtuluş mücadelesinin pratiği ve bu partinin, işçi sınıfının, ülkenin tüm emekçilerinin ve dünya kurtuluş hareketinin çıkarları uğruna yaptığı eylemlerin sonuçlarıdır.

Bilimsel Sosyalistler, Marksizmi her zaman bir eylem kılavuzu saymışlardır. Devrimci teori, bir kez kuruldu mu hiç değişmeyen, bütün problemlerin çözümlerini bir fermanlar dizisi değil, topluma ve onun gelişme kanunlarına ait, sürekli geliştirilen bir öğretidir. Marksizmin kurucuları, analizlerini ve ulaştıkları sonuçları daha sonraki gelişmelerle karşılaştırarak birçok defa düzeltmişlerdir. Bilimsel Sosyalist teoriye yaratıcı bir yaklaşım, dünya işçi sınıfı hareketinin başarılı eylemi için zorunluydu ve bugün de öyledir. Dünya olaylarını hazır kalıplara uydurmaya çabalamak Bilimsel Sosyalizmin ruhuna aykırıdır. Tarihsel deney, böylesi çabaların kaçınılmaz olarak ciddi gerilemelere yol açtığını ve son tahlilde dünya devrimci sürecinin önünde bir engel olmaya başladığını göstermiştir.

Dünya sosyalist devriminin her döneminin, strateji ve taktiklerin yeniden ele alınmasını ve daha özenle ha-

zırlanmasını gerektiren ayırdedici özellikleri vardır. Avrupa, Asya, Afrika ve Latin Amerika Komünist ve İşçi Partilerinin Kongreleri ve bunlar arasındaki forumlar, günümüzün en karmaşık problemlerini incelemişler ve dünya güçlerinin karşılıklı ilişkilerinin incelenmesine dayanarak, dünya devrimci sürecinin gelişmesinin yeni perspektflerini ve dünya sosyalizminin ve tekelci devlet kapitalizminin gelişimlerini yöneten yasaların ana hatlarnıı çizmişlerdir.

Çağımızın esas çelişkisinin belirlenmesi ve formülasyonu, dünya devrimci hareketinin strateji ve taktiklerinin doğrulanması açısından büyük önem taşımıştır. Son yıllarda insanlığın sosyalizm yolundaki ilerlemesi büyük ölçüde hızlanmış bulunuyor. Avrupa ve Asya'nın geniş topraklarında kurulan sosyalizm, Küba devriminin zaferi ile Latin Amerika'ya da sıçramıştır. Emekçi halkın büyük bir kesimi sosyalizm bayrağı altında toplanıyor. Sosyalizm, bütün ilerici insanlığın özlemlerini ve hayati çıkarlarını ifade eden bir slogan haline geliyor. Sosyalizm ve emperyalizm arasındaki çelişkinin, çağımızın esas çelişkisi olmasının nedeni budur. Bu çelişki hesaba katılmadan, sosyal ve politik olayları kavramak, dünya devrimci sürecinde yer alan güçlerin her birinin oynadığı rolü anlamak imkansızdır.

Günümüzde dünya devrimci sürecinin ana problemleri, yeryüzünde kalıcı bir barış için verilen mücadeleden soyutlanarak değerlendirilemez. Gerici emperyalist güçlere karşı her zafer, emperyalist kamptaki iç çelişkileri keskinleştirir, kapitalist sistemi bir bütün olarak zayıflatır ve milyonlarca emekçinin ve anti-emperyalist güçlerin işçi sınıfı etrafında toplanmasına yardımcı olur.

Uluslararası işçi sınıfı hareketinin, insanlığın çağımızda yeni bir dünya savaşı kâbusundan kurtulabileceği yolunda vardığı sonuç, karşılaştıkları somut ekonomik ve

politik görevler ne olursa olsun, bütün ülke halklarının çıkarları açısından büyük önem taşımaktadır.

Barış içinde birarada yaşama soyut, pasifist bir slogan değil, bütün anti-emperyalist güçlerin ve tüm işçi sınıfı hareketinin katılması gereken bir mücadele çizgisidir. Çünkü bir ulusun bağımsız yaşamı ve sosyalizm için gerekli koşullar, öldürücü çatışmalarla değil, emperyalizmi kendine özgü çelişkilerinin çerçevesinde hapseden barış politikası ile yaratılır.

Emperyalizmin artan saldırganlığı (Uzak Doğu'da Amerikan saldırılarının yoğunlaşması, İsrail'in Arap halklarına karşı saldırıları), gericilerin askeri oyunlardan ve başka ülkelerin iç işlerine müdahale yolundan vazgeçmediklerini gösteriyor.

Devrimci Marksistler, en başta emekçi halka darbe indiren korkunç savaş afetine karşı her zaman mücadele ettiler. Geçmişin savaşları, kapitalist toplumdaki uzlaşmaz sınıf çelişkilerinin şiddetlenmesine yol açmış ve son tahlilde devrimci süreçlerin katalizörü olmuşlarsa da, Marksist - Leninistler on milyonlarca insanın ölümünün, sosyal ilerlemeyi hızlandırmak için yüksek bir bedel olduğunu sürekli vurguladılar.

Sınıf mücadelesinin gelişmesi ve devrimci krizlerin olgunlaşması geçmişte de silahlı çatışmalara zorunlu olarak bağlı olmamıştı. Birinci Dünya Savaşının arifesinde İngiltere, Fransa, ve Almanya'daki politik ortamın kötüleşmesi ve 1930'larda bir çok Avrupa ülkesindeki güçlü anti-faşist hareketler buna örnektir. Bu, geçmişte de, askeri bir uyuşmazlığın devrimci ortamın olgunlaşması için zorunlu olmadığı anlamına gelir. Fakat emperyalist sistem bir bütün olarak, bugünkünden daha güçlü olduğundan, emperyalist zincirinin birkaç zayıf halkası ancak askeri çatışmalarla koparılabilmişti.

Bugün, dünya sosyalizm güçlerinin büyümesi ve emperyalist çelişkilerin şiddetlenmesi, uluslararası devrimci hareketin başarılı mücadelesine ve sosyalizmin dünya çapındaki zaferine yardımcı olmaktadır. Uluslararası komünist forumların belgelerinde, dünyanın demokratik ve barışsever güçleri için insanlığı termonükleer bir savaştan korumaktan daha acil bir görev olamayacağı kesin bir dille ifade edilmiştir.

Bilimsel Sosyalistler, görevlerini yerine getirirken, dünyanın belli bölgelerinde sağlanan sosyalist ilerlemenin derecesini ve her ülkenin özel koşullarını hesaba katarlar. Böylece, sosyalizmin kuruculuğunu yöneten sosyalist topluluğun partileri, üretici güçlerin gelişimini hızlandırma, ve iş bölümünden maksimum istifade ve ülkeleri arasında işbirliği yoluyla emeğin sosyalist üretkenliğini yükseltmede sosyalist sistemin avantajlarını kullanmaya çalışırlar. Bu görev, sosyalist ülkelerde halen yürürlükte bulunan kapsamlı ekonomik reformlarla ilerletilmektedir. Bu reformlar, sosyalist ulusların maddi ve kültürel düzeylerini daha da yükseltecek, ve sosyalist demokrasinin daha ileri gelişimiyle birlikte, kapitalizmle tarihi rekabetinde, sosyalizme taze güç aşılayacaktır.

Genç ulusal devletlerdeki Bilimsel Sosyalist Partiler, yeni sömürgecilikle mücadeleyi, ekonomik bağımsızlıklarını kazanma ve pekiştirmeyi, ekonomik, sosyal ve kültürel geriliği tasfiye etmeyi baş ödevleri sayarlar. Emperyalistlerin, mahalli gerici feodaller, komprador burjuvazi ve gerici askeri klikler içindeki açık ve gizli müttefiklerine karşı savaşırlar. Bilimsel Sosyalistler, ulusal kurtuluş devrimlerinin başarılarının genişletilmesi ve korunmasının, genç devletlerin kapitalist olmayan bir kalkınma yolu izleyerek, sosyalist devletlerle daha etkili işbirliğine girmeleri ile mümkün olduğunu söylerler.

Kapitalist ekonomide, sistemin sınıf yapısında ve modern burjuva toplumunun politika ve ideolojisinde meydana gelen büyük değişmelerin doğru değerlendirilmesi, işçi sınıfı hareketi için etkili taktiklerin hazırlanmasını mümkün kılar. Bu taktikler, bugünkü şartlara ve dünya devrimci sürecinin bugünkü aşamasına uygun taktikler olacaktır. Yeni sorunların yarattığı güçlükleri yenmekle karşı karşıya olan işçi sınıfı hareketinin yolu, bu görevi yerine getirmekle açılır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfının acil çıkarlar ve nihai amaçlar için verdiği mücadele, bugün demokratik hareketin temelleri üzerinde gelişiyor. Bu hareketteki geleneksel eğilimlere bugün birçok yeni eğilim daha ekleniyor ve bu geleneksel eğilimler de, çoğu kez yeni sloganlarla ortaya çıkıyor ve yeni görevler için mücadeleye giriyorlar.

Örneğin, tekellerin hakimiyetine bugün her zamankinden fazla karşı koyan tarım işçileri, ulusal tarım politikasında esaslı değişiklikler yapılmasını ve çiftçilerin birlik ve kooperatiflerinin devletçe desteklenmesini istiyorlar. Proletarya, işverenlere bağımlılığın farkına açıkça ve acıyla varan aydınlar arasında müttefikler kazanıyor. Gençlerin, özellikle de öğrencilerin hareketi, geniş aydın kesimlerinin sosyo-politik tutumlarındaki değişmenin en militan ve en yoğun ifadesi olmuştur. İlginç olan, devlet aygıtı ve ekonomik idare içinde de hoşnutsuzluğun göze çarpmasıdır. Devlet aygıtında ve ekonomik idarede çalışan sıradan memurlar, demokratik güçlerle ve son tahlilde işçi sınıfı ile işbirliğine artan ölçülerde meylediyorlar.

Sınıf örgütleri ve genel demokratik kitle örgütleri büyük ölçüde fonksiyonel değişmelere uğramış durumdalar. Sendikaların politik rolü arttı. Salt ekonomik istekler

yanında, emekçi halkın üretimde ve sosyo-politik yapıdaki haklarının genişletilmesi için baskı yapıyorlar. Sendikaların önemi, yığınsal grev hareketlerinin, bir bütün olarak tekelci devlet kapitalizminin politikasına karşı emekçilerin ulus çapında eylemlerine dönüşmesinden ötürü de artıyor. Bu durum, işçi sınıfı içindeki ayrılıkların üstesinden gelme olanaklarını geliştiriyor. Bilimsel Sosyalistler, Sosyal Demokratlar, ilerici katolikler ve protestanlar arasında bir eylem birliği ortamını yaratıyor ve tekel hakimiyetine karşı savaşta emekçi halkın birliğinin etkili bir okulu haline geliyor.

Savaş sonrası dönemin en büyük kitle hareketlerinden biri olan barış hareketi genel demokratik harekette yer alan önemli değişmelerin bir örneğidir. Barış hareketine katılanların eylemleri; saldırgan politikaları, silahlanma yarışını hızlandırmaları ve savaş hazırlıkları ile her yerde insanların güvenliğini tehlikeye düşüren gerici iktidar çevrelerine karşı kitle mücadelesini genişletiyor.

Bu nedenle demokratik hareketlerin programlarında genel eğilim, politik, ekonomik ve sosyal görevlere verilen yerin arttırılması yönündedir. Genel demokratik hareketlerdeki ve bunların amaçlarındaki bu evrim, demokrasi için mücadele ile sosyalizm için mücadelenin ayrılmazlığı hakkındaki Bilimsel Sosyalist tezi doğruluyor. Yine bu evrim, kitleleri kapitalist sistemle çatışmaya, bu sistemin mantığını ve temel ilkelerini inkâra yöneltiyor.

Bilimsel Sosyalist hareket, dünya yüzeyinde sosyalizm lehine olan değişmeleri, bugünkü kapitalist toplumun ekonomik ve toplumsal yapılarındaki esaslı değişiklikleri ve bu toplumun çelişkilerinin eski ve yeni biçimler altında gösterdiği büyümeyi çözümlemiştir. Bu çözümlemeden hareketle, anti-tekelci bir ittifak içinde ilerici güçlerin biraraya getirilebileceği sonucuna varmıştır. Bilimsel Sosyalist hareketin erdemi, işte bu çözümlemede ve de-

ğerlendirmededir. İlerici güçler arasında böyle bir birleşme, kapitalist ekonomik, politik ve toplumsal yapıların nispeten barışçı, ama aynı zamanda devrimci bir yolla değiştirilmesi ve yeni toplumun yaratılması için gerçek bir olanak yaratacaktır. Geniş bir anti-tekelci ittifak ve sosyalizme nispeten barışçı bir geçiş olanağı fikri, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki bilimsel sosyalist hareketin stratejisinin temelidir.

Bilimsel Sosyalistler, her yeni tarihi aşamada, sosyalist devrim hakkında derinliğine işlenmiş bilimsel bir anlayış oluşturmaya, bu devrimin hazırlanması sorununa, nesnel koşullarının olgunlaşmasına ve özellikle devrimci durum sorununa, kısacası, devrimci işçi sınıfı hareketinin strateji ve taktiklerini belirleyen tüm sorunlara her zaman büyük bir önem verdiler. Savaş sonrası dönemde, gelişmiş kapitalist ülkelerin komünist partileri için şu soruyu yanıtlama zorunluluğu ortaya çıktı: sınıf güçlerinin dünya düzeyindeki bugünkü dağılışı karşısında, tekelci devlet kapitalizmi ve bilimsel ve teknik ilerleme koşulları altında, emekçilerin maddi koşullarındaki değişikliklerin ve bu kitlelerde sınıf bilincinin oluşumunda ortaya çıkan yeni etkenlerin doğurduğu ortamda, sosyalist devrime doğru nasıl ilerlemek gerekir?

Sorun sonunda şuna varıyordu: kesin darbeyi indirmek için devrimci bir ortamın gelmesini mi beklemek gerekir, yoksa, iktidara işçi sınıfı ve müttefikleri tarafından el konulmasından önce, tekelci sermayenin egemenliğini en aza indirmek amacıyla inatçı ve sürekli bir politik ve ekonomik mücadele ile birbiri arkasından daha ileri mevziler mi kazanmak gerekir?

Sosyal gelişmenin bugünkü aşamasındaki objektif koşulları analiz eden bilimsel sosyalistler şu sonuca vardılar: modern kapitalizm çerçevesinde esaslı demokratik reformlar, elverişli ortamın belirmesine kadar erte-

lenmemelidir, çünkü bu reformlar için mücadeleden vazgeçilmesi, olayların gerisinde kalmak ve tekelci burjuvaziye durumunu güçlendirme, nüfuzunu genişletme ve pekiştirme fırsatını vermek anlamına gelir.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde bugünkü ortamın analizi, toplumun devrimci değişimi sürecinin başlıca iki aşamaya sahip olduğunu gösterir: demokratik (anti-tekelci) aşama ve sosyalist aşama.

Devrimin demokratik aşamasının esas amacı, tekeller iktidarını gemlemek ve temellerini çürütmek, ve sonra sosyalist aşamaya geçişte, bu iktidarı bütünüyle tasfiye etmektedir. İşçi sınıfının öncü partileri, bu amaçla, bir mücadele programı ileri sürerler. Bu mücadelenin hedefi, demokrasinin genişletilmesi ve canlandırılması, ve tekelci sermayenin iktidarını ve bürokratik aygıtı sınırlayan ve burjuva toplumunun politik ve ekonomik hayatında işçi sınıfının denetimini yerleştirerek mevzilerini güçlendiren politik ve ekonomik reformların yapılmasıdır.

Nüfusun emekçi kesimleriyle tekelci devlet oligarşisi arasındaki çelişkilerin iyice derinleşmesi ve şiddetlenmesi, tekellerin ve askeri bürokratik aygıtın boyunduruğu altında ezilen bütün emekçi kesimlerin çıkarlarının gittikçe ortaklaşması ve bunların sonucu olarak, bu kesimlerin komünist partilerce önerilen anti-tekelci alternatif çevresinde birleşmeleri olanaklarının artması, gelişmiş kapitalist ülkelerin çoğunda bugün devrimin anti-tekelci aşamasından söz edilmesine olanak veriyor. Bunlara, halkın devrimci mücadelesinin baskısıyla, millileştirme, düzenleme, programlama vs. gibi tedbirlere daha sık başvuran egemen sınıfın stratejisi üzerinde etkide bulunan yeni unsurları da eklemeliyiz. Devrimci kitleler bu tedbirleri sosyalizm için mücadelede başlangıç noktası ve özellikle de geçiş hedeflerine erişmede bir atlama tahtası olarak etkili biçimde kullanabilirler. Bu geçiş hedeflerini,

tekelci iktidarın, anti-tekelci koalisyonun demokratik iktidarı ile değiştirilmesi olarak niteleyebiliriz.

Bilimsel sosyalistler, anti-tekel mücadelenin yüksek aşamalarından birinde, iktidarın proletarya ve müttefiklerinin eline geçebileceğini ve mutlaka geçmesi gerektiğini düşünürler. Anti-tekelci mücadele sloganları da, henüz kapitalizmin sosyalizmle değiştirilmesi gereğini kavramamış toplumun ezilen ve tekellerin sömürüsüne uğrayan bütün kesimlerini birleştirmenin bir aracı olarak değerlendirilmelidir. Anti-tekelci güçlerin politik birliği ancak yeni bir sisteme devrimci geçiş sürecinde ve orta vadeli amaçlar ve istekler için mücadelede gerçekleşebilir. Dolayısıyla mücadele, güçlerin karşılıklı ilişkilerini işçi sınıfı ve müttefiklerinin yararına tersine çeviren, tekelci burjuvazinin iktidarını zayıflatan ve sosyalizme yol açan, halkın özlemlerine uygun ve birbirine bağlı politik, sosyal ve ekonomik değişimlere yönelik olmalıdır.

Bu değişimler, Fransız komünistlerince esas demokratik reformlar, İtalyan ve Belçika komünistlerince yapısal reformlar, Alman komünistlerince köklü reformlar vb. olarak adlandırılır. Ancak öz, her yerde aynıdır: henüz sosyalist olmayan, ne var ki sosyalist devrime doğru ilerlemede en elverişli koşulları yaratan, ileri sosyo - ekonomik ve politik reformlar aracılığıyla tekelci sömürü mekanizmasının temelini çürütmek. Daha önceleri düşünülemeyen böylesi devrimci reformlar, her şeyden önce dünya güçlerinin karşılıklı ilişkilerinde sosyalizm lehine meydana gelen köklü değişmeler sayesinde mümkün olmuştur.

Temel dönüşüm programlarını çizerken bilimsel sosyalist partiler, bu programların uygulanmasının emekçi halkın yığınsal eyleminin derece ve yoğunluğuna doğrudan dayandığı fikrinden hareket ediyorlar. Bunun içindir ki, sınıf pozisyonlarına sürekli bağlı kalan bu partiler ve

sendikalar, reformları destekleyen politik grev ve gösterilerin ötesinde işletmelerde gerçek işçi katılması, işletmelerde (özellikle büyük olanlarında) ve üretici kooperatiflerinde işçilerin kontrolünün kurulması ve her seviyedeki temsili organlarda mevziler kazanılması için mücadeleyi örgütlerler. İşçi örgütlerinin ve bunların çeşitli organlarındaki temsilcilerinin bağımsızlığını ve özerkliğini korumak, tekelci devlet sistemi ile bütünleşmesini önlemek için her türlü çabayı harcarlar.

Reformları kendi içinde bir amaç sayan ve sosyalist perspektiften ayrılan reformcu partilerden farklı olarak, devrimci proletarya partileri, reformlar için aktif bir kampanya yürütür ve plânlarlar. Stratejilerinin özü, tekellerin gücünü zayıflatmayı, tekelci burjuvaziyi daha da zor bir pozisyona sokmayı ve tekelci burjuvazinin reformları «eritmesini» ve uygulamasını önlemeyi içerir. Bu ancak, halkın bu reformları desteklemede artan biçimde aktif olmasıyla ve reformların demokratik bir kontrol altında yürütülmesiyle sağlanabilir. Buradan da şu sorunlar çıkıyor: kitle baskısının sürekliliğini ve sürekli artışını sağlamak; parlamenter ve parlamento dışı yasal ya da burjuvazinin istediği yasallığa aykırı mücadele biçimleri arasındaki sıkı karşılıklı ilişkinin kurulması; bu karşılıklı ilişkiyi sağlayacak ve kitlelere iktidar için mücadele zorunluğu bilincini verecek talepleri ve sloganların oluşturulup ortaya konması.

Bilimsel Sosyalistlere göre, reformlar için mücadele hiç bir zaman kendi içinde bir amaç değildir. Bilimsel Sosyalistler, reformları iktidarın proletarya ve onun öncüsü tarafından fethinin uzun ve zor yolunda yalnızca bir adım sayıyorlar. Reform talepleri, nihai hedef olan sosyalizmi geriye itmez. Her imkânı ve kitle örgütlerinin tüm gücünü kullanan ancak uzun, zor ve sürekli bir mücadele, tekellerin direnişini kırabilir ve reformlara istikrarlı devrimci bir

karakter verir. Bilimsel Sosyalistler savundukları her reformu, daha ileri gelişimler için birer köprübaşına dönüştürmeye çalışırlar. Bu mücadelenin amacı, yalnızca emekçi halkın durumunu düzeltmek değil, aynı zamanda demokratik örgütlerin nüfuzunu yavaş yavaş genişletmek ve emekçi halkı, temel değişikliklerin ancak sosyalizm ile mümkün olduğuna ikna etmektir.

Emekçi halk, köklü demokratik reformlar için mücadele yolunda politik deneyler kazanır, böylece tekelci oligarşinin ana düşmanı olduğunu kavramaya başlar ve örgütlenme düzeyini ve savaşçı yeteneğini yükseltir. İşçi sınıfı, demokratik reformlar için verdiği mücadelesinde, müttefiklerinin güvenini kazanır ve bütün anti-tekelci güçleri çevresinde toplar. Bu yolla temel demokratik reformlar için mücadele sürecinde, sosyalist devrimin politik güçleri yaratılır. İşte bu nedenle, demokrasi için mücadele, sosyalizm için mücadelenin ayrılmaz bir parçasıdır.

Demokrasi cephesinin korunmasının yanısıra, burjuva devletinin gelişimindeki merkezi-bürokratik ve otoriter eğilimlerin büyümesi nedeniyle, modern tekelci devlet kapitalizminde demokrasi için mücadele özellikle sertleşmektedir. Tekelci devlet oligarşisi, demokratik özgürlükler ve kurumların, referandumlar da dahil olmak üzere yüksek «demokratik» yöntemlerle nasıl işlemez hale getirileceğini öğrenmiştir.

Bilimsel Sosyalist partiler, modern kapitalist devletin politik kurumlarından faydalanma imkânlarını yakından araştırıyorlar. Lenin'in, işçi sınıfının sosyal eylemin bütün biçim ve çeşitlerini öğrenmesi ve böylece bütün temsili organlarda durumunu güçlendirmesi öğüdünü izleyerek, Bilimsel Sosyalistler parlamento, mahalli yönetim organları gibi geleneksel demokratik kurumlardan faydalanmak için yorulmadan çalışıyor ve bu kurumlara yeni, gerçekten demokratik bir karakter vermeye uğraşıyorlar. Aynı zamanda,

özellikle ekonomik demokrasi için mücadele boyunca, halkın devrimci yaratıcı çabaları sonucu ortaya çıkan yeni demokratik kurumları da gözden kaçırmıyorlar. Bilimsel Sosyalistler, hem geçiş, hem de sosyalizm dönemlerinde partilerin çoğulluğu düşüncesini de destekliyorlar.

Batı Avrupa'nın birçok Komünist Partisi, tekeller iktidarının çökertilmesi döneminde işçi sınıfının müttefikleriyle işbirliğini sağlayacak bir ara iktidar biçiminden söz ediyorlar. (Fransız Komünist Partisi «ileri demokrasi» deyimini, İtalyan Komünist Partisi «yenilenmiş demokrasi» deyimini, Batı Alman Komünist Partileri de «anti-tekel demokrasi» deyimini kullanıyorlar).

Batı Avrupa Komünist Partilerinin çoğunluğu, stratejilerini sosyalist devrimin nisbeten barışçı gelişimi üzerinde temellendiriyorlar. Komünist Partilerin sosyalizme barışçı geçiş olanağı lehine öne çıkardıkları kanıtlar şöyle özetlenebilir. Birincisi, SSCB'de ve diğer bazı ülkelerde sosyalist devrimin zaferi, dünya sosyalist sisteminin kuruluşu ve ulusal kurtuluş hareketinin başarıları dünya kapitalist sistemini önemli ölçüde zayıflatarak sosyalizme barışçı geçişin elverişli dış koşullarını yaratmıştır; ikincisi de, bu ülkelerde sınıf mücadelesinin objektif gelişimi, anti-tekelci bir blok (cephe, koalisyon, ittifak vs.) içinde birleşen ve işçi sınıfının yönettiği devrimci güçlerin hakimiyetinin tedrici kuruluşuna yardımcı olmakta, böylece tekelci burjuvazinin, halkın isteklerine karşı silahlara başvurma olanağı ciddi ölçüde azalmaktadır.

Komünist Partiler, sosyalizme barışçı geçişin, ne fazla ne eksik tam bir sosyal devrim olduğuna tekrar tekrar işaret ederler. Sosyalist devrimin barışçı yollarla gerçekleştirilmesi düşüncesi, devrimci sürecin içeriğiyle değil, biçimiyle ilgilidir. Komünistlere göre, biçimi ne olursa olsun, bu süreç, tekelci sermaye karşısında devrimci şiddet ve cebir olmaksızın düşünülemez. Burjuvazi teslim olmaya zor

lanmalı, kanlı bir iç savaş çıkartması önlenmelidir. Bu yol la yeni sistemin doğuş sancıları hafifletilecektir. Yalnızca halkın geniş ve güçlü hareketi emperyalist gericiliği kontrol altına alabilir.

Komünistler, tekelci burjuvazinin, mallarına el konmasına ve kapitalist üretim biçiminin yerine sosyalist üretim biçiminin geçirilmesine karşı şiddetle direneceğinin çok muhtemel olduğunu dikkate alarak, sosyalizme geçişte belli biçimlerde zor kullanma gereğini kabul ediyorlar. Fakat komünistler, silaha dayanmayan baskı biçimlerinin kullanılmasının ve proletarya ve müttefiklerinin mükemmel planlanmış eyleminn yardımıyle, işçi sınıfı tarafından yöplanlanmış eyleminin yardımıyla, işçi sınıfı tarafından yönetici tekelci burjuvazinin gerilemeye zorlanacağı bir ortamın yaratılmasının ve böylece iktidarın nispeten barışçı bir yolla ele geçirilmesinin emekçi halk için tercih edilir olduğunda ısrar ediyorlar.

Bugünkü koşullarda, politik devrimci gücün —özellikle, anti-tekelci koalisyonun— oluşturulması, proletaryanın devrimci öncüsünün halk arasında ve onun örgütleri içinde muazzam bir ideolojk, politik ve örgütsel çalışma yapmasını gerektiriyor. Lenin'in daha 1920'lerde gelişmiş kapitalist ülkelerdeki özel ortama atfen (güçlü ve tecrübeli bir burjuvazinin bulunması, reformizmin hatırı sayılır etkisi, burjuva demokrasisinin gelişme düzeyi vs.) bu ülkeler için sosyalist devrimi başlatmanın Rusya'dan daha zor, ancak tamamlanmasının daha kolay olacağını söylemiştir. (1) Anti-tekelci geniş koalisyonların kuruluşunun, proletaryanın sınıfsal bağımsızlık mücadelesinin hiç bir şekilde yavaşlatılması demek olmadığı, tersine yoğunlaştırılması anlamını taşıdığı akıldan çıkarılmamalıdır. Marks, Engels ve Lenin tarafından kesin olarak ortaya konulan, işçi sınıfını öteki sınıflara ideolojik ve politik bağımlılıktan kurtarma görevi, istisnasız bütün kapitalist ülkelerin

işçi hareketi için aynı kalmaktadır. Bunun gerçekleştirilmesi, emekçi halkın çıkarlarına ters düşmeden, bütün toplumu sermayenin boyunduruğundan kurtarmanın ön şartıdır.

İşçi sınıfının proleter olmayan demokratik hareketlerle kurduğu ittifak, bu ittifaka katılanlar kendi hayati çıkarlarının ve bunların gerçekleştirilme yollarının ne kadar çok bilincinde iseler o denli sağlam olur. Bu ittifak, emir - kumanda ilişkileri veya taktik uzlaşmalar üzerine kurulamaz. Emekçi halkın çoğunluğunu proletaryanın devrimci öncüsü etrafında birleştirmenin yolu —Lenin'in Batı Avrupa komünistlerinin sürekli dikkatini çektiği bu ihtiyaç— anti-tekelci mücadeleye her katılanın özerkliğinin ve kendine özgülüğünün tanınmasından geçer.

Demokratik harekete katılanlara «kullanılacak bir yığın» gözüyle bakmak Bilimsel Sosyalistlere ilke olarak yabancıdır. Bu hareketlerin toplumsal tabanının geniş ve eylemli oluşunda, bu hareketlerin canlılığının belirtisini görürler. Canlılık, bu hareketlerin demokratik karakterinin ve anti-tekelci yönelimlerinin başta gelen bir şartıdır. Demokratik güçlerin tekellere karşı saldırıya geçmeleri için ortamın elverişli hale gelmesiyle, işçi sınıfının ve onun devrimci öncüsünün, genel demokratik harekete katılanların çabalarını koordine etme ve birleştirme sorumluluğu da artar. Bu misyonun yerine getirilmesi, bilinçli proletarya öncüsünün, militan bir ruhla, ideolojik çalışma da dahil olmak üzere enerjik eylemlere girişmesini zorunlu kılar. İşçi sınıfı ancak, sınıf mücadelesinin bütün alanlarında kendi çıkarlarını savunma yeteneğini göstererek, anti-tekelci ittifak içinde yürütücü rolü üstlendiğini iddia edebilir.

İşçi sınıfı bu rolü, ancak kendi saflarının birliğini sağlayarak başarıyla yerine getirebilir. Kapitalist ülkelerin işçi sınıfı hareketi içindeki başlıca politik akımlar, ulusal

ve uluslararası düzeyde ortak eylem yolunda ne denli ileri gidebilirlerse, kapitalist toplumun çeşitli sınıf ve tabakalarının hoşnutsuzluğu da o denli çabuk ve sağlam bir biçimde tek bir anti-tekelci akım içinde birleşeceklerdir.

V

İŞÇİ PARTİLERİNİN EYLEM BİRLİĞİ : HAYATİ BİR ZORUNLULUK

İşçi sınıfı hareketinin deneyi kesinlikle gösteriyor ki, işçi sınıfının gerek kısmi talepleri, gerekse nihai amacı olan sosyalizm için verdiği mücadelenin başarısı, işçi sınıfının birliği sağlanmaksızın imkânsızdır. Birleşmiş bir proletarya, yalnızca burjuvazinin saldırılarını püskürtmekle kalmaz, aynı zamanda ondan önemli ekonomik ve sosyal ödünler koparır ve değerli politik kazanımlar sağlar ve bunları başarıyla savunur. Buna karşılık, işçi sınıfının bölünmesi birçok yenilgi ve geri çekilmenin nedeni olur.

O halde hangi faktörler işçi sınıfı birliğini kolaylaştırır, hangileri buna engel olur?

İşçi sınıfı hareketinin birliğini kolaylaştıran objektif faktörlerin etkisi zamanımızda özelikle büyüktür. Bu, üretimin şimdiye kadar görülmemiş derecede yoğunlaşmasının, işçi sınıfının sayısal olarak hızla çoğalmasının, kapitalist dünyadaki uzlaşmaz sınıf çelişkilerinin şiddetlenmesinin ve işçi sınıfının yüksek seviyede örgütlenmesinin ve politik bilincinin bir sonucudur.

Bilimsel ve teknolojik devrim, değişik emek türleri arasındaki ayrımların, ve tecrübeli işçilerle yeni gelen işçiler arasındaki ayrımların yok olmasını hızlandırdı. Mühendisler, teknisyenler, büro memurları ve fabrika iş-

çileri sosyal çıkarlarının ortaklığının bilincine artan bir hızla varıyorlar.

İşçi sınıfı birliğine objektif olarak katkıda bulunan bir diğer faktör ise, tekelci sermayenin sömürüyü arttırmaya, işçi sınıfının ekonomik ve sosyal kazanımlarını geçersiz kılmaya ve silahlanma yarışının, teknolojik ilerlemenin bedelini emekçi halka ödetmeye uğraşmasıdır. Kapitalist bütünleşmenin yardımı ile tekeller, işçi sınıfının ulusal temsilcilerinin direnişlerini kırmak için çabalarını uluslararası düzeyde de birleştiriyorlar. Ancak bunun tek etkisi, işçilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeydeki dayanışmalarını kuvvetlendirmeleri oluyor.

Tekelci devlet kapitalizminin demokratik hak ve özgürlüklere karşı giriştiği kıyıma karşı savaşın başarıya ulaşması için, işçi sınıfının birliği zorunludur. Tarihsel deney göstermektedir ki, işçi sınıfı hareketi içindeki bölünme, burjuvazinin gerici ve faşist rejimler kurmasını, sendikaları ve diğer ilerici örgütleri yasaklamasını kolaylaştırmaktadır.

Emperyalizmin varlığından doğan termonükleer savaş tehlikesi de işçi sınıfı birliğini zorunlu kılmaktadır. İşçiler, ekonomiyi askerileştiren ve askeri kumarlar peşinde koşan emperyalist politikanın karşısına, sürekli bir barış için ortak bir mücadele cephesi ile çıkılması gerektiğinin bilincine hızla varıyorlar.

İşçi sınıfının sendikal ve politik örgütlerinin, en başta bilimsel sosyalist partilerin sayısal gücündeki ve etkisindeki artış, işçi sınıfı birliği için diğer bir etkili faktördür. İşçi sınıfının öncüsü olarak, sosyal gelişme kanunlarının ve sınıf mücadelesinin bilgisiyle donanmış bilimsel sosyalistler, proletaryanın birliği için kararlı ve sürekli olarak çalışmaktadırlar.

İşçi sınıfının birliğini kolaylaştıran uluslararası faktörler arasında, dünya sosyalist sistemi, bu sistemin ör-

nek gücü ve etkisi, artan bir önem kazanmaktadır. Bu birlik, ulusal kurtuluş devrimlerinin hızlı gelişimi ile de güçlenmektedir. Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının özgürlük mücadelesini destekleyen sömürgeciliğe karşı eylemler, kapitalist ülkelerde ve bütün dünyada işçilerin dayanışmasını güçlendirmektedir.

Halkın proleter olmayan geniş kesimleri, barış, demokrasi ve sosyal ilerleme için ortaklaşa bir mücadele sorunuyla objektif olarak ilgilenmektedir. Bu açıdan, tüm anti-tekelci güçlerin çevresinde birleşebileceği ve birleşmesi gereken işçi sınıfına özel tarihi bir sorumluluk düşmektedir. Bu sorumluluğun bilinci elbette, işçi sınıfının kendi saflarını sıklaştırması için güçlü bir itici olmaktadır.

Ancak işçi sınıfı birliği kendiliğinden meydana gelmez. Kapitalizmde, işçileri bölen karşı bir eğilim de işlemektedir.

Burjuvazi işçi sınıfı birliğini kendi egemenliği için ölümcül bir tehlike kabul ettiği için, işçi sınıfını bölünmüş olarak tutmak yolunda elinden geleni yapar. Bu amaçla, kapitalist toplumda işçileri bölen objektif faktörleri dikkate alır. Örneğin, işçilerin işgüçlerini satma ihtiyacı onların birliğini önleyici bir rekabete yol açar. Bunun yanısıra, işçi sınıfının karmaşık (heterojen) bileşimi, kafalarındaki özel mülkiyetçi ön yargılarla birlikte kent ve kır küçük burjuva kesimlerinden bazı unsurların ve göçmen işçilerin bu bileşime sürekli akışı, çevresindeki başka sınıf ve tabakların işçi sınıfı üzerindeki politik ve ideolojik etkilerde bulunması gibi etkenler de işçi sınıfının birliğini güçleştirmektedir.

Emperyalizm, burjuvazinin işçi sınıfı içindeki ayrımı derinleştirmede kullanacağı yeni olgular ortaya çıkarmıştır. Burjuvazi muazzam kârlarının bir kısmını, işçi sınıfının bir kesimine —işçi aristokrasisi ve işçi bürokrasisi— doğ-

rudan veya dolaylı bir biçimde rüşvet olarak sarfetmeye başlamış ve bu kesimi işçi sınıfı kütlesine karşı çıkarmıştır.

Tekelci burjuvazi, yeni ve incelenmiş sömürü yollarını ve gelişkin ideolojik ve politik etkileme yöntemlerini kullanarak, işçi sınıfı içindeki bölünmeyi derinleştirmeye çalışıyor. Örneğin işçi sınıfını, sınıf mücadelesi yerine «Kârı paylaşmaya» yöneltmek için plânlanmış, «Sosyal ortaklık» politikası geniş ölçüde yaygınlaştırılıyor. Bu politika işçilere, işçi olmaktan vazgeçebileceklerini söylemekte ve hakikaten vazgeçmelerini ve küçük kapitalistlere dönüşmelerini önermektedir.

İsimlendirilmiş şekliyle gönüllü sosyal harcamalar da kapitalistlerin elinde güçlü bir araç olmaktadır. Örneğin, işçi tarafından ek bir ödentinin alınması, işveren tarafından tayin edilen belli seneler boyunca çalışma koşuluna bağlı kılınmaktadır. Bu ödentinin miktarı, maaşlı emeklilikten önce gelen yıllar içinde elde edilen gelirlere dayanarak saptanmaktadır. Bu yılların sayısı işveren tarafından saptandığına göre, işveren önemli bir süre işçileri baskı altında tutabilecek bir duruma sahiptir. İşverenlere ait lojmanların dağıtımında ve çocuk bahçelerinin kullanılmasına izin verilmesinde de aynı şey olmaktadır.

İşçi sınıfını bölmede, burjuvazi, proletarya saflarına katılan bir kısım mühendis, teknisyen ve büro işçilerinin kafalarındaki küçük burjuva önyargılarından yararlanır. Anti-komünizm metodlarını, klerikalizmi (*) ve sosyalist ülkelerde zaman zaman görülen güçlükleri kullanır. İşçiler fabrika içinde bölmek ve tek tek fabrikalarda ve ulusal düzeyde işçilerin birliğini baltalamak için sürekli çabalar.

(*) Klerikalizm: Politikada din adamlarının etkin olmasına taraftarlık. çev.

Bunların üstüne, burjuvazi, işçi sınıfı hareketine karşı, grevcilere ve göstericilere karşı polis ve askeri birliklerin kullanılması, ilerici örgütlerin kapatılması ve proletaryanın en iyi temsilcilerine zulmedilmesi gibi vahşi yöntemleri de uygular. Bunun nedeni, burjuvazinin işçilerin mücadelesini sadece «barışçıl» bölücü politikalarla bastıramamasıdır. Çünkü, daha önce de belirtildiği gibi, işçi birliğini kolaylaştıran faktörler artan bir etkinlikle işlemektedir.

Kapitalizmde işçi sınıfı içinde mevcut ters yöndeki iki eğilimin varlığından ortaya çıkarılacak sonuç şudur: birlik için mücadele edilmelidir.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde, işçi sınıfı içindeki ayrımları korumaya yardımcı olan bir çok faktör vardır. Birincisi, emekçi halkın büyük kesimleri ya burjuva partilerini destekler ya da politik hayattan menedilmişlerdir. İkincisi, hemen hemen tüm gelişmiş kapitalist ülkelerde iki ve bazen daha fazla işçi partisi vardır. Üçüncüsü, bir kısım ülkelerde farklı politik yönelişli bir çok sendika merkezi vardır. Bütün bunlar, bölünmenin üstesinden gelme sürecinin uzun süre almasına, bu süreçte iniş çıkışlara ve karmaşıklığa neden olmuştur. Bu süreç, yalnızca işçi sınıfı partilerinin ve sendikalarının eylem birliğinin şu veya bu şekilde kurulmasını değil, aynı zamanda işçi sınıfının burjuvazi etkisindeki bölümünün bu etkiden kurtulmasını ve örgütlü işçi sınıfı hareketi çerçevesi içinde aktif politik mücadeleye girmesini de kapsar.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin çoğunda işçi sınıfı birliğinin sağlanmasının kilit noktası, Komünist ve Sosyal Demokrat Partilerin işbirliğidir. Sanayi işçilerinin büyük bir bölümünün ve diğer emekçilerin önemli bir kesiminin şu veya bu şekilde Komünist Partisini veya Sosyal Demokrat Partiyi desteklediği düşünülürse, yeni başarılar elde edilmesi ve geçmiş başarıların sağlamlaştırılması için

bu iki partinin eylem birliğine girmesinin zorunlu olduğu iyice anlaşılır.

Uluslararası işçi sınıfı hareketi böylesi bir birliğin önemli deneylerine sahiptir. Birlik için mücadelede Bilimsel Sosyalistler, pratiğin doğruladığı bir dizi ilkeden hareket ederler.

Bilimsel Sosyalistler, Sosyal Demokrat Partilere karşı politikalarında yalnızca işçi sınıfının çıkarlarını temel alırlar. Sosyal Demokrat işçilere sınıf kardeşleri gözüyle bakarlar. Bilimsel Sosyalistler, eylem birliği uğruna, emekçi halkın çıkarları ve Bilimsel Sosyalizmin prensipleriyle çelişmediği sürece, bazı ödünler vermeye hazırdırlar ve verirler. Sosyal Demokratlar tarafından atılan, anti-tekelci mücadeleye katkıda bulunacak her pratik adımı, önemli bir adım olmasa da desteklerler. İşçi sınıfının çıkarları için herhangi bir somut hedefte eylem birliği için çalışırken, bu hedefe varmak için doğrudan gerekli olan araçlar dışında hiç bir şart ileri sürmezler. Bir kez elde edildikten sonra, bu hedef, daha ileri eylem birliğinin geliştirlmesi için başlangıç noktası olur.

Bilindiği gibi, örneğin sermaye yatırımlarının, kredilerin ve fiyatların demokratik kontrolü, Sosyal Demokratlar tarafından mutlak bir şeymiş gibi alınırlar ve sosyalist toplumu kurma araçları olarak sunulurlar. Benzer tedbirleri önerirken, Bilimsel Sosyalistler bu tedbirleri esas olarak tekelci sermayenin gücünü kısıtlayan ve böylece işçi sınıfını, toplumu gerçekten sosyalist prensipler üzerinde yeniden inşa etmesi konusunda bilinçlendiren etkili araçlar olarak değerlendirirler.

Bu tedbirleri farklı şekillerde anlıyor ve yorumluyor olmak, bu tedbirlerin hayata geçirilmesi amacı için yapılacak eylem birliğine engel olamaz. Eğer Sosyal Demokratlar, tekellerin iktidarını gerçekten dizginlemek için mücadele ederler ve böylelikle sosyalist toplumu şimdiden

kurduklarını sanırlarsa, bu görüş teorik olarak hatalı olduğu halde, işçi sınıfı hareketi ileri doğru önemli bir adım atmış olacaktır.

Sosyal Demokrasi destekleyicileri arasında çalışma, Bilimsel Sosyalistler tarafından işçi sınıfı birliği politikasının ön koşulu olarak görülür. Ancak bu, Bilimsel Sosyalistlerin, Sosyal Demokratlarla başka düzeylerde eylem birliği yapmak istemediğini göstermez. Bilimsel Sosyalistler, taban örgütlerinden yönetici organlara dek, her düzeyde eylem birliğine taraftardırlar.

Bilimsel Sosyalistlerin eylem birliği için çalışması, başlıca ifadesini sendikalarda, iş yerlerinde, kitle örgütlerinde ve değişik politik kampanyaların yürütülüşünde bulur. Bilimsel Sosyalist partiler çabalarını, sınıf mücadelesinin başarısı için zorunlu olan, halkın eylem birliğini sağlamak üzerinde yoğunlaştırıyorlar. Bunu sağlamak *için, emekçilerin özlemlerini, düşüncelerini ve* çıkarlarını öğrenmenin, Sosyal Demokratlarla sürekli yakın temaslarda bulunmanın zorunlu olduğunu, deneyler gösteriyor. *Üretim koşullarının, toplumsal ve politik koşulların ger*çek bir bilgisine sahip olmak da çok önemlidir. Aynı şekilde, yalnız ülke düzeyinde değil, tek tek her iş yerinde *de* sınıf çatışmalarının *gerçek* nedenleri *öğrenilmelidir.*

Eylem birliğini gerçekleştirmenin ne denli güç, uzun süreli ve çelişkilerle dolu olduğunu, bu görevde son yıllarda büyük başarıların elde edildiği ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi deneyi göstermektedir. Örneğin Fransa'da gericiliğin demokratik kurumlara ve örgütlere saldırması, Fransız Komünist Partisinin, Fransız Sosyalist Partisinin (FSP) ve Birleşik Sosyalist Partinin (BSP) 1962 parlamento seçimlerinde gerçek bir eylem birliği kurmasına yol açmıştır. Bu eylem birliği, anti-demokratik seçim sisteminin olumsuz etkisini sınırlamış ve Ulusal mecliste işçi sınıfı temsilcilerinin sayısının artmasına neden olmuştur.

FSP'nin Haziran 1963 Kongresinde, parti tarafından gericiliğe karşı Komünistlerle birlikte ortak savunma taktikleri izlenmesini sağlıyan bir karar alınmıştı. Bütün sınırlı kapsamına ve hatta sayısız ihtiyat paylarına ve anti-komünist sataşmalara rağmen bu karar, partinin Fransız Komünist Partisine karşı tavrında belli bir olumlu değişikliğin göstergesidir.

Komünistlerin ve Sosyal Demokratların ortak eylemleri, FSP'nin sağ kanadının iki parti arasındaki barışı önleme çabalarını tahrik etti. Mart 1965 belediye seçimlerinde FSP liderleri kendileri lehine sonuçlar bekledikleri yerlerde komünistlerle ortak liste çıkarmayı kabul ettiler; diğer bölgelerde bu işbirliğini reddettiler ve De Gaulle'cü parti dahil olmak üzere, burjuva partileriyle anlaşmalar yaptılar, böylece de sol güçlerin bölünmesine katkıda bulundular.

Ülkenin geleceği için büyük sorumluluk duyduğunu gösteren Fransız Komünist Partisi, tüm ilerici güçlerin birliği için çalışmaya devam etti. Gerçek bir demokratik rejim, emekçi halkın hayati taleplerinin gerçekleştirilmesi ve demokratik bir seçim bloku kurulması için mücadelede FSP ve BSP ile eylem birliği yapmaya hazır olduğunu tekrar tekrar vurguladı.

Başkanlık seçimlerinden hemen sonra (Aralık 1965), FKP bir çok örgüte ve en başta FSP'ne, demokratik güçler arasında birleşik bir eylem programına dayanan geniş bir birliğin kurulması önerisinde bulundu.

FKP'nin sol örgütlerle tartışmaya temel olmak üzere önerdiği programın hedefi, demokratik, istikrarlı, temsili bir Ulusal Meclise karşı sorumlu olan bir hükümetin kurulmasıydı. Ekonomik alanda ise, üretici güçlerin geliştirilmesi için program şu temelleri öne sürüyordu: ülke için hayati önemi olan işletmelerin demokratik yöntemlerle millileştirilmesi, demokratik bir plan uyarınca ülkenin bü-

tün kaynaklarının seferber edilmesi ve adil bir vergileme sistemi. Sosyal alanda, ücretlerin yükseltilmesi, iş gününün kısaltılması, sosyal güvenlik ve kamu eğitim sistemlerinin geliştirilmesi ve konut yapımının genişletilmesi üzerinde duruluyordu. Dış politika ile ilgili bölümlerde ise, sürekli bir silahsızlanma ve kollektif güvenlik politikası öneriliyordu.

Daha Aralık 1966'da, FSP'nin başta gelen üyesi bulunduğu Demokratik ve Sosyalist Sol Federasyon (DSSF) yönetimi, Komünist Partisiyle görüşmelere başlamayı kabul etti, ve bu görüşmeler 20 Aralık'ta bir seçim anlaşmasının imzalanmasıyla sonuçlandı.

Bununla birlikte, FKP ve DSSF arasındaki anlaşmanın önemi yalnızca ortak bir seçim stratejisinin çizilmesiyle belirlenmiyordu. FKP Genel Sekreteri Waldeck Rochet'nin de belirttiği gibi, bu anlaşmanın temelinde, iki örgütün kendi hedefleri için ortak bir eylem tabanı bulmuş olmaları yatıyordu. Bu taban, tek adam rejimine hukuki temel sağlayan maddelerin kaldırılmasını ya da gözden geçirilmesini sağlayacak bir anayasa reformunu, grev hakkı üzerindeki kısıtlamaların kaldırılmasını, bireysel ve toplu özgürlüklerin güvenceye alınmasını, işyerlerindeki sendikaların tanınmasını vb. içeriyordu. Anlaşmada, ilerleme ve gelişmeden yana bu iki örgütün de, ticari bankaların ve savaş sanayiinin millileştirilmesi ve millileştirilmiş sektörün demokratik olarak yönetilmesi, ücretlerin ve maaşların arttırılması, tam istihdam gerçekleştirilmesi ve vergileme sisteminin demokratikleştirilmesi için çalışacağı belirtiliyordu.

Ortak eylem programının hazırlanmasındaki ciddi güçlükler özellikle dış politika sorunlarıyla ilgili bölümlerde çıktı.

«Delegasyonlar, önemli dış politika konularındaki ayrılıklarını gizlemezler (bunların tümü NATO'ya ilişkindi).

Ancak, evrensel, sürekli ve kontrollü bir silahsızlanma için yapılan girişimleri desteklerler. Özellikle, Fransa'nın Cenevre Konferansına yeniden dönmesinden, bütün ülkelerle barış içinde birarada yaşanmasından, bütün ülkelerle politik, ekonomik ve kültürel ilişkiler kurulmasından ve uluslararası anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesinden yanadırlar. Kuzey Vietnam'daki Amerikan bombardımanının derhal durdurulmasını ve Cenevre anlaşmalarının tam olarak uygulanmasını zorunlu görmektedirler.» (1) Batı Almanya'nın atom silahlarıyla silahlanmasına karşı olduklarını bildiren iki örgüt, hem Avrupa'da, hem de tüm dünyada kollektif bir güvenlik sisteminin kurulmasını ve Oder-Neisse hattının tanınmasını desteklediklerini açıkladılar.

Ocak 1967'de yapılan FKP 18. Kongresine sunulan raporda Waldeck Rochet şöyle diyordu: «20 Aralık anlaşması, 17. Kongremizde formüle edilen birlik ve ittifak politikasının büyük bir başarısıdır. Çünkü bu ittifak, hiç tartışmasız, mücadelemizde ileriye doğru atılan önemli bir adım olmuştur.»

«Bundan, birliğe giden yol üzerindeki bütün engellerin kaldırıldığı sonucu kuşkusuz çıkarılmamalıdır. Eylem birliğinin gelişmesi, her şeyden önce, halk kitlelerinin içindeki birlik eğiliminin gelişmesine bağlıdır.» (2)

Mart 1967 parlamento seçimlerinden sonra FKP, DSSF'yi ortak bir program hazırlama olanaklarını incelemeye çağırdı. 1967 yazında, iki örgüt her iki taraf içinde ortak olan amaçları saptamak düşüncesiyle, gerek uyuşma noktaları, gerekse anlaşmazlık konuları üzerinde çalışacak ortak bir komisyon oluşturmaya karar verdi. Komisyon Ekim ayında çalışmasını bitirdi ve 24 Şubat 1968'de FKP ve DSSF temsilcileri sol güçlerin birliğine doğru bir adım daha atan bir bildiriyi kabul ettiler.

Her ne kadar hâlâ demokratik bir hükümetin iktidara gelmesi için zorunlu olan ortak bir eylem programı olmasa da, bu yeni belge 20 Aralık 1966 anlaşmasının basit bir tekrarı da değildi. Bildiride başlıca üç konu ele alınıyordu: demokratik kurumların ve özgürlüklerin savunulması, sosyal ve ekonomik sorunlar ve dış politika.

Her iki parti de, tek adam rejimine karşı olduklarını, ve bu rejim ortadan kaldırılıp her yurttaşın merkezi ve yerel hükümet organlarında görev almasını sağlayacak gerçek bir demokrasi kuruluncaya dek ortaklaşa mücadele etmek gerektiği üzerinde anlaştılar.

FKP ve DSSF, hükümetin iç politikasını kınamakla kalmadılar, aynı zamanda ekonomik gelişmeyi hızlandırmayı, satın alma gücünü, ücretleri, maaşları ve tazminatları arttırmayı, sosyal güvenlik, eğitim ve mesleki oluşum sistemlerini sağlamlaştırmayı ve pekiştirmeyi, bilimsel araştırmaların, tarımın ve konut yapımının geliştirilmesini ve diğer sosyal tedbirlerin alınmasını amaçlayan bir dizi somut öneriyi de formüle ettiler.

Dış politika alanında, her iki parti atom vurucu gücünden vazgeçilmesini istediler. Atmosferde, kozmik uzayda ve su altında nükleer denemeler yapılmasını yasaklayan Moskova anlaşmasının Fransa tarafından imzalanması, silahsızlanma, nükleer silahların sayısının dondurulması, Avrupa'da atomsuzlaştırılmış bölgelerin oluşturulması ve ilk şartı Oder-Neisse sınırının tanınması olan bir Avrupa kollektif sisteminin yaratılması yolundaki girişimleri destekleyeceklerini açıkladılar.

Vietnam sorunu hakkında taraflar, Kuzey Vietnam'daki Amerikan bombardımanının derhal ve şartsız olarak durdurulmasının, çatışmanın Cenevre anlaşmaları temeli üzerinde Vietnam halkının kendi kaderini tayin hakkını içeren politik bir çözümle bir an önce sonuçlandırılma-

sının ve Fransa'nın Demokratik Vietnam Cumhuriyetini tanımasının zorunlu olduğunda anlaştılar.

Orta Doğu'da, Güvenlik Konseyi'nin 22 Kasım 1967 tarihli kararına uygun olarak, İsrail devletinin tanınması ve Arap devletlerinin bağımsızlığına saygı gösterilmesi temeli üzerinde barışın kurulması gerektiğinde birleştiler.

İki parti de İspanya, Portekiz ve Yunanistan'daki diktatörlük rejimlerini kınadılar ve bu ülkelerin halkları ile dayanışma hareketi çerçevesinde ortak bir eylem izlemeye kararlı olduklarını belirttiler.

Partiler, uluslararası bir gerçek haline gelen Ortak Pazar'ın karteller, tröstler ve uluslararası baskı gruplarınca yöneltildiğini belirttiler ve Ortak Pazar'a, emekçi halkın çıkarları ile uyuşan yeni bir ekonomik ve sosyal içerik kazandırılması gereğini saptadılar.

FKP Merkez Komitesi Politik Büro üyesi François Billoux bu konuda şunları söyledi: «24 Şubat bildirisinin incelenmesi, birlik yolunda bir adım daha attığımızı göstermektedir. Yalnız birleşme noktalarının pek çok olduğu değil, aynı zamanda, bugüne dek yapılmış anlaşmaların ve ortaklaşa girişilmiş taahhütlerin sadık ve tutarlı olarak uygulanmasıyla, gerçek bir ortak programın oluşturulmasının önünde hâlâ duran engellerin adım adım geriletilebileceği de ortaya çıkmış bulunuyor.» (3)

Bununla birlikte, 1968 Mayıs - Haziran olaylarında Sosyal Demokrat liderler komünistlerle ortak eylem programını reddettiler. Waldeck Rochet, Komünist ve İşçi Partilerinin 1969 Uluslararası Toplantısında bu konuda şunları söyledi: «Komünist Partimiz, sol partileri ve büyük işçi sendikalarını ortak bir demokratik dönüşümler programı temeli üzerinde birleştirmek için hiç bir çabayı esirgemedi... Sosyalist liderler ise bunu reddettiler. Hatta gizlice, anti-komünizmden esinlenmiş serüvenci kombi-

nezonlarla uyuşmaya girdiler. De Gaulle'cü iktidar da bunu sömürdü.» (4)

İşçi sınıfına zararlı olan bu yola, 1969'daki keskin krizler sırasında Sosyal Demokrat liderler yeniden girdi. De Gaulle'ün istifasına yol açan demokratik güçlerin 27 Nisan 1969 refarandumundaki zaferi, emekçi halkın bir değişim istediğini gösteryordu. Fakat Komünistlerle işbirliğinin ikna edilemez bir muhalifi olan Gaston Deffere'i başkan adayı geçen Sosyalist liderlerin bölücü manevrası, başkanlık seçimlerinde Sol bir ittifakı imkânsız kıldı.

Bu seçimlerin 1 Haziran 1969'da yapılan ilk oylamasında, Komünistler kendi adaylarını Jasques Duclos'yu gösterdiler ve hemen hemen beş milyon oy (% 21'den fazla) aldılar. Bu önemli bir başarı idi. Sosyalistlerin adayı Gaston Defferre oyların yaklaşık olarak sadece %5'ini alarak yenilgiye uğradı. Sosyalist Partinin yenilgisi, Sosyalist işçilerin çoğunun, liderlerinin bölücü politikalarında yer almak istemediklerini gösterdi.

Temmuz 1969'da yeni bir Sosyalist Parti kuruldu. Bu partinin liderleri, seleflerinin acıklı deneyinden belli sonuçlar çıkardılar ve sosyalist emekçiler arasında son yıllarda büyüyen eylem birliğine yönelik eğilimi daha çok dikkate aldılar. 1966-69 döneminin ikinci yarısında sosyalist liderlerin hataları sonucu büyük ölçüde engellenmiş bulunan komünist - sosyalist işbirliği bu nedenle yeniden ilerlemeye başladı. Ancak, bu gelişme asıl FKP'nin sebatlı ve sürekli çabaları sayesinde olmuştur.

5 Mart 1970'de, Fransız Komünist Partisi ve yeni Sosyalist Parti arasında yapılan yüksek seviyedeki bir toplantı, iki parti arasındaki bir anlaşmanın şartlarını tesbit etti. Anlaşmanın esas noktası, aşağıda sıralanan dört sorunu araştırmak ve bunlar üzerinde tavsiyelerde bulunmak amacıyla dört ortak çalışma grubunun kurulması üzerine idi: gerici güçlere karşı girişilecek ortak püskürt-

me hareketinin örgütlenmesi, sosyalizmin problemleri, sosyalizme geçişin yolları, ileri demokrasi. Her grubun biri Komünist diğeri Sosyalist iki başkanı vardı. Fransız Komünist Partisi Merkez Komitesi Politik Büro üyesi Roland Leroy ve Sosyalist André Boulloche'nin başkanlık ettiği birinci grubun görevi, iki parti tarafından çok yakın gelecekte girişilecek ortak eylemleri teşvik etmek için öneriler getirmekti. Bu grubun bugüne dek gerçekleştirilmiş bulunan önerileri arasında 1947'den bu yana ilk kez 1970'de işçi sınıfının temel gücü en fazla olan bütün politik ve sendikal örgütlerinin katılmasıyla ortak 1 Mayıs kutlamaları sayılabilir. Yine aynı şekilde Komünist ve Sosyalist Partilerin insiyatifi üzerine, kongreleri için Paris'e gelen bin kasaba belediye başkanının yaptığı görülmemiş gösteriden söz edilebilir.

Nisan 1970'de, Paris'deki Mutualité Salonunda Lenin'in 100. doğum yıldönümünü kutlama toplantısında konuşan Fransız Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri Vekili Georges Marchais şunları söyledi: «Sosyalist - Komünist eylem birliğini geliştirmede, henüz büyük olmamasına rağmen, yakın geçmişte cesaret verici ilerlemeler gözlenmiştir. Biz, bu ilerlemenin sürmesi için elimizden geleni yapmaya kararlıyız.»

«Fakat, işçi sınıfı hareketinin ve demokratik hareketin gelişmesi ve siyasi olarak egemen duruma gelebilmesi için, Sol partiler mücadeledeki bütün güçlerin çevresinde toplanabilecekleri açık bir planı ortak olarak önerilerine koymalıdırlar.»

«Emekçi halk ve demokratlar, nereye gittiklerini bilmek istiyorlar. Sol güçlerin birlikte mücadele etmesini, gelecek için neler vaadettiklerini ve ülkenin işlerini yönetirken ortaklaşa neler yapacaklarını açıklamasını istiyorlar... Bizim görüşümüzce, bu anlaşma ortak bir mücadele ve hükümet programı biçimini almalıdır. Bu program,

Sol partilerin ülkeye karşı yüklendikleri namuslu ve kalıcı bir taahhüt olmalıdır.» (5)

1950'lerin ortalarından beri, Finlandiya Komünist Partisi tarafından amaçlı ve tutarlı bir birlik politikası yürütülmüştür. Merkez Komitesinin 1954'de yayınladığı birlik Çağrı'sı ve burada Parti'nin, emekçi halkın çıkarlarına uyan bir politika için Sosyal Demokrat Parti ile işbirliği yapmaya hazır olduğunu açıklaması, sendikalar da dahil olmak üzere işçi sınıfı hareketi içinde büyük bir yankıyla karşılanmıştı. Fakat, Sosyal Demokrat Partinin yönetimi Komünist Partisinin girişimini o zaman desteklemedi. Üstelik sonraki yıllarda, Fin Sosyal Demokrat yönetimi içindeki anti - komünist eğilimler dikkate değer ölçüde güçlendi. Bu gelişme, savaş suçlusu ve aşırı bir anti - komünist olan Vainö Tanner'in 1957'de Sosyal Demokrat Parti başkanlığına seçilmesiyle iyice ilerledi. 1958'de işçi partileri parlamentoda çoğunluğu kazandıkları zaman, Tanner tarafından başı çekilen Sosyal Demokrat Parti yönetimi, Komünistler ile hükümet seviyesinde iş birliği yapmayı reddetti. Ve 1962 başkanlık seçimlerinden önce, Sosyal Demokrat Parti'nin sağ-kanat liderleri, Urho Kekkonen'in yerine aşırı bir sağcıyı geçirmek amacıyla bir blok oluşturdular. Fakat tam bir yenilgiye uğradılar. Tanner ve blokunun anti-komünist entrikaları, aynı yıl yapılan parlamento seçimlerinde de Sosyal Demokratların şimdiye kadar karşılaştıkları en ağır yenilgiye yol açtı.

Sosyal Demokrat Parti yönetiminin sağcı politikalarının sonucu olan terslikler, parti tabanında ciddi huzursuzluklara yol açtı. Partinin 1963'deki kongresinde, parti yönetiminde değişiklikler yapıldı ve özellikle yeni bir parti başkanı seçildi. Parti'nin siyasi yolu da değişti; Sosyal Demokratlar, hükümetin tekel yanlısı faaliyetine karşı daha enerjik bir muhalefete başladılar. Parti, Finlandiya ile

Sovyetler Birliği arasındaki dostça ilişkileri güçlendirme yoluna girdi.

6 Mart 1966 parlamento seçimleri, tüm işçi sınıfı partilerinin işbirliğinin oluşturulması için güçlü bir neden oldu. Sol, 200 sandalyeden 103'ünü kazanıp büyük bir zafer elde etti; Sosyal Demokrat Parti 55 sandalye, Komünist Parti'nin esas bileşenini oluşturduğu Fin Demokratik Halk Birliği (FDHB) 41 sandalye ve Sosyal Demokrat İşçi ve Küçük Mülk Sahipleri Birliği 7 sandalye aldılar.

Sağ güçlerin Komünistleri dışarıda tutma çabaları yüzünden, yeni bir hükümet oluşturmak üzere partiler arası görüşmeler iki aydan fazla sürdü. Fakat, Fin Demokratik Halk Birliği'nin seçim programı, parti içindeki hava ve siyasi güçlerin genel karşılıklı ilişkileri gericilerin tertiplerini boşa çıkardı. Mayıs 1966'da kurulan hükümet, yanlarında Başkan Kekkonen'in Merkez Partisi de olmak üzere, Finlandiya'nın tüm işçi partilerini Sosyal Demokrat ve Komünist Partileri ve Sosyal Demokrat İşçi ve Küçük Mülk Sahipleri Birliğini içine aldı. Böylece Finlandiya, uzun yıllardan beri ilk kez, tüm sol güçlerin işbirliğinin hükümet düzeyinde gerçekleştiği ilk kapitalist ülke oldu.

Yeni Fin Hükümetinin programı, uluslararası gerilimin gevşemesinin, Sovyetler Birliği ile işbirliğinin daha çok geliştirilmesinin, Güney Doğu Asya'daki savaşın ve genel silahlanmanın sona erdirilmesinin zorunlu olduğunu vurguladı. Ayrıca içte, ülkenin ekonomik kalkınmasının hızlandırılmasını, işsizliğin tasfiye edilmesini, demokratik vergileme ve eğitim reformlarını, ve diğer ilerici tedbirleri öngörüyordu. Finlandiya Komünist Partisi Başkanı Aarne Saarinen, Komünist ve İşçi Partilerinin 1969 Uluslararası Toplantısı'ndaki konuşmasında şunları söyledi: «Bizim son yıllardaki siyasi çalışmamız, ülkemizin barışçı dış politikasını» sağlamlaştırmak, emekçi halkın hayat

şartlarını geliştirmek ve daha geniş demokratik haklara ulaşmak amacıyla, büyük sermayeye ve siyasi gericiliğe karşı işçi sınıfı hareketiyle diğer demokratik güçler arasında bir cephe yaratmayı gütmüştür. Biz bu esas siyasi amaçları işçi sınıfı hareketi içinde, demokratik kitle örgütlerinde, parlamentoda ve hatta, üç yılı aşkın bir zamandır partimizin temsilcilerinin de katıldığı hükümet içindeki bütün faaliyetimizde önde tutuyoruz...»

«Deneyler, toplumda köklü, temel ve hızlı değişiklikler için genel siyasi durumun henüz olgun olmadığı bir anda, kapitalist bir ülkenin hükümetine bir azınlık olarak katılıp katılmamaya karar vermek zorunda kaldığı zaman bir Komünist Partisinin yeni ve güç sorunlarla karşılaştığını göstermiştir.»

«Hükümetin politikasının işçi sınıfının bakışı açısından bir çok bakımlardan yetersiz ve hayal kırıcı olması, biz ve bütün yönetici partiler için belirli güçlükler yaratmıştır. Çünkü bizim katılışımız, şimdiki siyasi durum içinde kendisinden gerçekçi olarak beklenebilecekten daha büyük ümitler yaratmıştı.» (6)

Son Sosyal Demokrat Parti kongresinin (Haziran 1969) gösterdiği üzere, bu güçlüklerin nedenlerinden biri, bu parti içindeki bunalımı daha da derinleştirmek pahasına, parti bünyesinde burjuvazi içinde müttefikler arayan ve işçi sınıfının birliğine ve Sosyal Demokrat - Komünist işbirliğine karşı entrikalar çeviren Sağcı ve anti-komünist unsurların bulunmasıdır. Bu sağ unsurların yanısıra SDP içinde, işçi partileri tarafından girişilen ortak eylemleri durumun gerektirdiği geçici bir olgu olarak gören ve bunu kendi dar partizan çıkarları için kullanmaya çalışan «ortayolcu» eğilimler vardır. Hükümetin, emekçi halkın durumunu iyileştirecek tedbirleri almasını sabote eden bu unsurlardır.

Burjuva partileri Mart 1970 seçimlerinde işçi partilerinin parlamentodaki pozisyonunu zayıflatmak için işçilerin ve küçük çiftçilerin hükümetin politikasından duyduğu huzursuzluktan yararlandılar. (Bu seçimlerde Sosyal Demokrat Parti dört, Fin Demokratik Halk Birliği de beş sandalye kaybetti)

Fakat gerici güçler, işçi partileri arasındaki işbirliğinin gelişmesini önlemede başarı sağlayamadılar. Finlandiya Komünist Partisi'nin, ve Sosyal Demokrat Parti içindeki işçi sınıfının eylem birliğinden yana olan güçlerin tutarlı tavırları sayesinde, bugün Merkez Partisi tarafından başı çekilen yeni hükümet içinde Sosyal Demokrat - Komünist işbirliği yeniden kurulmuştur. Onaltı bakanlık koltuğundan beşi Sosyal Demokrat Parti, üçü de Fin Demokratik Halk Birliği tarafından doldurulmuştur. Bu hükümet, Fin - Sovyet Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Anlaşmasını yenilemekle, gericilerin Finlandiya'yı NATO politikasına bağlama ümitlerini toprağa gömmüştür.

Komünist ve Sosyal Demokratların katıldığı koalisyon hükümetinin Mart 1971'de düşmesine rağmen, iki parti arasındaki işbirliği gelişmeye devam etmektedir.

İtalyan Komünist Partisi ve Sosyalist Partilerinin eylem birliği üzerinde yaptıkları anlaşma, yirmi yıldan fazla bir zaman (1934 - 1956) etkin olmuştur. Komünist - Sosyalist birliği, İtalyan işçi sınıfının yüksek mücadeleciliğinin, ülkenin siyasi hayatı üzerindeki güç ve etkisinin kaynaklarından biri olmuştur.

Pietro Nenni ve partili arkadaşları, komunistlerle yapılmış olan işbirliği anlaşmasından 1956'da döndüler. Ancak, ertesi bir kaç yıl boyunca seçimlerde, parlamentoda, belediyelerde ve Dünya Sendikalar Birliği'nin üyesi bulunan İtalya Genel İş Konfederasyonu içinde iki parti arasında fiilen oluşan işbirliğini engellemediler. Ne var ki,

1962'de İKP ile işbirliğini bütün alanlarda kısmaya başladılar.

Komünistlerle eylem birliği anlaşmasını bozduktan sonra, İSP yönetimi, büyük sermayeyle yakından ilişkili bulunan Hristiyan Demokrat Partiyle politik bir ittifaka girdi. İSP'nin bu partiyle birlikte hükümete girişi, Merkez-Sol adı verilen ve özünde işçi hareketini bölmeyi, Komünist Partisini soyutlayıp güçsüzleştirmeyi amaçlayan deneyin temelini oluşturdu. Bundan kazançlı çıkan büyük sermaye oldu; çünkü hükümete katılmak suretiyle İSP, mevzilerini birbiri ardından terkederek, Hristiyan Demokratların politikasına destek sağladı.

İSP'nin sağcı liderleri Kasım 1965'deki parti kongresinde, İtalyan Sosyalist Partisiyle, İtalyan Sosyal Demokrat Partisi'nin (İSDP) birleşmesini öngören bir kararı benimsediler, ve böylece Birleşik Sosyalist Parti (BSP) adında yeni bir parti doğdu. İki partinin birleşmesi, İSDP'nin sağcı yönetiminin politik ve ideolojik ilkelerinin egemen olduğu bir platform üzerinde gerçekleşti. İSP'nin sol kanadının görüşlerinin sözcülüğünü yapan Ricardo Lombardi bu eyleme karşı çıktı. Lombardi, bütün önemli sorunlarda ayrılığa düştüğü Sosyal Demokrat Partiyi tek ve ayrıcalıklı muhatap olarak seçmekle, İSP'nin büyük bir hataya düştüğünü söylüyordu. Birleşik Parti içinde kalmaya karar vermekle birlikte, Lombardi ve arkadaşları, reformizm ve bölücülük politikasına karşı yeni parti içinde mücadele edeceklerini açıkladılar.

İtalyan işçi sınıfı içindeki gerçekten solcu güçler, İSP ile İSDP'nin birleşmesini eleştirdiler ve kınadılar. Bu eleştiri iki nedene dayanıyordu. Birincisi, bu birleşme işçi ve sosyalist güçlerin birliğine katkılı olmayacak, tersine İtalya'nın emekçi ve demokratik kitleleri arasındaki ayrılıkları derinleştirecekti. Bu birleşme, İtalyan Komünist Partisi'yle ve işçi hareketi içindeki diğer sol güçlerle her

türlü ilişki ve işbirliğinin reddi temeline dayanıyordu. İkincisi de, sosyal demokrat politik ve ideolojik temel üzerinde gerçekleştirilmiş olan bu birleşme, sosyalistler için, sınıfsal ve sosyalist mücadeledeki eski geleneklerinin terkedilmesi anlamına gelecekti.

İşçi sınıfı ve demokrasi hareketlerinin hayati çıkarlarından esinlenen İtalyan Komünistleri, Birleşik Sosyalist Parti'ye, bütün sol güçleri birleştirmek üzere ortak bir eyleme girişme çağrısında bulundu. Bu birleşme yolunda, sol güçleri ayıran ciddi ideolojik ve politik ayrılıklar göze alınmalıydı.

Bu işbirliği olmaksızın gericiliğin direnişini kırmak, emekçi haklarını genişletmek ve tekellerin ekonomik ve politik gücünü kırmayı hedefleyen ve emekçi kitlelerin sosyalizm için mücadele gereğini daha iyi kavramalarını sağlayacak köklü demokratik reformları gerçekleştirmek olanaksızdı.

Sosyalistlerin Merkez-Sol hükümete katılmaları, Atlantik politikasını sessiz sedasız kabul etmeleri, İSP'nin İKP ile eylem birliğini kesmesi ve İSDP ile ilkesiz bir bütünleşmeye girmesi İtalyan sosyalistlerinin kitleler üzerindeki etkisini ciddi ölçüde zayıflattı. Daha sonraki politik gelişmeler bunu kanıtladı. Örneğin 19 Mayıs 1968 parlamento seçimlerinde, İtalyan Sosyalist Partisi 1963 seçimlerine göre 1.5 milyonu aşkın oy yitirdi, ve en büyük düşüşlerle gelişmiş sanayi bölgelerinde karşılaştı. İKP ise 788.000 kadar yeni oy kazandı ve toplam oyları sekiz milyonu aştı. 1964 Ocak'ında kurulmuş olan ve seçimlere ilk kez katılan İtalyan Sosyalist Proletarya Birliği Partisi (İSPBP) 1.5 milyon oy topladı. İşçi sınıfı birliğine karşı çıkmış olan İSP'nin yenilgisi, ve sol eylem birliğinin savunucuları İKP ve İSPBP'nin başarısı, İtalyan işçi sınıfının Pietro Nenni ve İSP'deki çevresinin bölücü politikasını desteklemeyi reddettiğini gösteriyordu.

Seçim yenilgisi, Birleşik Sosyalist Parti içindeki bunalımı daha da derinleştirdi. Parti içinde, her biri kendi platformuna sahip, aşırı sağdan sola uzanan beş çeşit eğilim vardı. Lombardi'nin yönettiği sol eğilim komünistlerle eylem birliğini savunuyordu.

Partiyi dört bir yana çeken bu eğilimler, sağcı parti yönetimini telâşa düşürdü. BSP içinde «düzeni geri getirmek» ve muhalefeti susturmak için bir dizi tedbir alındı. Parti yönetimi özellikle yeni kongre için büyük ümitler besliyordu. Kongre 1968 Ekim'inde yapıldı. Ama yalnızca partinin ne denli bölünmüş olduğunu göstermeye yaradı. İşler o noktaya geldi ki, en önemli karar taslakları oylanmaya bile konamadı. Kaydedilen tek «ilerleme», partinin İtalyan Sosyalist Partisi - Sosyalist Enternasyonalin İtalyan Kesimi (İSP - SEİK) adını alması oldu.

Hristiyan Demokrat Parti'ye iyice teslim olmak ve parti içindeki bunalımı daha da derinleştirmek pahasına İSP - SEİK Merkez-Sol hükümete kapılandı.

Ne var ki, sağcı parti yönetimi, geçici sessizlikten yararlanarak kendi ilkesiz oportünist politikasını sağlamlaştırmayı ve muhalif grupları tasfiye etmeyi beceremedi. Bütün muhalefet grupları, partinin iç ve dış politikasının gözden geçirilmesini istiyordu. Fakat yine hepsi, en ufak bir değişikliğe bile inatla direnen sağcı yönetimi karşılarında buldular.

Sosyalist güçler içindeki kutuplaşma, sağcı eğilimlerin Haziran 1969'da Sosyalist Birlik Partisi'ni kurmalarına yol açtı. Bu partinin ideolojik ve politik konumu, önceki İSDP'ninkinden hiç de farklı değildi. Sosyal Demokratların eski amblemi (yükselen güneş) dahi korundu. Birleşik Sosyalist Parti ise, 1965'de kendisini oluşturmak üzere zorla biraraya gelmiş parçalara yeniden bölünerek varlığını yitirdi.

İSP - SEİK'nin kısa süren sönük varlığı, sağcı lider-

lerin, komünistlerle sosyalistlerin emekçi halkın çıkarları için yaptıkları ortak mücadelenin parlak sayfalarını silme, ve işçi sınıfıyla tüm demokratik güçlerin saflarının birleşmesi sürecini durdurma çabalarının boşluğunu gösterdi.

Komünistlerle sosyalistlerin işbirliğini isteyen eğilim, 7-8 Haziran 1970 yerel seçimleri ertesinde yeni ve güçlü bir itilim kazandı. 18 Haziran 1970'de yaptığı toplantıda İSP yönetimi, sosyalistlerden, Tuscany ve Umbria gibi önemli bölgelerde yürütme organlarının oluşturulması sorununu çözmelerini istedi; bu organlar bu kez Merkez-Sol koalisyon çerçevesi içinde değil, İKP ve İSPBP ile yapılacak anlaşmanın çerçevesinde oluşturulacaktı. Haziran ayının sonunda, İKP, İSP ve İSPBP arasında yapılan anlaşmalarla bu organların yöneticileri seçildi: Umbria'da bir komünist, Tuscany'de bir sosyalist.

Böylece, orta İtalya'daki üç bölge bugün birleşik sol tarafından yönetiliyor: Tuscany, Umbria ve Emilia - Romagna. Bu son bölgenin yerel meclisinde mutlak çoğunluk İKP ve İSPBP'nin elinde. Bu bölgelerde 8 milyon kadar kişi yaşıyor ve bu bölgelerin gelişmiş bir sanayi ve tarımı var.

Bu seçimlerde İSP'nin önemli başarılar kazandığını belirtmek gerekir. İSP'nin bu başarısının nedeni, Hristiyan Demokrat ve Sosyalist Birlik Partilerin sağ çizgisine karşı bir kampanya yürütmüş, anti-komünist aşırılığı reddetmiş ve merkez solun genel ve çelişik politikası çerçevesi içinde dahi emekçi kitlelerin birleşik mücadele ve hareketini desteklemiş olmasıdır.

Bütün demokratik güçlerin birliği sloganıyla seçimlere katılmış olan İKP, 1968 parlamento seçimlerinde elde ettiği durumu bu kez de pekiştirdi. Bütün sol muhalefet güçlerinin toparlanması için mücadeledeki aktif rolünü yeniden gösteren İSPBP ise, önceki belediye seçimlerine göre durumunu hissedilir ölçüde ilerletti.

7 Haziran 1970 seçimleri, demokrasi güçlerinin tartışılmaz zaferi olmuştur. Ülkenin genel politik durumu içinde yeni unsurlar ve yeni olanaklar ortaya çıkmıştır. Bu unsurlardan başta gelen biri, sosyalistlerin, komünistlerle işbirliğinin genişletilmesi yoluna yeniden dönmüş olmalarıdır. Bu, hiç kuşkusuz, demokratik dönüşümler için mücadelesinde işçi sınıfının birliğinin sağlanmasına büyük ölçüde katkıda bulunacaktır.

İtalya'da, Fransa'da, Finlandiya'da ve diğer kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi deneyi şunu gösteriyor: eylem birliği, komünist ve sosyal demokrat partilerin her ikisi için de, ve asıl önemlisi, işçi sınıfı için kazançlı olmaktadır. Komünistlerle sosyal demokratların işbirliği, daha bugünden pek değerli sonuçlar vermiş bulunuyor. Bununla birlikte, bu işbirliği henüz yavaş ilerlemektedir ve hayatın zorunlu kıldığı ölçüde geniş bir kapsama ulaşmış değildir. Komünist ve Sosyal Demokrat Partilerin, işçi sınıfı birliğini genişletip güçlendirmek amacıyla karşılıklı girişimlerde bulunması gerekiyor.

Komünist ve İşçi Partilerinin 1969 Uluslararası Toplantısı'nda yayınlanan belgede şöyle deniyor:

«İşçi sınıfının birliğine büyük önem veren komünistler, bugün ileri bir demokrasi rejimi kurmak ve yarın da sosyalist toplumu inşa etmek için sosyalistler ve Sosyal Demokratlarla işbirliğine girmekten yana olduklarını belirtirler. Bu işbirliğini sağlamak ve örgütlemek için ellerinden geleni yapacaklardı. ... Bu yolda ilerlenmesi için, kuşkusuz, sosyalist partilerin ve sosyalizmden yana olan diğer politik örgütlerin burjuvaziyle sınıf işbirliği politikasını terketmeleri ve barış, demokrasi ve sosyalizm uğruna etkili bir mücadele politikası izlemeleri gerekiyor.» (7)

KAYNAKLAR VE NOTLAR

GİRİŞ

(1) **SBKP 24. Kongresi,** Moskova, Novosti Basın Ajansı Yayınları, 1971, s. 28.

BOLÜM I

(1) V. I. Lenin, **Toplu Eserler,** cilt 31, s. 34.
(2) V. I. Lenin, **Toplu Eserler,** cilt 5, s. 384-387.
(3) V. I. Lenin, **Toplu Eserler,** cilt 5, s. 386.

BÖLÜM II

(1) V. I. Lenin, **Toplu Eserler,** cilt 22, s. 300.
(2) V. I. Lenin, **Toplu Eserler,** cilt 22, s. 205.
(3) E. Wigforss, **Sosyalizm,** vartid, Stockholm, 1952, s. 112
(4) K. Renner, **Kapitalist Ekonomi Teorisi, Marksizm ve Sosyalizasyon Problemi,** 1926, Moskova - Leningrad, s. 317-318.
(5) Aynı eser, s. 317.
(6) **Arbeiter Zeitung,** 15 Mayıs 1958.
(7) L. Longo, **Yeni ve Eski Reformizm,** s. 24-25, Moskova 1958.
(8) Bakınız, **Sosyalist Enternasyonal Enformasyonu,** 1962, sayı 24-25, s. 354-361.
(9) **Sağ-kanat Sosyalistler Sosyalizm'e Karşı'**dan alınmıştır. Moskova, 1960, s. 20.
(10) K. Czernetz, **Vor der Entscheidung. Welt in Wandlung. Sozialismus im Werden,** Viyana, 1957, s. 14.
(11) **Arbeiter Zeitung,** 15 Mayıs 1958.
(12) **World Marxist Review,** sayı 2, 1962, s. 43.
(13) **Sosyalist Enternasyonal Enformasyonu,** 1960, sayı 5, s. 75.
(14) **Sosyalist Enternasyonal Enformasyonu,** 1962, sayı 24-25, s. 361.
(15) **Vorwarts,** 20 Kasım 1959.
(16) **Arbeiter Zeitung,** 15 Mayıs 1958.
(19) **Sosyalist Entenrasyonal Enformasyonu,** 1960, sayı 9, s. 137.
(18) **Vorwarts,** 20 Kasım 1959.
(19) **Sosyalist Entenrasyonal Enformasyona,** 1960, sayı 9, s. 137.
(20) **Vorwarts,** 20 Kasım 1959.
(21) **Sosyalist Enternasyonal Enformasyonu,** 1960, sayı 9, s. 137.
(22) **Arbeiter Zeitung,** 15 Mayıs 1958.
(23) K. Kautsky, **Proleter İhtilâlinin Problemleri,** Moskova 1919, s. 21-22.
(24) Aynı eser, s. 17.
(25) Aynı eser, s. 18.
(26) Aynı eser, s. 16
(27) Aynı eser, s. 30.
(28) R. Hilferding, **Kapitalizm, Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi,** Moskova 1928, s. 32-36.

(29 K. Renner, **Kapitalist Ekonomi Teorisi, Marksizm ve Sosyalizasyon Problemi,** s. 321.
(30) Aynı eser, s. 325.
(31) Aynı eser, s. 325.
(32) F. Engels, **Anti-Dühring,** s. 382.
(33) Aynı eser, s. 382.
(34) K. Marx ve F. Engels, **Seçme Eserler,** cilt 3, s. 491.
(35) Aynı eser, s. 491-492.
(36) F. Engels, **Anti-Dühring,** s. 384.
(37) P. Kampffmeyer, **Sosyal Demokrasinin Teori ve Eyleminde Değişmeler,** 1906, s. 49.
(38) **New Fabian Essays,** Londra, 1953, s. 39.
(39) **Vorwarts,** 20 Kasım 1959.
(40) **Arbeiter Zeitung,** 15 Mayıs 1958.
(41) K. Renner, **Kapitalist Ekonomi Teorisi, Marksizm ve Sosyalizasyon Problemi,** s. 322.
(42) P. Nenni, **Strategie des Sozialismus,** Zukunf, 1966, sayı 8-9, s. 21. İtalyan Sosyalist Partisinin 37. Kongresinde, P. Nenni'nin yardımcısı De Martino, devletin, «artık emekçi halkı sürekli ezdiği söylenen bir sınıf organı» olmadığını açıkladı. **(L'Avanti,** 28 Ekim 1966).
(43) G. Gaus, **Staat ser haltende Oppositlon oder hat die SPD Kapitullert?** Geprache mit Herbert Wehner, Reinbek bel Hamburg, 1966, s. 38.

BÖLÜM 3

(1) **Tribune,** 7 Haziran 1968.
(2) **Tribune,** 8 Ağustos 1969.
(3) Aynı yayın.
(4) **Comment,** 27 Temmuz 1970.
(5) **Unsere Zeit,** 4 Temmuz 1970.
(6) **Tribune,** 26 Haziran 1970.
(7) **Comment,** 27 Haziran 1970.

BÖLÜM 4

(1) V. İ. Lenin, **Toplu Eserler,** cilt 31, s. 59-60.

BÖLÜM 5

(1) **L'Hummanité,** 23 Aralık 1966.
(2) **L'Humanité,** 5 Ocak 1967.
(3) **La Nouvelle Revue Internationale,** No. 4, 1968, s. 65.
(4) **Komünist ve İşçi Partilerinin 1969 Uluslararası Toplantısı,** Prag 1969, s. 114.
(5) **L'Humanité,** 22 Nisan 1970.
(6) **Komünist ve İşçi Partileri 1969 Uluslararası Toplantısı,** s. 67-68.
(7) Aynı eser, s. 25.

«Günümüz dünyasının işçi sınıfı, politik arenada başlıca iki örgütlü güç, bilimsel sosyalistler ve sosyal demokratlar tarafından temsil edilmektedir. Bilimsel sosyalist partilerin devrimci ideolojisi ile sosyal demokrasinin program ve pratik eylemine egemen olan reformizm arasındaki keskin mücadele çağdaş tarihin belirgin bir özelliğidir.»

Kitabın yazarları bu görüşü esas kalkış noktası alarak konuyu her yanıyla inceliyorlar. İşçi sınıfı mücadelesinin gelişen boyutları ortaya konarak varılan sonuç şöyle özetlenebilir :

İşçi sınıfının birliğine büyük önem veren bilimsel sosyalistler bugün ileri bir demokrasi düzeni kurmak ve yarın da sosyalist toplumu inşa etmek için sosyal demokratlarla işbirliğine girmekten yana olacaklardır. Ancak bu yolda ilerlenmesi için, sosyal demokratların burjuvazi ile sınıf işbirliği politikasını terketmeleri ve barış, demokrasi ve sosyal ilerleme uğruna etkili bir mücadele politikası izlemeleri gerekmektedir.